

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TARİHİ VE KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN
ISPARTA KENTİ ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ**

Büşra EZENCİ

**Danışman
Doç. Dr. Halil ÖZGÜNER**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI
ISPARTA - 2015**

©2015 [Büşra EZENCİ]

TEZ ONAYI

Büşra EZENCİ tarafından hazırlanan "**Tarihi ve Kültürel Peyzaj Değerlerindeki Değişimin Isparta Kenti Örneğinde İncelenmesi**"adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman

Doç. Dr. Halil ÖZGÜNER
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Duygu GÖKCE
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Serap YILMAZ
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Enstitü Müdür V. Doç.Dr.Yasin TUNCER

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Büşra EZENCİ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Kentsel Kimlik.....	4
2.2. Koruma.....	6
3. KAYNAK ÖZETİ	9
3.1. Tarihi Doku.....	9
3.2. Tarihsel Gelişim Süreci.....	12
3.3. Kentsel Gelişim	14
3.4. Kentsel Kimlik	16
3.5. Tarihi Çevre Koruma	17
3.6. Değerlendirme	21
4. YÖNTEM	24
4.1. Isparta Kenti ve Çalışma Alanının Tanıtımı	24
4.1.1. Fiziki yapı ve coğrafi özellikler	24
4.1.2. Nüfus	25
4.1.3. Tarih	25
4.1.4. Yirminci yüzyıl başlarında Isparta kentinin imar planı	27
4.1.5. Günümüzdeki imar planı çalışmaları	28
4.1.6. Çalışma alanı	29
4.2. Yöntem	31
5. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	33
5.1. Valilik Binası Çevresi	33
5.1.1. Alanın mekânsal analizi	35
5.2. Kutlubey Camii (Ulu Camii) Çevresi	39
5.2.1. Alanın mekânsal analizi	40
5.3. Mimar Sinan Camii Çevresi	43
5.3.1. Alanın mekânsal analizi	45
5.4. Kavaklı Camii Çevresi.....	49
5.4.1. Alanın mekânsal analizi	50
5.5. Eski Üzüm Pazarı Çevresi	53
5.5.1. Alanın mekânsal analizi	55
5.6. İplikçi Camii Çevresi	58
5.6.1. Alanın mekânsal analizi	60
5.7. Milli Eğitim Müdürlüğü Binası Çevresi.....	63
5.7.1. Alanın mekânsal analizi	64
5.8. Garnizon Binası Çevresi	68
5.8.1. Alanın mekânsal analizi	69
5.9. Firdevs Bey Bedesteni Çevresi	72

5.9.1. Alanın mekânsal analizi	74
5.10. Devlet Demir Yolları Gar Binası Çevresi.....	77
5.10.1. Alanın mekânsal analizi.....	78
5.11. Aya Payana Kilisesi Çevresi.....	81
5.11.1. Alanın mekânsal analizi.....	82
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	86
KAYNAKLAR	94
ÖZGEÇMİŞ.....	101

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TARİHİ VE KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN ISPARTA KENTİ ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

Büşra EZENCİ

Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Halil ÖZGÜNER

Kentlerdeki tarihi ve kültürel peyzaj değerlerinin varlığı, o kentin yaşam alanlarının ve mekânlarının niteliğini artıran en önemli unsurlardandır. Günümüzde kentlere kaybolan kimliğinin yeniden kazandırılması ve tarihsel dokunun korunması kentlerin sürdürülebilirliğini ve yaşanabilirliği için önemli hale gelmiştir. Tarihi kentsel mekânlar, yaşayanların geçmişine ve kültürüne ilişkin ipuçları içermesi ve bir kentin bireylerin belleğinde kalıcı olmasını sağlayan özelliklere sahip olması dolayısıyla önemlidir. Bu tür mekânlar sayısının çokluğu, korunmuşluğu ve günümüzde hala yaşayan mekânlar oluşu ile de toplumun gelişmişliğinin bir göstergesi olup ayrıca bir kent hafızası oluşturulmasında da önemli bir faktördür. Dolayısıyla kentlerde değişen kültürel süreci yansıtan bu tür peyzaj alanlarının korunarak gelecek nesillere aktarılması peyzaj mimarlığı disiplininin tarihe karşı bir sorumluluğu olmaya devam etmektedir.

Bu çalışma kentlerdeki tarihi ve kültürel alanları ve değişimlerini Isparta kenti örneğinde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda çalışma Isparta kentindeki tarihi öneme sahip yapıların çevrelerindeki değişimlerin kent peyzajına etkilerini, bu alanların kent peyzajındaki rolünü ve kente kazandırdığı kimliği ortaya koymaktadır. Bu amaçla belirlenen alanların tarihsel süreç içerisinde nasıl bir değişim gösterdiği alanlara ait tarihi kaynaklar, eski fotoğraflar, çeşitli plan ve projeler yardımıyla ortaya konulmuştur. Ayrıca bu alanların işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında mekânsal kalite analizi yapılmış ve hâlihazırdaki durumları, aynı veya yakın perspektiflerden çekilen fotoğraflar yardımıyla karşılaştırılmıştır.

Çalışma sonunda elde edilen bulgular doğrultusunda Isparta kentindeki tarihi öneme sahip yapılar ve çevreleri, kentin imajı ve peyzaj kalitesi kapsamında değerlendirilerek öneriler geliştirilmiş ve ilgili kurumların alması gereken önlemlere dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel peyzaj, Tarihi alanlar, Kent kimliği, Isparta

2015, 100 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

AN INVESTIGATION ON CHANGES OF HISTORICAL AND CULTURAL LANDSCAPE VALUES IN ISPARTA

Büşra EZENCİ

**Süleyman Demirel University
Graduate School of Applied and Natural Sciences
Department of Landscape Architecture**

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Halil ÖZGÜNER

The existence of historical and cultural values increases the quality of the living environment in urban areas. Today conservation of historical patterns in urban areas and retrieving the lost identity of cities become an important issue in terms of quality of life and sustainability. Historical and cultural areas of the city are also important as they include cues to the historical and cultural life styles of the previous generations and as they help to form a memory of the city in people's minds. Moreover, such areas are regarded as an indicator of the civilization according to their number and protection and providing that they maintain their character of being a living space. As protection of historical and cultural areas and transfer of these values to the next generation are very important to the formation of a city memory, protection of such landscapes, reflecting changing cultural processes, will continue to be a responsibility of the landscape architecture profession.

This study aim to determine historical and cultural areas of cities in the City of Isparta case, effects of changes around historical buildings on urban landscape and, the role of these areas for urban landscape and city image. In this context, historical and cultural areas of Isparta city have first been identified. With the help of historical documents, the old pictures and plans of Isparta city, an attempt has been made to determine between the previous and the present situation of these areas. The spatial qualities of these areas have been evaluated through principles such function, order, identity, appeal and quality. A comparison between the previous and the current situations of these areas have also been made through the old and the new pictures of Isparta city.

With the help of findings, changes in the historical and cultural areas of the city have been evaluated in terms of image and landscape quality of the city and suggestions have been developed to protect these areas and to stress the role of landscape architecture discipline and the other related bodies..

Keywords: Cultural landscape, Historical areas, City image, Isparta

2015, 100 pages

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan Danışman Hocam Doç. Dr. Halil ÖZGÜNER'e teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışması süresinde araştırmalarımda yardımcı olan değerli hocalarım Prof. Dr. M. Ilgar KIRZIOĞLU, Prof. Dr. Ali TÜRK, Öğr. Gör. M. Zafer ÇAĞLAR ve Arş. Gör. Zeynep AKGÜL GÖK'e, alan çalışmalarımda yardımını esirgemeyen arkadaşım Arş. Gör. Şükran OĞUZOĞLU'na teşekkür ederim.

Ayrıca, araştırmanın yürütülmesinde yardımlarını gördüğüm Isparta Belediyesi, Isparta Turizm ve Kültür İl Müdürlüğü, Isparta Valiliği, Isparta İl Müftülüğü, personeline ve Sümer ŞENOL'a teşekkür ederim.

Tezimin gerçekleşmesinde 1150108 numaralı proje ile maddi destek sağlayan TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan aileme sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Büşra EZENCİ
ISPARTA, 2015

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 4.1. Çalışma alanları.....	30
Şekil 4.2. Tarihi öneme sahip alanların mekânsal kalite analizinde kullanılan kriterler	32
Şekil 5.1. Valilik Binası ve çevresi ile ilgili görünümeler	34
Şekil 5.2. Valilik Binası çevresi	35
Şekil 5.3. Kutlubey Camii ve çevresi ile ilgili görünümeler.....	39
Şekil 5.4. Kutlubey Camii çevresi.....	40
Şekil 5.5. Mimar Sinan Camii ve çevresine ait görünümeler	44
Şekil 5.6. Mimar Sinan Camii çevresi	45
Şekil 5.7. Kavaklı Camii ve çevresine ait görünümeler.....	49
Şekil 5.8. Kavaklı Camii çevresi.....	50
Şekil 5.9. Eski Üzüm Pazarı ve çevresine ait görünümeler	54
Şekil 5.10. Eski Üzüm Pazarı çevresi.....	55
Şekil 5.11. İplikçi Camii ve çevresine ait görünümeler	59
Şekil 5.12. İplikçi Camii çevresi.....	60
Şekil 5.13. Milli Eğitim Müdürlüğü ve çevresine ait görünümeler.....	64
Şekil 5.14. Milli Eğitim Müdürlüğü çevresi	65
Şekil 5.15. Garnizon Binası ve çevresine ait görünümeler.....	68
Şekil 5.16. Garnizon Binası çevresi.....	69
Şekil 5.17. Firdevs Bey Bedesteni ve çevresine ait görünümeler.....	73
Şekil 5.18. Firdevs Bey Bedesteni çevresi	74
Şekil 5.19. DDY Gar Binası ve çevresine ait görünümeler	77
Şekil 5.20. DDY Gar Binası çevresi	78
Şekil 5.21. Aya Payana Kilisesi ve çevresine ait görünümeler.....	81
Şekil 5.22. Aya Payana Kilisesi çevresi.....	83

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 4.1. Çalışma alanları	29
Çizelge 5.1. Valilik Binası mekansal kalite analizi.....	37
Çizelge 5.2. Kutlubey Camii mekansal kalite analizi	42
Çizelge 5.3. Mimar Sinan Camii mekansal kalite analizi.....	47
Çizelge 5.4. Kavaklı Camii mekansal kalite analizi.....	51
Çizelge 5.5. Eski Üzüm Pazarı mekansal kalite analizi	57
Çizelge 5.6. İplikçi Camii mekânsal kalite analizi	62
Çizelge 5.7. Milli Eğitim Müdürlüğü Binası mekansal kalite analizi.....	66
Çizelge 5.8. Garnizon Binası mekansal kalite analizi	71
Çizelge 5.9. Firdevs Bey Bedesteni mekansal kalite analizi	76
Çizelge 5.10. DDY Gar Binası mekânsal kalite analizi.....	80
Çizelge 5.11. Aya Payana Kilisesi mekânsal kalite analizi.....	84

1. GİRİŞ

Günümüzde kentlere kaybolan kimliğinin yeniden kazandırılması ve tarihsel dokunun korunması kentlerin sürdürülebilirliği ve yaşanabilirliği için önemli hale gelmiştir. Çünkü kentlerdeki tarihi ve kültürel değerlerin varlığı, o kentin yaşam alanlarının ve mekânlarının niteliğini artıran en önemli unsurlardandır. Ayrıca kentin tarihi ve kültürel değerlerine sahip çıkılması ve bunların gelecek nesillere taşınması, bir kent hafızası oluşturulmasında önemli bir faktördür. Bu nedenle bireylerin algıları üzerinde etkili olan mekânların, bir takım mekânsal nitelikler taşıması gerektiği çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur (Lang, 2005; Kaplan vd., 1998; Nasar, 1988).

Tarihi kentsel mekânlar, yaşayanların geçmişine ve kültürüne ilişkin ipuçları içermesi dolayısıyla bir kentin bireylerin belleğinde kalıcı olmasını sağlayan özelliklere sahip olması nedeniyle önemlidir. Ayrıca bu mekânlar sayısının çokluğu, korunmuşluğu ve günümüzde hala yaşayan mekânlar oluşu ile de toplumun gelişmişliğinin bir göstergesidir. Dolayısıyla kentlerde değişen kültürel süreci yansıtan bu tür peyzaj alanlarının korunarak gelecek nesillere aktarılması peyzaj mimarlığı disiplininin tarihe karşı bir sorumluluğu olmaya devam edecektir.

İlgili literatürde ülkemizdeki tarihi ve kültürel peyzaj değerlerindeki değişimler ile ilgili yapılan çalışmalar mevcut olmakla birlikte nitelik ve nicelik açısından bu araştırmaların yeterli olduğu söylenemez. Bu çalışmaların bir kısmı tarihi öneme sahip bazı alanların gelişiminin incelenmesi şeklindedir. Ayrıca tarihi ve kültürel alanlardaki değişimi ilçe ve il bazında değerlendiren çalışmalara da rastlanmıştır. Literatürde tarihi ve kültürel alanların değişimi konusundaki çalışmalar arasında araştırma konusu ile direkt ilgili sayılabilecek az sayıda çalışmaya (Karaca, 1999; Atabeyoğlu vd., 2012) rastlanmıştır.

Konu ile ilgili çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde araştırma konusu ile ilgili çok az sayıda çalışma bulunmakta, bu çalışmalar da genellikle belirli bir bölgeye özgü araştırmaları kapsamaktadır. Araştırmanın gerçekleştirileceği

Isparta kentinin tarihi ve kültürel peyzaj değerlerindeki değişim ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu çalışma kentlerdeki tarihi ve kültürel değerleri Isparta kenti örneğinde bilimsel verilerle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma ilgili literatür bilgileri ve bu konuda geliştirilen teoriler doğrultusunda Isparta kentindeki tarihi öneme sahip yapılar ve çevrelerindeki değişimleri, bu yapıların kent peyzajındaki rolünü ve kente kazandırdığı kimliği ortaya koymayı ve elde edilen veriler ışığında bu tür alanların korunarak gelecek nesillere aktarılması konusunda peyzaj mimarlığı disiplininin rolünü ve ilgili kurumların alması gereken önlemleri ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu kapsamda araştırmanın Isparta kenti özelinde, kentin tarihi ve kültürel peyzaj değerlerindeki değişimi ortaya koyacak ilk çalışma olma ve bu anlamda ilgili literatürdeki açığı kapatma ve uygulama ile ilgili de somut öneriler geliştirme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında, öncelikle Isparta kentinin tarihi ve kültürel değerler taşıyan mekânları belirlenmiş ve bu mekânların eski ve yeni hali fotoğraflar yardımı ile karşılaştırılarak, günümüzde nasıl bir görünüme, ne tür kullanımlara ve anlamlara sahip oldukları ortaya konulmuştur. Bu amaçla belirlenen alanların tarihsel süreç içerisinde nasıl bir değişim gösterdiği alanlara ait tarihi kaynaklar, eski fotoğraflar, çeşitli plan ve projeler yardımıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha sonra tarihi süreç içerisinde geçirdiği değişimi tespit edilebilen alanların mevcut durumları ortaya konularak aynı veya yakın perspektiflerden çekilecek fotoğraflar yardımıyla karşılaştırılmıştır.

Bu alanların mevcut durumları Grene (1992) ve Nasar (1989; 1998) tarafından ortaya konulan mekânsal değerlerin analizi ile ilgili yöntemler yardımıyla belirlenecektir. Alanların tasarımla ilişkili mekan kalitesini ortaya koymak için işlev, düzen, kimlik ve cazibe prensipleri (Grene, 1992) ile genelleştirilmiş tercihler serisi (Nasar, 1988; 1989) yardımıyla analiz edilecektir. Bu kapsamda doğallık bakım; açıklık ve tanımlanmış mekan; tarihsel önem ve içerik parametrelerinden yararlanılacaktır.

Araştırma sonuçlarının Isparta kenti ölçeğinde kaybolmaya yüz tutan kültürel ve tarihi peyzaj değerlerine karşı ilgili kurumların dikkatini çekmesi beklenmektedir. Ayrıca projede tarihi ve kültürel peyzaj alanlarının mekânsal değerlerinin analizinde kullanılan yöntemler ülkemizde başka bir yer ve çalışmada henüz kullanılmamıştır. Bu kapsamda, çalışmada kullanılan metodolojinin, ülkemizin diğer kentlerinde yapılacak çalışmalar için bir model olma potansiyeline sahip olması beklenmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kentsel Kimlik

Tarihsel gelişimi içindeki içeriğine bakıldığında, kent sözcüğünün değişik kültürlerde ve ülkelerde farklı anlamlarda kullanıldığı görülmüştür. Kent kavramının tanımlanmasında nüfus yapısı, sosyal ve ekonomik hayat, tarihi ve kültür birikimi, siyasi ve ekolojik ölçütlerden yararlanılmıştır. Topal (2004)'a göre, sanayi devrimi ile birlikte kentsel mekanların biçim ve fonksiyonlarının değişmesi kent kavramının içeriğini tamamıyla değiştirmiş, sosyoloji, tarih, coğrafya ve ekoloji gibi bir çok bilim dalının inceleme alanına girmesi sebebiyle de kentin tanımlanmasında farklı yaklaşımlar ortaya konulmuştur.

Ertürk (1996)'e göre kimlik, herhangi bir canlıyı veya objeyi görsel, işitsel vb. duyularla algılanan biçimde diğerlerinden ayırarak kendine özgün hale getirme olgusudur. Kimlik kavramı Güvenç (1993) tarafından “kişilerin, grupların, toplum veya toplulukların, “kimsiniz, kimlerdensiniz?” sorusuna verdikleri yanıt ya da yanıtlar” olarak da açıklanmıştır. Connolly (1995) her bireyin bir kimlik ihtiyacının olduğunu, kimliksiz bir “hayat biçimi” olamayacağını ve kimliğin insan hayatının vazgeçilmez bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Kimlik, bir nesnenin diğer nesnelerle arasındaki fark edilebilir olma durumudur. Kimlik diğer varlıklarla eşitlik anlamında değil bireysel, teklik ve özgün olma hali anlamında kullanılmaktadır (Lynch, 1960).

Kimlik elemanları aynı anda kentsel algılama ve kent imajının da başlıca belirleyicileridir. Lynch (1960) bir mekânın sosyal ilişkiler açısından anlamı, işlevi, tarihiyle ilişkisi ve isminin bile kentin imgesini etkileyebileceğini ifade etmiş ve fiziksel unsurlardan yola çıkarak oluşturulan kent imgesinin içeriğini yollar, birbiriyle etkileşim içinde olan sınırlar/kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları ve işaret öğeleri olmak üzere beş farklı başlık altında açıklamıştır. Lynch (1960)'e göre bu öğeler içinde yaşadığımız kenti algılamamıza ve dolayısıyla da kimliklendirmemize yardımcı olmaktadır.

Kimlik olgusu, hem bütünlük hem de birbirini dışlayan süreçleri içinde barındırabilir nitelikte olup, ait olduğu topluma kaybolmuşluk hissi değil, güven oluşturma hissi vermekte ve bu duyguyu da sürekli dönüşüm içerisinde geliştirmektedir (Aykut, 1998). Bireylerin, çevrenin, toplumun ve kentlerin kendilerini ifade etmek için kullandıkları kimlik bir araç olup birey ve toplum için ne kadar önemli ise çevre için de son derece önemli ve gerekli bir araç olarak ifade edilmektedir (Öçal, 2008).

Kimlik bileşenleri en küçük birimden başlayarak ölçek açılımına göre bireysel, grup, toplumsal ve ulusal kimlik olarak belirlenmiş olup, çevresel kimlik de kendi içinde kentsel kimlik, mimari kimlik ve mekânsal kimlik olarak açılım göstermektedir (Beyhan, 2004).

Lynch (1984)'e göre mekânsal kimlik, bireyin mekânı güçlü, eşsiz veya en azından kendine özgü karakteri ile diğer mekânlardan farklı olarak tanımlayabileceği veya hatırlayabileceği bir içeriği ifade etmektedir. Mekânsal kimlik, bireyin içinde yaşadığı fiziksel çevreyi anlaması ve öz kimliğinin bir alt yapısı olarak tanımlamasıdır (Ertürk, 1996). Mekânsal kimlik, o mekânı kullanan kişilerin, grupların, toplulukların sosyal ve kültürel yapılarına, yaşantılarına ve alışkanlıklarına göre şekillenmektedir (Tosun, 1999).

Kentsel kimlik ise en geniş anlamı ile “bir kenti tanımlayan ve diğerlerinden ayıran, belirleyici nitelikteki bileşenler bütünü” olarak kabul edilmektedir (Ünügür, 1996). Kentteki değişimler ve değişkenler kadar, sabit değişmezler de kent kimliğini belirlemektedir. Birey ve çevresi arasındaki ilişkinin karşılıklı olması ile bireyin çevresi üzerindeki ve çevrenin de birey üzerindeki etkinliği, karşılıklı ve sürekli bir etkileşim sistemini meydana getirmektedir (Ocakçı, 1993).

Kentler özgün karakterleri ile kimlik kazanırlar. Mimari ve kentsel açıdan özgün karakterlerini kaybeden kentler ise herhangi bir kent, köy veya yerleşim kimliğine bürünürler ve hatta kimlik karmaşasına düşerler. Bu bağlamda

kentsel kimlik bir kentin, çevrenin doğal ve yapay elemanları ve sosyo-kültürel özellikleriyle tanımlanmaktadır (Erton, 1995).

Lim (1984)'e göre kentsel ve çevresel kimlik bir varlığa bağlı olarak gelişmemektedir. Kentsel kimliğin oluşmasının zor olması yanında gelişimi içerisinde yerleşme, tarihsel süreç, kentsel alan, çevresel ölçek, kentsel sorumluluk, isteğe bağlı kullanılabilecek yollar, semboller, belirleyiciler, fonksiyonel ve sosyal ilgi alanları da yer almalıdır.

2.2. Koruma

Koruma kavramı “yaşamın sürdürülmesi için gereken ve üretime kaynak olan değerlerin zaman içinde yok olmasını önlemek için geliştirilen ve optimum kullanım yöntemlerini belirleyen önlemler bütünü” olarak tanımlanmıştır (Özyaba, 2004). İnsan topluluklarının bulunduğu büyüyen yerleşmelerde tarımsal üretim ve hayvancılık ile basit ticarete dayalı toplumsal ilişkiler yaşanırken, “endüstri devrimi” ile değişimler olmuş, endüstri alanlarının açılmasıyla kırsal alandan kentsel alana doğru yönelen büyük ölçekli nüfus hareketleri sonucunda, artan yerleşme sorunları sonucunda mekân bilincine dayalı koruma kavramı ortaya çıkmıştır (Özyaba, 2004).

Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunması ilk Cumhuriyet döneminde gündeme gelmiş, ilerleyen zamanla fizikî koruma yanında sosyo-kültürel yapının da korunduğu bütünlüklü koruma anlayışı hakim olmuştur (Çelik ve Yazgan, 2007). Özellikle 1950'lerden sonra, hızlı kentleşme sonucu yıkıma uğrayan taşınmaz eski eserleri koruma düşüncesi gündeme gelmiş, imar faaliyetleri sırasında ortaya çıkabilecek imar ve eski eserler ile ilgili sorunları çözmek ve korunmalarını denetlemek üzere 02.07.1951 tarihinde 5805 sayılı yasanın yürürlüğe girmesi ile Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kurulmuştur (Çelik ve Yazgan, 2007).

Birleşmiş Milletler, UNESCO ve Avrupa Konseyi koruma konusundaki eleştirilerin yapıldığı, yeni düzenleme önerilerinin geliştirildiği önemli

uluslararası platformlar olmuştur. Bu platformlarda gelişen söylem günümüzde kültürel mirasın sürdürülebilirliğinin sağlanması noktasına kadar ulaşmıştır (Tekeli, 2009).

1973 tarihli 'Eski Eserler Kanunu' Türkiye'de tarihî çevrenin bütün olarak korunması gerekliliğini ön gören ilk yasal düzenleme olup getirdiği diğer yaklaşımlarla da Türkiye'de, korumanın gelişmesinde öncü olmuştur (Madran, 1989). 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun uygulamaya konulmasıyla 1710 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır. 2863 sayılı bu yasa ile korunması gerekli olan taşınır ve taşınmaz kültür ve doğa varlıklarıyla ilgili tanımlamaların yapılması ve etkinliklerinin düzenlenmesi, bunlara ilişkin ilke ve uygulama kararlarının alınması ve teşkilatın kurularak görevlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yasa ile korunması gerekli taşınmaz kültür ve doğa varlıklarına her türlü inşai ve fizikî müdahalede bulunulması yasaklanmış, ayrıca sit kavramı bu yasa ile yeniden tanımlanarak kentsel sit koruma planlamasıyla ilgili olarak önemli bir adım daha atılmış ve "koruma amaçlı imar planı" kavramı yeni bir planlama türü olarak kabul edilmiştir (Çelik ve Yazgan, 2007).

Yasalarda korunması gerekli kültür varlığı olarak tanımlanan taşınmazlar konusunda, hangi özelliklere sahip olan kültürel değerlerin korunması gerektiği konusundaki ölçütler tarihi boyut, nitelik boyutu ve mekân boyutu olmak üzere üç boyutta değerlendirilmektedir (Kalem, 2001).

Kentin bir parçası olarak varlıklarını sürdürürken korunmaları gereken kentsel sitler söz konusu olduğunda koruma eylemi, daha karmaşık bir hale gelmektedir. Diğer taraftan kentler, dinamik organizmalar olup bütüne, bazı yeni yapılar eklenirken bazı yapılar da fonksiyonlarını kaybederek çöküntü alanlarına dönüşmektedir. Öncesinde, kentin kimliğine fiziksel çevre olarak katkıda bulunmuş olan bu alanlar korunarak canlandırılırken yeni kentsel fonksiyonlar da üstlenmektedirler. Bu kapsamda önemli olan, korunan alan veya objenin özelliğinin bozulmamasıdır (Kale, 2011).

Tarihi çevreler, tarihi, estetik ve arkeolojik önemlerinin yanında, folklorik değerleri nedeniyle de korunurlar. Günümüzde birçok ülkede özgün i donanımlarıyla korunan küçük müze kentler, endüstri çağından geçmişe dolaysız bir bakış imkânı vermektedir. zgn karakterlerini koruyabilen tarihi yerleşmeler, halk sanatının yerinde incelenmesi ve tanınması açısından da oldukça öğreticidir (zyaba, 2004).

3. KAYNAK ÖZETİ

Araştırma konusu ve alanı ile doğrudan ve dolaylı olarak ilgili görülen kaynaklar çalışma konusu ile ilişkilendirilecek değerlendirilmiştir. Bu kapsamda incelenen kaynaklar tarihi kent dokusu, tarihsel gelişim süreci, kentsel gelişim, kentsel kimlik ve tarihi çevre koruma kapsamında sınıflandırılarak aşağıda özetlenmiştir.

3.1. Tarihi Doku

Karaca (1999), Ankara'nın tarihsel dokusunun kent kimliğine etkisini kronolojik sıraya göre incelemiş ve peyzaj mimarlığı açısından değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda Ankara'nın tarihsel dokusunun kent kimliğine etkisi ortaya konulmuş ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda tarihsel dokunun peyzaj mimarlığı açısından koruma-kullanım-onarımına dair öneriler sunulmuştur.

Bakırcı (2005), Anadolu'daki eski yerleşim birimlerinden olan Kastamonu tarihi kent merkezini peyzaj mimarlığı açısından incelemiş, alanın mevcut durumunu inceleyerek, koruma, yenileme, kentsel tasarım ve sürdürülebilirlik üzerine yapılabilecek olan çalışmaları değerlendirmiştir. Bu amaçla kent merkezinin önemli meydanlarından olan Cumhuriyet Meydanı'nın tarihi dokusunu bozmadan uygulanabilecek bir kentsel tasarım projesi hazırlamış, karşılaşılan sorunlara değinerek, öneriler getirmiştir.

Bozhüyük (2007), Erzurum kent merkezindeki bazı tarihi yapılar ve çevrelerinde görsel etki değerlendirme çalışması gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda Çifte Minareli Medrese, Kale, Mecidiye Tabyası, Üç Kümbetler ve Yakutiye Medresesi'nin çevrelerine ait fotoğraflar ve bu fotoğraflara ait fotomontaj görüntüler Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğrencileri tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda söz konusu tarihi eserlerin çevrelerinin görsel kalitelerini azaltan en önemli sorunun bakımsızlık olduğunu tespit edilmiştir. Çalışma sonucu yapılan değerlendirmeler kapsamında her bir alan için çözüm önerileri sunulmuştur.

Köse (2007), Kastamonu Taşköprü tarihi kent dokusunu peyzaj mimarlığı açısından değerlendirmiştir. Bu bağlamda öncelikle yeşil alan kavramı ve bir kent için yeşil alanların önemi vurgulanmış, ayrıca tarihi kent dokusu, tarihi kent dokusunu koruma ve tarihi çevrelerde peyzaj planlama ilkeleri açıklanmış, ayrıca Kastamonu ili Taşköprü ilçesindeki mevcut tarihi doku ve peyzaj tasarımı çalışmaları değerlendirilmiştir.

Tüfekçioğlu (2008), İstanbul Yedikule örneğinde tarihsel çevreyi görsel peyzaj kalite açısından değerlendirmiştir. Alandaki, mevcut tarihi kent dokusunu ve onu çevreleyen yapıların görsel kalitesinin belirlenmesini amaçlayan çalışma, görsel peyzaj kalite değerlendirmesine ilişkin bir yöntem önerisi getirmiştir. Üç aşamadan oluşan bu yöntemde öncelikle değerlendirmede kullanılacak kavramlar (tutarlılık, okunabilirlik, komplekslik, geçicilik, tasvir edilebilirlik, sahip çıkma, tarihsellik, doğallık, görsel ölçek ve mekân duygusu) belirlenmiş, daha sonra alanın fotoğrafları çekilerek bu fotoğraflar ve hava fotoğraflarıyla ekolojik ve sosyal değerler de göz önünde bulundurularak kavram göstergeleri üzerinden oluşturulan bir puanlama sistemi kullanılarak değerlendirme yapılmıştır. Çalışma sonucunda, Yedikule örnek alanında, eksik olan görsel peyzaj kalite kriterleri tespit edilerek bunların iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Atabeyoğlu vd. (2009), Erzurum kentinin tarihi değişimini inceleyerek kentte zaman içerisinde yok olmuş, değişime uğramış ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan kültürel mirasın değişimini gözler önüne sermişlerdir. Çalışmada Erzurum kenti I. ve III. derecede arkeolojik ve kentsel sit sınırları içerisindeki geleneksel doku değişimlerini ortaya koymak amacıyla 1986 yılı imar planı altlık olarak alınmış ve 2006 ile 2007 yıllarında ortaya çıkan yıllık değişimleri haritalamışlardır. Araştırma sonucunda tescilli evlerde herhangi bir yıkımın görülmediği ancak, tescilli olmayan geleneksel evlerin %12'sinin yok olduğunu tespit edilmiştir. Ayrıca mahalle ölçeğinde yapılan değerlendirmeler sonucunda tarihi kent dokusunun yok olarak geleneksel mahalle anlayışının yeni imar

planları kapsamındaki yapılaşmalar nedeniyle düzeltilemez hale geldiği tespit edilmiştir.

Kan (2009), önemli tarihi kentlerden biri olan Sakarya'nın Taraklı yerleşimindeki tarihi dokunun sürdürülebilirliği bağlamında kentsel koruma ve geliştirme stratejilerini geliştirmek amacıyla öncelikle tarihi çevre, tarihi kent dokusu ve tarihi çevre bilinci kavramlarını açıklamıştır. Çalışma kapsamında araştırma alanına ilişkin elde edilen veriler sonucunda, mevcut doku ve sorunları belirlenmiş, geleneksel dokuya uyumun gerçekleştirilmesi ve sosyo-kültürel yaşamın geliştirilmesine yönelik kentsel tasarım ve kentsel peyzaj tasarımı önerileri sunulmuştur.

Tolacı (2009), Burdur'un tarihi kent dokusunu incelediği çalışmasında öncelikle, Tarihi Ticari Merkez'e ilişkin verileri incelemiş, bu bölgedeki hâkim plan tipleri ve cephe kurgularını belirlemiştir. Daha sonra, 'Etkileşim Geçiş Sahası' olarak adlandırılan konut alanındaki evleri, tescil fişlerinin yardımıyla incelemiş ve gruplandırmıştır. Gayrimüslim, Etkileşim ve Türk Evi olarak gruplandırılan evlerden, Türk Evlerini beş farklı parametre yardımıyla incelemiştir. Bu çalışma, daha önce tescilli yapılara dair detaylı bir çalışmanın yapılmadığı kentteki, önemli sivil mimarlık örnekleri, özellikle de Burdur Türk Evleri için bilimsel bir altyapı oluşturmaktadır.

Atabeyoğlu vd. (2012), Erzurum tarihi kent dokusundaki değişimin boyutlarını ve bu değişim sürecinin kentin geleceği ve genel gelişimi açısından olumlu ve olumsuz yönlerini görsel veriler yardımıyla ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada Erzurum tarihi kent dokusundaki değişimler fraktal analiz yöntemiyle değerlendirilmiş, bu kapsamda tarihi kent çekirdeğini temsil eden ve kentin modern ve tarihi yapıları arasındaki güçlü ilişkiyi ortaya koyan fotoğrafların, eski durum ve açılara uyularak çekilen yeni fotoğraflarla karşılaştırılması sonucu çalışma alanının değişimden çok, büyük bir yıkımla karşı karşıya olduğu tespit edilmiştir.

Arkun (2012), Ulus tarihi kent merkezinin geçmişten günümüze geçirdiği değişim, bu değişimin etkileri, günümüz kullanımının belirlenmesi ve kültürel peyzaj kriterleri kapsamında alanın kültürel peyzaj öğelerinin durumu, değişimi ile dönüşümünün ortaya konulmasını amaçlayan çalışmada, kültürel peyzaj değerlerinin irdelenebileceği açık, yarı açık ve kapalı mekânlar ile mekânın sosyal ve kültürel özellikleri üzerinde durmuştur. Araştırmada geçmişten günümüze alanla ilgili dokümanlar incelenmiş ve tarihi haritaların, planların, fotoğrafların, resimlerin ve çizimlerin değerlendirilmesi ve karşılaştırılması sonucunda farklı tarihi dönemler boyunca çalışma alanında meydana gelen değişimler saptanmıştır. Bu kapsamda alan etütleri ile peyzajın mevcut durumunu belirlenmiş ve önceki dönemlerin izleri tanımlanmış, kültürel peyzaj öğelerinin değişim ve dönüşümü ile ilgili bulgular değerlendirilerek öneriler sunulmuştur.

3.2. Tarihsel Gelişim Süreci

İkincikaraya (1992), Cumhurbaşkanlığı Köşkü Parkı'nın tarihsel gelişimini incelemiş, parkın tarihi dokusunun gerekli önlemlerle korunarak gelecek nesillere aktarılması gerektiğini vurgulamıştır.

Eryılmaz (1999), İstanbul örneğinde kamusal kentsel açık alanların tarihsel süreç içerisinde gösterdikleri yapısal değişimleri incelemiştir. Çalışmada tarihsel süreç içinde dünyada kentsel açık alanlarla ilgili gelişme, değişme ve tanımlamalar incelenerek bu süreçteki faktörler ortaya konulmuş ve İstanbul'daki kentsel açık alanlardaki değişimler üzerindeki olumlu ve olumsuz faktörlerin irdelenerek olumsuzlukların çözümlenebilmesi için izlenmesi gereken politikalar üzerinde durulmuştur.

Yiğit (2006), İhlamur Kasrı'nın tarihi süreç içindeki peyzaj değerlerini incelemiş, alanın geçmişten günümüze mimari tasarımını araştırmış ve kasır bahçesinin tarihi gelişimini ortaya koymuştur. Çalışma kapsamında ayrıca ziyaretçiler arasında gerçekleştirilen bir anket çalışması ile İhlamur Kasrı bahçesinin peyzaj

kalitesi değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda ziyaretçilerin Kasrı görülmeye değer yerlerden biri olarak nitelendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Pirgaip (2007), Beykoz İlçesi peyzajının tarihsel gelişimini araştırmıştır. Bu çalışma kapsamında ilçe peyzajın tarihte geçirdiği süreci, gelişimleri ve değişiklikler ortaya ve konulmuş ve değerlendirilmiştir.

Atalan (2008), Ortaköy- Kuruçeşme örneğinde Boğaziçi kıyı yerleşmelerinin tarihsel değişim süreci ve koruma yöntemlerini incelemiştir.

Kart (2008), İstanbul Tarihi Yarımada yeşil alanlarının tarihsel süreç içerisindeki değişimini incelemiştir. Çalışmada Tarihi Yarımada'nın ilk kuruluş tarihinden günümüze kadar gelen mekânsal oluşumunu, literatür ve görsel kaynaklar (harita, gravür, fotoğraf vb.) ile ortaya koyarak nicel ve nitel araştırma yöntemleri yardımıyla incelemiştir. Ayrıca, Tarihi Yarımada yeşil alanlarının, kentleşme sürecine bağlı olarak geçirmiş olduğu doğal, sosyal ve fiziksel değişimleri incelenerek, bölge için yapılmış olan planlama ve haritalama çalışmaları araştırılmış, planlama çalışmalarının uygulanma durumunu ve güncel durum tespiti yapılmıştır. Çalışmada yerel halk ve kullanıcılar olmak üzere Tarihi Yarımada'nın çeşitli bölgelerinde toplam 1700 kişi ile anket yapılmış, halkın yeşil alanlara ilişkin görüşleri de alınarak bölgeye yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Gürbüz (2009), tarih süreç içerisinde İstanbul'daki mesire olgusu ve mesire alanlarının geçirdikleri değişimi Kâğıthane Mesiresi örneğinde incelemiştir. Tarihi mesire alanlarının sahip oldukları potansiyellere rağmen bu alanların korunmasında ve kentle bütünleşmesinde yaşanan sorunları saptamayı amaçlayan çalışma sonucunda, İstanbul kentinde bulunan mesire alanlarının niteliksel ve niceliksel kayıplara uğradığı, sürdürebilir bir anlayışla korunamadıkları ve orijinal karakterlerini yitirdikleri tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda ayrıca, kent için önemli birer kültürel peyzaj ögesi olan bu alanların korunması için daha detaylı koruma önlemleri ve planlama politikaları geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kalender ve Demiroğlu (2011), tarihi süreç içerisinde Sivas Kent Meydanı'nın geçirdiği değişim ve dönüşümü inceleyerek, kent merkezi ve meydan kuramları paralelinde değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Eren (2012), Trabzon kenti Boztepe-Ganita aksı örneğinde kentsel açık yeşil alanların dağılımının tarihi süreç içindeki değişimini incelemiştir. Bu tez çalışmasında, zaman içinde değişen kentsel açık yeşil alanların mekânsal ilişkilerinin, dağılımlarının nasıl değiştiğini, bu değişimler sonucunda bu mekânların başarılı kentsel mekânlar olup olmadığının belirlenmesini amaçlamıştır. Çalışmada kentsel açık yeşil alanlar ve kentsel tasarımlarla ilgili literatür taranarak kentsel tasarım teorileri ve kavramlarının kentsel açık yeşil alanlarla ilişkisi açıklanmış, kentsel açık yeşil alanların tasarımlarının başarılı olabilmesi için barındırması gereken kalite değerleri ile tasarım kavramlarının ilişkisi belirlenmiştir. Tanımlanan bu kalite değerlerinin, hangi kavramlara bağlı olarak ne şekilde farklılaştığı araştırılmıştır. Bu kapsamda öncelikle Trabzon kent merkezindeki açık yeşil alan dağılımlarının ve kentsel tasarım kavramlarının tarihsel süreç içinde nasıl değiştiği saptanmış, daha sonra başarılı kentsel tasarımların gerçekleştirmesi gereken kalite değerlerini kent merkezindeki mevcut açık yeşil alanların ne düzeyde karşıladığı tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda kontrolsüz büyümelerin; şekil-zemin ilişkisinin değişmesine, kitle-boşluk ilişkisinin bozulmasına, dağılımın dengesizleşmesine sebep olduğu saptanmıştır.

3.3. Kentsel Gelişim

Çetin (2001), Gaziantep ilinin kentsel gelişimini incelemiş, tarihi gelişimin, günümüz toplum yaşayışına, kültürel değerlerine, insan yerleşimlerine ve şehir planına katkılarını araştırmıştır. Çalışmada Anıtlar Yüksek Kurulunca, sit alanı ilan edilen han ve hamamlar ile Gaziantep eski evlerinin mimari yapısının, günümüze ulaşmış şekliyle insan yaşamının ihtiyaçlarına ne şekilde cevap verdiği irdelenmiştir.

Tunçer (2011), Ankara tarihsel kent merkezi gelişim süreci ve Suluhan çevresi Tahtakale Çarşısı'nı incelemiştir. Çalışmada, Angora (Ankara) tarihsel kent merkezi gelişim sürecini, bu süreç içinde kent merkezinin ikili yapısını anlatmıştır. 18 ve 19. yüzyıllarda Angora şehir merkezinin geçirdiği önemli aşamalar, yangınlar ve demiryolu gibi önemli gelişmelerin şehir merkezine olan etkilerini değerlendirmiştir. 1927 yangınında yok olan Tahtakale Çarşıları ve Suluhan çevresindeki kentsel dokuya ilişkin çalışma ve analiz bildirinin önemli analiz çalışmalarından biri olmuştur. 1929 Kadastral haritaları ve hava fotoğraflarından yararlanarak az bilinen bu döneme ilişkin verileri değerlendirmiş ve günümüze kadar Sulu Han'ın geçirdiği aşamaları vermiştir. Bu konuda daha önce yayınlanmış yazı ve yayınlardan yararlanılmakla birlikte, elde edilen yeni kaynakları değerlendirerek Angora şehir merkezi analizini geliştirmiştir.

Ada (2014), İstanbul Adaları'ndan Büyükada, Heybeliada, Burgazada ve Kınalıada'da kültürel dinamiklerin (toplumsal olaylar, politik kararlar ve planlama çalışmaları) etkisiyle şekillenen peyzaj değişimlerini değerlendirmeyi amaçlayan çalışmasında, peyzaj karakter alanlarını tanımlamış ve fotoğrafa dayalı bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Çalışmada peyzaj karakter alanlarının belirlenmesinde, 1918 yılına ait Necip Bey Haritaları, 1938 yılına ait İstanbul Harita Şirketi Haritaları ile İBB tarafından 1986 ve 2007 yıllarında hazırlanan hâlihazır haritaları altlık olarak kullanmış, her ada için 1918 yılı, 1938 yılı, 1986 ve 2007 yılları olmak üzere farklı yıllara ait arazi kullanımı, peyzaj tipleri ve yeşil alan tipleri ile peyzaj karakter alanlarına ait 4 adet pafta olmak üzere toplamda 16 adet pafta hazırlamıştır. Peyzaj değişimi, oluşturulan farklı yıllara ait bu haritaların overlay-kaplama analizleri yapılması sonucu elde edilen alansal büyüklük tablosundan yararlanarak karşılaştırmış ve değerlendirmiştir. Anket çalışması ise 100 kişi ile 20. yüzyıl başı ve güncel fotoğraflardan oluşan 2'li grup halinde, toplam 12 fotoğraf çifti kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmasının sonucunda, İstanbul Adaları peyzajının değişiminde etkili olan doğal kültürel faktörler tespit edilmiştir.

3.4. Kentsel Kimlik

Uçkaç (2006), Ankara'nın Keçiören İlçesi rneğinde kentsel tasarımın kent kimliğı üzerine etkilerini incelediğı çalışmasında kentsel tasarım ve kent kimliğı kavramlarını kapsamlı biçimde irdeleyerek, ilçede yaşıyanların yaşadıkları kenti hangi öğelerle tanımladıklarını belirlemiş ve zaman içinde kimlik öğelerinde ve kent kimliğinde meydana gelen değışimleri ortaya koymak suretiyle kentsel tasarım çalışmalarının bu değışimler üzerindeki rolünü incelemiştir. Çalışma sonucunda kentsel tasarımın kent kimliğini hem fiziksel hem de sosyal açıdan etkileyen en önemli faktörlerden biri olduğı, kentsel tasarımın kent kimliğini olumlu etkileyebilmesi için kamu yararını gözetten bir yaklaşımla ele alınması gerektiğı ve Keçiören İlçesi'nin kimliğinde meydana gelen değışimin en önemli nedenlerinden birinin ilçede gerçekleştirilen kentsel tasarım çalışmaları olduğı tespit edilmiştir.

etinkale ve Açıksöz (2007), kentsel peyzajda geleneksel dokunun sürdürülebilirliğini Bartın Kenti rneğinde incelemiştir. Çalışmada, Bartın Kentinin yeni yerleşim alanları ile geleneksel yaşam çevresi arasındaki etkileşim incelenerek geleneksel dokuya ilişkin sosyal, kültürel ve fiziksel tipoloji analizi yapılmıştır. Çalışmada analiz sonuçları güncel gereksinimlerle karşılaştırılarak, geleneksel dokuya uyumlu yeni yerleşim modelleri oluşturulmasında dikkate alınması gereken plân kararlarının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

al (2008), Isparta kent kimliğinde modernizmin yansımaları ve modernizm etkisindeki konut mimarisini konulu çalışmasında, Isparta kent kimliğinde modern döneme ait mimari ve toplumsal özellikleri ve farklı kentlerde uygulanmış olan modern dönemin tipik konut mimarisini plan, cephe tipolojisi ve yapım teknolojisi kapsamında değılendirmiştir.

Kır (2009), kent meydanlarının kent kimliğı üzerine etkilerini İzmir İli rneğinde incelemiştir. Bir kamusal dış mekân olarak kent meydanlarının kent kimliğine etkilerinin belirlenmesini amaçlayan çalışmada alanın tarihsel gelişim süreci ile ilgili veriler kullanılmış ve kentin sahip olduğı çevresel ve toplumsal

kimlik bileşenleri doğrultusunda kentsel kimlik bileşenleri ve bu bileşenlerin içinden, seçilen meydanların İzmir kent kimliğine etkileri ortaya konulmuştur.

Karaaslan (2010), tarihi kentlerde kimliksizleşme sorunu incelemiş ve bir çözüm yolu olarak kentsel canlandırma projelerini önermiştir. Çalışmada öncelikle kimlik kavramının irdelenmesi ve kent kimliği, kimliksizleşme, kentleşme, kentlileşme gibi kavramsal birtakım araştırmaların yapılmasıyla ulaşılabilecek teorik yaklaşımlarla birlikte, bugünün pratiğinde çözüm önerileri geliştirilmesi tavsiye edilmiştir.

Kaypak (2010), kentsel değişimlerin kent kimliğini nasıl etkilediği ve bunun sosyal, mekânsal ve kültürel yansımalarını Antakya İli özelinde irdelemiştir.

Taşcıoğlu (2013), tarihi kentlerde kimlik sorununu Kilis İli örneğinde incelemiştir. Kilis Kentsel Sit Alanı içerisinde gerçekleştirilen çalışmada alan içerisinde bulunan tarihi yapılara, geleneksel mimari örneklerle ve uygulama örneklerine yer verilmiştir. Çalışma sonucunda kentsel sit alanı içerisinde çok sayıda tarihi yapının bulunduğu, bunların bir kısmının onarıldığı, bir kısmının ise kendi haline terk edildiği belirlenmiş, bakımsızlık etkisiyle bozulma yaşayan tarihi dokunun korunarak, kullanım alanlarının geliştirilmesi ve aktif hale getirilmesi konusunda öneriler getirilmiştir.

3.5. Tarihi Çevre Koruma

Yazgan ve Erdoğan (1992), Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama isimli eserlerinde çevre kavramından hareketle, koruma, kentsel koruma ve tarihi çevrelerde peyzaj planlama ilkelerini irdeleyerek, tarihi çevrelerde peyzaj planlama projelerinden örnekler vermişlerdir.

Bekişoğlu (2002), Safranbolu Yörük Köyü'nün tarihi çevresinin peyzaj planlamasını koruma-kullanım açısından incelemiştir. Tarihi çevre ve koruma kavramları ile planlama ilkelerine yer verilen çalışmada, alanın doğal ve kültürel özellikleri ve yörede bulunan geleneksel yapıların ve çevrelerinin özelliklerine

yer verilerek yörenin turizm açısından potansiyeli ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda alanın mevcut durumu, sorunları, bunların çözümüyle birlikte planlama ilkelerine yer verilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Vural (2002), tarihi çevrelerde peyzaj planlama kavramını Erzurum kenti örneğinde incelemiştir. Erzurum kentinin tarihi yapısını oluşturan çoğunluğu 12. ve 14. yüzyıllara ait önemli tarihi yapıların peyzaj mimarlığı disiplini açısından incelendiği çalışma sonucunda, kentte bulunan tarihi yapıların gerek bina gerek çevre olarak istenilen derecede korunmadığını belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada kent halkının tarihi eserlere karşı duyarlılığını belirlemek için 300'ün üzerinde katılımcı arasında bir anket çalışması gerçekleştirilmiş, anket sonucunda kentte en fazla ziyaret edilen tarihi yapı olarak nitelenen Çifte Minareli Medrese için bir öneri peyzaj projesi hazırlanmış, diğer tarihi yapılar içinde de önerilerde bulunulmuştur.

Çelik (2004), tarihi çevre yenileme çalışmalarını peyzaj mimarlığı açısından araştırmıştır. Tarihi çevre koruma ve yenileme çalışmalarında, tarihi binaların bahçesiyle bütün olarak ele alınmasını, tarihsel dokularda peyzaj çalışmalarının gerekliliğini, kentsel tasarım ve peyzaj mimarlığı ilişkisinin vurgulanmasını, kentsel peyzaj tasarım ilkelerinin belirlenmesini savunan ve sonuç olarak bir öneri yerel yönetim modeli oluşturulmasını amaçlayan çalışmada araştırma alanı olarak tarihi bir dokuya sahip olan Beypazarı Tarihi Yerleşimi seçilmiştir. Çalışmada alanın mekânsal dağılımı bilgisayar ortamında haritalara işlenerek alana yönelik SWOT analizi gerçekleştirilmiş, sonuç olarak Beypazarı bir yerel yönetim modeli geliştirilmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda, koruma ve yenileme çalışmalarında merkezi yönetimden çok yerel yönetime görev düştüğü, korumada başarıya ulaşabilmek için yerel halkın ve maddi desteğin gerekli olduğu, yasa ve yönetmeliklerdeki eksikliklerin giderilmesi gerektiği ve bu konuda bir ulusal koruma politikasının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Koçan (2004), tarihi kentlerde koruma-geliştirme dengesini Safranbolu-Çarşı Kesimi üzerinde inceleyerek alınması gereken önlemlerin belirlenmesini

amaçlamıştır. Araştırmada Safranbolu-Çarşı Kesimi ve çevresi üzerinde fotoğraflar çekilmiş, yöre halkından bilgiler alınmış ve Safranbolu Koruma Amaçlı İmar Planını esas alınarak alanla ilgili kesit-görünüş çalışmaları yapılarak çalışma alanın sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin tarihi kent peyzajı açısından korunması ve yaşatılmasına yönelik öneriler getirilmiştir.

Özsüle (2005), Geleneksel yerleşimlerin korunması açısından kültürel peyzajı Mudanya örneğinde değerlendirmiştir. Çalışmada alanının geçmişten günümüze nasıl bir değişim geçirdiği, bu değişimden ne kadar etkilendiği ve bugün nasıl kullanıldığı incelenmiş, sonuç olarak alanın, kültürel peyzaj karakter alanlarını ortaya konularak günümüz kentlisinin değişen gereksinim ve beklentileri ile kültürel peyzaj alanlarına gösterilmesi gereken hassasiyet arasındaki dengenin sağlanmasına yardımcı olacak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Sargın (2005), Isparta'daki tarihi yapılarda kullanılan yapı malzemelerini incelemiş ve kent dokusunda önemli bir konuma sahip olan tarihi yapıtların bakımı ve korunması için alınması gereken tedbirler üzerinde durmuştur. Çalışma sonucunda tarihi sit alanı ve kentsel sit alanı çevresindeki basmakalıp yapılaşmanın mümkün olduğunca önlenmesi, bu alan çevresindeki yapılaşma baskının hafifletilmesi ve yeni yapıların eskiyle yan yana ve uyumlu bir estetik bütünlük içerisinde olması gerektiği vurgulanmıştır.

Çelik ve Yazgan (2007), tarihi çevre korumaya yönelik yasa ve yönetmelikleri kentsel peyzaj tasarımı açısından incelemişlerdir. İlgili yasa ve yönetmeliklerin gelişim sürecinin ulusal ve uluslararası boyutta incelendiği çalışmada uygulamada koruma ve yenileme çalışmalarında çoğunlukla tarihi yapıların sadece restore edildiğini ya da cephe restorasyonu ile yetinildiğini, tarihi bina ile bahçesinin birlikte ele alınmadığını ve kentsel peyzaj öğelerinin korumaya dâhil edilmediğini ortaya konulmuştur. Çalışmada sonucunda koruma ve yenileme çalışmalarında, tarihi binaların bahçesiyle bütün olarak ele alınmasının ve tarihi dokularda peyzaj çalışmalarının gerekliliği vurgulanmıştır.

Çıdam (2007), Diyarbakır kent dokusunun turizm ve rekreasyon kaynaklarının belirlenmesi ve bu kaynakların koruma-kullanım ilkeleri çerçevesinde geliştirilmesini amaçlayan çalışmada öncelikle turizm, rekreasyon, turizm-rekreasyon ve çevre ilişkisi, turizm ve rekreasyon kaynağı kavramlarını açıklamış ve kaynak değerini etkileyen kent ve kent dokusunun genel özellikleri incelemiştir. Çalışmada ayrıca kent dokusunun turizm ve rekreasyon kaynakları; kaynağın taşıdığı tarihi önem, özgünlük ve korunmuşluk durumu, mimari, sanatsal, estetik ve simgesel özellikleri ile kent kimliğini ve kültürünü tanımlama ve yansıtmaya özelliklerine sahip olup olmadığı gibi özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur. Belirlenen kaynaklar; kaynağın değeri, önemi, kent peyzajına katkıları, sunduğu fırsatlar, yakın çevre ile ilişkisi, kullanım durumu ve kullanım potansiyeli, sahip olduğu kültürel, morfolojik, duygusal değerler gibi özellikleri dikkate alarak yakın çevresi ile birlikte peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen tüm veriler değerlendirilerek Diyarbakır kent dokusunun, hem kent halkı hem de yurt içi ve yurt dışından gelebilecek ziyaretçiler tarafından kullanılabilecek son derece önemli turizm ve rekreasyon kaynaklarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmış ve söz konusu kaynakların korunması, ve geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği kapsamında öneriler sunulmuştur.

Erdem (2007), Sivas kenti doğal ve kültürel varlıklarını inceleyip, peyzaj mimarlığı ve turizm açısından değerlendirmiş, elde edilen sonuçlar doğrultusunda, kentsel tasarım, tarihi-kültürel çevre koruma ve turizm kapsamında öneriler geliştirmiştir. Çalışmada kentsel tasarım, kentsel peyzaj tasarımı, kentsel koruma ve turizm ile ilgili temel kavramlara yer verilmiş ve kentinin sahip olduğu doğal ve kültürel değerler tespit edilerek, kentin sorunları ve olanakları ortaya konularak Sivas ve yakın çevresi için peyzaj mimarlığı, kentsel tasarım ve turizm açısından öneriler geliştirilmiştir.

Kuter (2007), tarihi kent merkezlerinin, çevrelerindeki açık ve yeşil alanlarla birlikte korunarak kültürel sürekliliğinin sağlanması ve çağdaş yaşam koşullarıyla entegrasyonunun sağlanarak yaşanabilir mekânlar olarak gelecek kuşaklara aktarılmasının önemini Çankırı Tarihi Kent Merkezi örneğinde

ortaya koymuştur. Çalışma kapsamında, ankırı kenti için kentsel sit alanını kapsayan hâlihazır haritalar sayısallaştırılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Çalışma sonunda ankırı Tarihi Kent Merkezi'nde gerçekleştirilen arazi etüt çalışmaları ve anket uygulamaları sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda kent merkezinde yer alan doğal ve kùltùrel değerlerin sùrdùrùlebilirliđinin sağlanması konusunda öneriler geliştirilmiştir.

Kale (2011), Ankara Hamamönü Mahallesi örneğinde tarihsel kent peyzajlarının korunmasını incelemiştir. Çalışma kapsamında, öncelikle korumanın kuramsal boyutu incelenmiş, konu, gerekçe, teknikler, tehditler, yasal işleyiş, etik, eğitim vb. yönleriyle ele alınarak yer yer karşı söylemlerle tartışma olarak sunulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler işığında, alanın mevcut durumu tanımlanarak öneri özùmler sunulmuştur.

Ceylan (2013), tarihi evre yenileme çalışmalarını kentsel peyzaj planlama açısından Edirne örneğinde irdelemiştir. Tarihi kent merkezlerinde, çevrelerindeki doğal ve kùltùrel yapı bütünlüğünün korunarak sürekliliğin sağlanması önemini Edirne Maarif Caddesi örneğinde vurgulamayı amaçlayan çalışmada, üçüncü derece kentsel sit alanı içerisinde yer alan alanın mevcut durumu ortaya konulmuş ve koruma kullanma dengesini sağlamak amacıyla alınması gerekli önlemler belirlenmiştir.

3.6. Değerlendirme

İncelenen kaynaklar genel olarak değerlendirildiğinde araştırma konusu ile ilgili daha önce yapılan çalışmaların tarihi kent dokusu, tarihsel gelişim süreci, kentsel gelişim, kentsel kimlik ve tarihi evre koruma konularında yoğunlaştığı görùlmektedir.

Tarihi kent dokusu alanında gerçekleştirilen çalışmalar genellikle farklı kent merkezlerine ait tarihi dokuların peyzaj mimarlığı disiplini bakış açısıyla, daha çok görsel kalite değerlendirme ve farklı yöntemler kullanılarak değerlendirilmesini içermektedir. Tarihsel gelişim süreci ile ilgili yapılan

alışmalar ise çoğunlukla değişik kültürel peyzaj alanlarının tarihi süreç içinde geçirdikleri değişim ve dönüşümleri ve bunların kent kimliği üzerine etkilerini ortaya koyarak bu tür alanların geleceği ile ilgili önerilerde bulunmaktadır. Kentsel geleişim konusunda gerçekleştirilen sınırlı sayıdaki araştırmalarda çeşitli kentlerde kentsel geleişim sürecinde tarihi mekânların değişimleri incelenmiştir. Ülkemiz kentlerindeki kimlik sorunu çeşitli kentler örneğinde ve farklı açılardan araştırılmıştır. Bu kapsamda kentsel tasarımı ve meydanların kent kimliği üzerine yansımaları irdelenmiştir.

Bu konuda Isparta Kenti ile ilgili bir çalışma (al, 2008) bulunmakla beraber bu çalışmada Isparta kent kimliğinde modern döneme ait mimari ve toplumsal özellikler konut mimarisi açısından değerlendirilmiştir. Tarihi evre koruma ile ilgili yapılan araştırmalar kapsamında ise tarihi çevrelerde koruma olgusu peyzaj planlama ilkeleri çerçevesinde irdelenmiş, ayrıca tarihi evre yenileme çalışmaları peyzaj mimarlığı disiplini açısından değerlendirilmiştir. Bu gruptaki çalışmalarda ayrıca kültürel peyzaj kapsamında geleneksel yerleşimlerin korunması ve tarihi kentlerde koruma– kullanma/geleiştirme dengesi üzerinde durulmuştur. Bu konuda yine Isparta kentinde yapılan bir çalışmada (Sargın, 2005) kent merkezindeki tarihi yapılarda kullanılan yapı malzemeleri incelenmiş bu yapıların bakımı ve korunması için alınması gereken tedbirler üzerinde durmuştur.

Araştırma konusu ile ilgili Isparta Kenti'nde gerçekleştirilen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu alışmalarda Isparta kentinin konut dışı sivil mimari yapıları ve zellikleri (Türk ve al, 2007), kentteki planlama çalışmaları ve kentin mekânsal değişimi (Türk, 2009; Türk vd., 2009) ve dönüşüm sürecinin kent merkezi üzerine etkileri (etin, 2011) araştırılmıştır. Bununla beraber Isparta Kenti'ndeki tarihi ve kültürel değerleri peyzaj mimarlığı disiplini açısından inceleyen herhangi bir araştırma gerçekleştirilmemiştir. Araştırma alanların da tarihsel değerlerin özellikle çevreleriyle birlikte ele alınarak yeniden değerlendirilmesinin kent merkezinin tarihsel dokusunun korunması açısından önemi ayrıca vurgulanmış ve bu konuda yapılacak araştırmalara olan ihtiyaa dikkat çekilmiştir (Türk ve al, 2007). Bu kapsamda araştırmanın Isparta kenti

özelinde, kentin tarihi ve kültürel peyzaj mekânlarındaki değişimi ortaya koyacak ilk çalışma olma ve bu anlamda ilgili literatürde ki açığı kapatma ve uygulama ile ilgili de somut öneriler geliştirme potansiyeline sahip olacağı düşünülmektedir.

4. YÖNTEM

Araştırma kapsamında, öncelikle Isparta kentinin tarihi ve kültürel değerler taşıyan mekânları belirlenmiş ve bu amaçla belirlenen alanların tarihsel süreç içerisinde nasıl bir değişim gösterdiği alanlara ait tarihi kaynaklar, eski fotoğraflar, çeşitli plan ve projeler yardımıyla ortaya konulmuştur. Daha sonra her bir alan için mekânsal kalite analizi yapılmış ve alanların günümüzde nasıl bir görünüme, ne tür kullanımlara ve anlamlara sahip oldukları ortaya konulmuştur. Son olarak araştırmaya konu olan alanlar elde edilen tüm veriler yardımıyla değerlendirilmiş ve her bir alan için öneriler geliştirilmiştir.

4.1. Isparta Kenti ve Çalışma Alanının Tanıtımı

4.1.1. Fiziki yapı ve coğrafi özellikler

Akdeniz Bölgesinde yer alan bir kent olan Isparta, Göller Bölgesi olarak adlandırılan kesimde Akdağ'ın kuzey eteğinde şehirle aynı adı taşıyan ovanın güneybatı ucunda denizden yaklaşık 1030 metre yükseklikte yer almaktadır. Isparta ili Batı Akdeniz Bölgesinde ve 30° 20' ve 31° 33' doğu boylamları ile 37° 18' ve 38° 30' kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. Kentin yaklaşık yüzölçümü 8933 km² ve kent merkezinin yüzölçümü de yaklaşık 70 km²'dir (Anonim, 2006). Isparta ili, kuzey ve kuzeybatıdan Afyon ilinin Sultandağı, Çay, Şuhut, Dinar ve Dazkırı, batıdan ve güneybatıdan Burdur ilinin Merkez, Ağlasun ve Bucak, güneyden Antalya ilinin Serik ve Manavgat, doğu ve güneydoğudan ise Konya ilinin Akşehir, Doğanhisar ve Beyşehir ilçeleri ile çevrilmiştir (Demirci, 2011). Isparta kent merkezi güneyden kuzeye doğru az eğimli bir topografyaya sahip olup güneyi yüksek dağlarla çevrilidir. Isparta kenti, Akdeniz iklimi ile Orta Anadolu iklimi arasındaki geçiş bölgesinde yer almakta ve iklimi soğuk-yarı kara iklim tipi olarak belirtilmektedir. Yıllık sıcaklık ortalaması 13,2°C, ortalama en düşük sıcaklık 3,5°C'dir (Anonim, 2006).

4.1.2. Nüfus

Isparta kent merkezinin toplam nüfusu 1965 yılında 42.901 iken 1980 yılında toplam nüfus 86.475'e çıkmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde ise Isparta kent merkezinin 2010 yılındaki nüfusu 222.556 iken 2014 yılında nüfusu 207.266'ya düşmüştür (Türkiye İstatistik Kurumu, 2015).

4.1.3. Tarih

Tarih boyunca Isparta, M.Ö. 40000-30 arasında Üst Paleolitik, Mezolitik, Neolitik, Kalkolitik, Tunç, Demir, Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma ile M.S. Bizans, Selçuklu, Hamitoğulları ve Osmanlı dönemlerini yaşamıştır. Son dönem yapılarından çok azı günümüze kadar ulaşabilmiştir (Anonim, 2003).

Isparta adının kaynağına ilişkin bilgiler MÖ 8. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bu yüzyılda, Karadeniz'in kuzeyindeki İskitler tarafından güneye sürülerek Batı Anadolu'ya kadar ilerleyen Sabardai ve Kimmer topluluklarının bir bölümü, bugün Isparta İli'nin bulunduğu yörelere yerleşmiş ve bu topraklara kendi adlarını vermiştir. Başka bazı kaynaklar ise, Antik Çağ'da Pisidya denilen yörede Baris adlı bir kent bulunduğunu, bu adın Lidya dilindeki Barida sözcüğünden geldiğini ileri sürmektedir. Bir başka görüş ise, Baris'in Sanskritçe su anlamına gelen Vari sözcüğüyle ilişkili olduğu yönündedir (Anonim, 2006).

Isparta İli tarih boyunca sırasıyla; Arzava Krallığı, Frigler, Birinci Lidya, Kimmer-Sapardai, İkinci Lidya, Persler, İskender ve Diadoklar, Birinci Bergama Krallığı, Selökidler, İkinci Bergama Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Anadolu Selçuklu Devleti, Hamitoğulları Beyliği ve Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında bulunmuştur.

1390'da I. Bayezid döneminde Osmanlı yönetimine giren Isparta'da, Hamitoğulları yönetimi son bulmuştur. Osmanlılar Dönemi'nde, Isparta, merkezi Kütahya olan Anadolu Eyaleti'nin bir sancağı olmuş, 19. yüzyılda ise Konya Vilayeti'ne bağlanarak Hamid Sancağı'nın merkezi durumuna

getirilmiştir. Bu nedenle de bir dönem Hamidabad diye anılmıştır (Anonim, 2006). Şehirde, daha önce meydana gelen ayaklanmalar yanında, sık sık meydana gelen deprem ve su baskınları gibi afetler çeşitli zararlara yol açmıştır (Anonim, 2006).

18. yüzyılda Isparta, deprem, su baskınları gibi doğal felaketlerle karşı karşıya kalmıştır. Yüzyılın ortalarından itibaren şehrin güçlü aileleri şehir ve civarının idaresinde söz sahibi olmaya başlamışlar, Dere Mahallesi'ne bir kanal yaptırarak sel baskınlarına karşı burayı korumaya çalışmışlardır. 1814 yılında Isparta Çarşısı Bedesten hariç tamamen yanmıştır. 1914 depremine kadar şehirde önemli bir doğal felaketin olmadığı bildirilmektedir. 9 Ekim 1921 yılında şehir merkezinde çıkan bir yangında 160 civarında dükkân yanmış, bunun akabinde 18 Ekim tarihinde Burdur yönünden gelen bir İtalyan uçağı şehri bombalamış ise de herhangi bir kaybın olmadığı belirtilmiştir (Emecen, 1999).

Isparta Sevr Antlaşması ile İtilaf Devletleri tarafından bölüşülen Anadolu'da işgale uğramamış bölgelerimizden birisidir. Antalya, Burdur ve Konya üçgenini işgal eden İtalyanlar Isparta'ya girememişlerdir. Isparta'nın Yunan kuvvetleri tarafından da işgalinin engellenmesinde Ispartalılarından oluşan "Demiralay" birliğinin özel bir yeri vardır. Isparta 1923 yılında vilayet olmuş ve Cumhuriyet ile birlikte büyük gelişmeler göstermiştir (Anonim, 2006).

Cumhuriyet'le birlikte il durumuna getirilen Hamidabad, Isparta adını almıştır (Anonim, 2006). Cumhuriyet döneminde Isparta ve ilçelerinin gelişimleri iki aşamada gerçekleşmiştir. Birinci aşama 1960 yılına kadar olan dönemdir. Bu dönemde sosyal, ekonomik ve bayındırlık yönlerinden özellik taşıyan çalışmalara başlanmıştır. Cumhuriyet Türkiye'sinde Isparta'nın ikinci gelişme safhası 1960 yılından sonra başlamış, bu tarihten bu yana gelişme sürecinin daha da arttığı, özellikle sanayileşme ve şehirleşme hareketlerinin önem kazandığı görülmüştür. Isparta, Cumhuriyet döneminde 1960 yılına kadar olan devrede bir taraftan belli başlı bayındırlık hizmetlerine kavuşurken, özellikle gül tarımcılığının ve halıcılığın gelişmesi ile ekonomik yönden önemli ölçüde ilerlemiştir. 1936 yılında Isparta'nın demiryoluna kavuşmasının yöreye olumlu

etkisi olmuştur. 1960 yılından günümüze kadar geçen süre içinde ise, Isparta da modern şehirleşme hızla etkisini göstermiş birçok sosyal, eğitim, sağlık, sanayi tesisleri merkez kentte olduğu kadar ildeki diğer yerleşmelerde de kurulmuş ve kurulmaya devam etmektedir (Anonim, 2011).

4.1.4. Yirminci yüzyıl başlarında Isparta kentinin imar planı

Tekeli ve Ortaylı (1978)'ya göre yurt ölçeğinde planlama çalışmaları, 1930 yılında yürürlüğe konan Belediyeler Yasası ve Umumi Hıfzısıhha Yasası ile başlatılmıştır. Bunu 1930 yılında çıkarılan 2290 sayılı Yapı ve Yollar Yasası, yine aynı yıl çıkarılan 2033 sayılı Belediye Bankası Kuruluş Yasası, 1934 yılında çıkarılan 2722 sayılı Belediye İstimlâk Yasası ile 1935 yılında çıkarılan 2763 sayılı Belediyeler İmar Heyetinin Kuruluşuna İlişkin Yasa izlemiştir.

1934-1935 yıllarında Sümerbank İplik Fabrikası ve Gül Yağı Fabrikası kurulan, 1936 yılında ise demiryolu bağlantısını gerçekleştiren Isparta kenti için de, Nafia Vekaleti Şehircilik Fen Heyeti tarafından, bir imar planının yapılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede, o dönemde yaygın olan yabancı bir uzmana kent planlarının yaptırılması geleneğine uygun olarak, Isparta için bir yabancı uzman arayışına girilmiş, Prof. Ölsner ile anlaşmaya varılarak 1938-1943 yılları arasında kentin 1/5000 ölçekli nazım imar planı hazırlanmıştır (Gök, 1980). 1945 yılında ise Kemal Ahmet Aru yönetiminde bir ekip tarafından söz konusu planın 1/2000, 1/1000 ve 1/500 ölçekli uygulama imar planları yapılmıştır (Aru, 1995). İkinci imar planı ise 1960-1970'lerde hazırlanmıştır (Kımillı, 2006).

Çetin (2008)'e göre Prof. Ölsner tarafından hazırlanan planda, mevcut yerleşim alanları ile ticari aktivitelerin yürütüldüğü merkez bölgesine müdahale edilmemiş, sadece Prof. Ölsner'in planında belirtilen ana yollar üzerinde üç katlı yapılara izin verilmiş, diğer yerlerde binalar yalnız iki kat olarak sınırlandırılmıştır (Demirci, 2011). Ölsner Planı'nda iki güçlü aksa önem verilmiştir. Bunlardan birincisi ve en önemlisi kent merkezini yeni demiryoluna bağlayan kuzeydoğu aksı, diğeri de sanayi kuruluşları ile otogarın yer aldığı şimdiki İstanbul Yolu olarak tanımlanabilecek kuzeybatı aksıdır. En vurgulu

kentsel aks olması öngörülen kuzeydoğu aksına (İstasyon Caddesi'ne) paralel olarak açılan ana yollar ve bunları dik olarak kesen ara yollar arasındaki kentsel adalar, merkezdeki organik yapının aksine oldukça rasyonel bir düzenlemeye sahiptir. Izgara sistemli bu parsel düzeni, aslında yeni oluşturulacak konut alanları hesaba katılarak tasarlanmıştır (Çetin ve Haştemoğlu, 2007). Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Isparta'da inşa edilen yapıların tümü devletin inşa amacına uygun olarak tasarlandığı, bu nedenle hem kamusal, hem de özel mülkiyete ait yapı tiplerinin ortak özelliğinin temsili yapı biçimleri oldukları ifade edilmektedir (Demirci, 2011).

Isparta kenti tarihi ve kültürel değerleri, bulunduğu coğrafya, toplumsal ve farklı dönemlere ait mimari yapısı bakımından zengin bir kentsel mirasa sahiptir (Öçal, 2008). Isparta'da kent kimliğine damgasını vuran binalar; 1930'lu yıllara ait Erken Cumhuriyet Dönemi mimarisi, Isparta, Rum ve Acem evlerinden oluşan sivil mimarlık eserleri, Osmanlı Dönemi han, bedesten, dini yapılar vb. tarihi eserleri, kiliseleri, köprüleri, çeşmeleri, antik kent, anıtlar ve 1950-1970 dönemlerine ait modernist yapılarıdır (Öçal, 2008). Modernizmin etkileri, bir Anadolu kenti olan Isparta'da 1950'lerin sonu ve 1960'lı yıllarda özellikle kent merkezindeki mimari eserlerde görülmüştür (Öçal, 2008).

4.1.5. Günümüzdeki imar planı çalışmaları

Yıldız (2008)'a göre 1973 yılında başlayan ve 1977 yılında onaylanan Isparta İmar Planı çalışmalarında, Isparta eski kent dokusunun varlığı dikkati çekmiş ve Kültür Bakanlığı'na eski kent dokusunun koruma altına alınması amacıyla müracaatta bulunulmuştur. 1970'li yıllarda yapılan imar planlama çalışmalarındaki bu duyarlılık oldukça dikkati çekmektedir. Bu kapsamda Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13.5.1977 gün ve A-548 sayılı kararına dayalı olarak Isparta merkezinde eski kent dokusunun bulunduğu alan ile tarihsel ve kültürel verilere sahip mimari özellikleri olan yapı ve yapı guruplarını içeren alanlar; Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.10.1977 gün ve A-840 sayılı kararı ile de II. ve III. Derece sit alanı olarak belirlenen yerler, Isparta kent merkezinde kentsel sit alanı

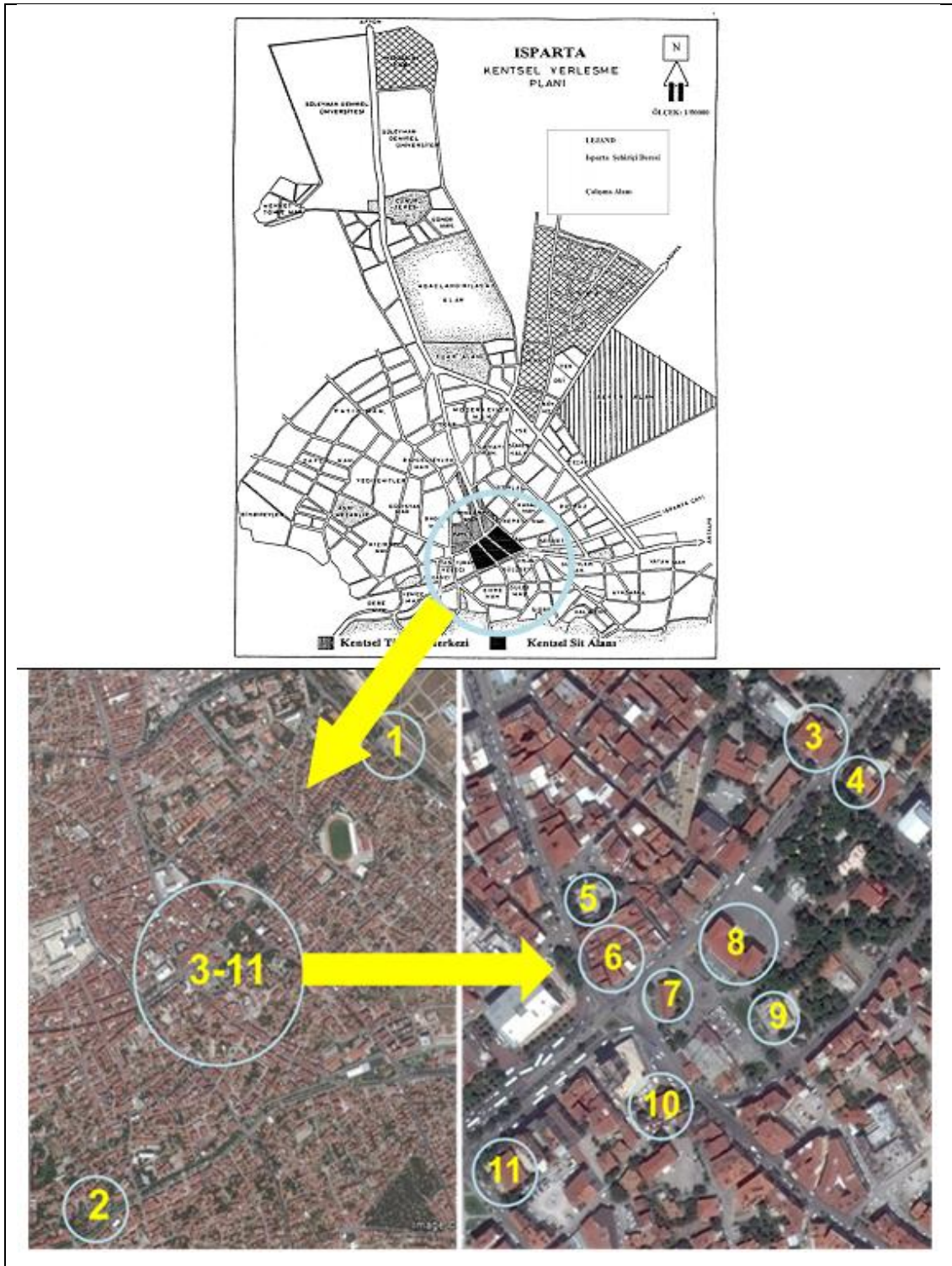
olarak belirlenmiştir. Isparta eski sit alanları, kentin eski ticaret merkezinin içine alan bir bölgeyi kapsamaktadır. Bu bölgede yönü sokağa bakan, arka ve yan bahçeleri bulunan yoğun bir konut dokusu bulunmaktadır. Bölgede genellikle kısa ve çıkmaz sokaklar ile derinliğine bir kullanım kolaylığı getirilmiştir. Sokaklar belirli bir geometri dışında dar ve organik bir yapıya sahiptir (Demirci, 2011). Isparta kentinin imar planında 1988 yılında yapılan revizyon 1995 yılı hedeflenerek 210 000 nüfus göre düzenlenmiştir (Kırzioğlu, 2008). 2005 yılında başlayarak devam etmekte olan revizyon imar planlamaları kapsamında Isparta kent merkezinde yer alan eski, tarihi kent dokusunu korumak ve geleceğe taşıyabilmek amacı ile sivil mimarlık örneklerinin yoğun bir konumda yer aldığı Damgacı Sokak, Üzümcüler Çarşısı, Kaymakkapı Meydanı, Hükümet Binası çevresi, Hacı Hasan Sokak, Çayboyu vb. yerleri kapsayan koruma amaçlı imar planının ihalesi Mayıs 2008 de yapılmış olup halen çalışmaları devam etmektedir (Kırzioğlu, 2008).

4.1.6. Çalışma alanı

Çalışma alanı Isparta kent merkezinde bulunan tarihi ve kültürel değere sahip mekânları içermektedir. Bu kapsamda tarihi ve kültürel öneme sahip 11 adet yapı ve çevresi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Çalışma alanlarının 9 tanesi kent merkezi ve civarında yer almaktadır. Sadece iki adet alan kent merkezine uzak konumda bulunmaktadır (Şekil 4.1; Çizelge 4.1). Bugün bu yapıların tamamı tescillenmiştir.

Çizelge 4.1. Çalışma alanları

No	Alan	Bulunduğu Mahalle
1	DDY Isparta Gar Binası Çevresi	Karaağaç Mahallesi
2	Aya Payana Kilisesi Çevresi	Turan Mahallesi
3	Milli Eğitim Müdürlüğü Binası Çevresi	Kepeci Mahallesi
4	Garnizon Binası Çevresi	Kepeci Mahallesi
5	Mimar Sinan Camii Çevresi	Kutlubey Mahallesi
6	Eski Üzüm Pazarı Çevresi	Kutlubey Mahallesi
7	Firdevs Bey Bedesteni Çevresi	Kutlubey Mahallesi
8	Valilik Binası Çevresi	Kutlubey Mahallesi
9	Kutlubey (Ulu) Camii Çevresi	Gazi Kemal Mahallesi
10	İplikçi Camii Çevresi	Çelebiler Mahallesi
11	Kavaklı Camii Çevresi	Çelebiler Mahallesi

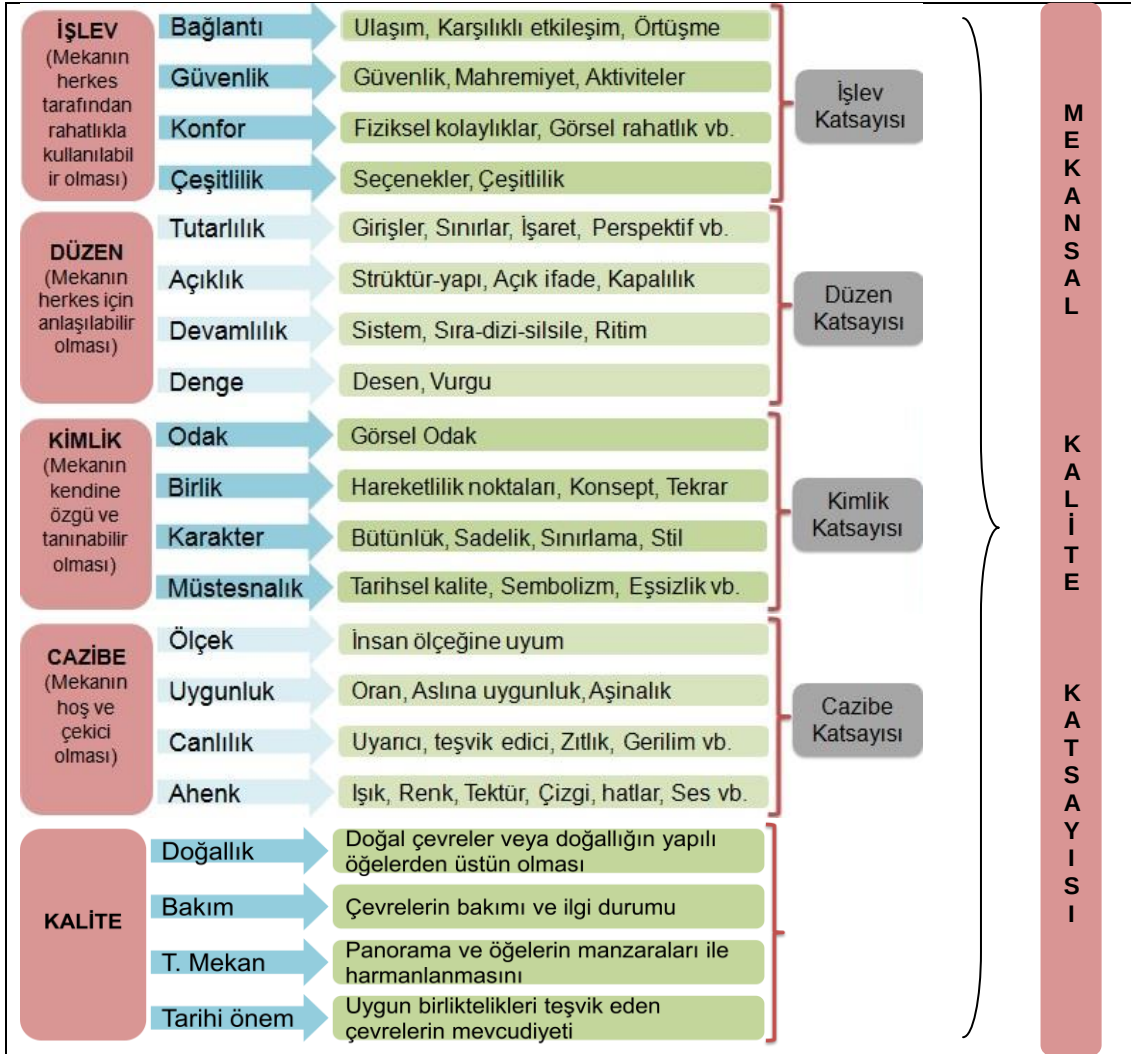
Şekil 4.1. Çalışma alanları (Google Earth, 2015)

4.2. Yöntem

Araştırma kapsamında belirlenen çalışma alanlarının tarihsel süreç içerisinde nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koymak için öncelikle kapsamlı bir doküman araştırması yapılmıştır. Bu kapsamda ilgili literatür taraması yanında, Isparta Belediyesi, Isparta Valiliği ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ziyaret edilerek araştırma alanları ile ilgili elde edilebilen fotoğraf, harita, plan ve yazılı kaynaklar gözden geçirilmiştir. Daha sonra tarihi süreç içerisinde değişim geçiren alanların hâlihazırdaki durumlarını tespit etmek amacıyla, alanların aynı veya yakın perspektiflerden fotoğrafları çekilerek karşılaştırmalar yapılmıştır.

İkinci aşamada çalışma alanları mekânsal kalite analizine tabi tutulmuştur. Bu kapsamda alan analizinde Grene (1992) ve Nasar (1989; 1998) tarafından ortaya konulan yöntemlere temellenen bir mekânsal kalite analiz formu oluşturulmuştur. Bu kapsamda alanların peyzaj tasarımıyla ilişkili mekan kalitesini ortaya koymak üzere bağlantı, güvenlik, konfor, ferahlık ve çeşitlilik parametrelerini içeren **işlev**; tutarlılık, açıklık, devamlılık ve denge parametrelerini içeren **düzen**; odak, birlik, karakter ve müstesnalık parametrelerini içeren **kimlik**; ile ölçek, uygunluk, canlılık ve uyum parametrelerini içeren **cazibe/çekim** prensiplerinden (Grene, 1992) ve doğal olan çevreler veya doğallığın yapılmış öğelerden üstün olduğu yerleri ifade eden **doğallık**; bakılan ve ilgilenilen çevreleri ifade eden **bakım**; tanımlanmış açık mekanın panorama ve öğelerin manzaraları ile harmanlanmasını ifade eden **açıklık ve tanımlanmış mekan** ve uygun birliktelikleri teşvik eden çevreleri ifade eden **tarihsel önem** parametrelerinden (Nasar, 1988; 1989) yararlanılmıştır (Çizelge 4.2). Alan çalışmaları kapsamında çalışma alanları mevcut peyzaj tasarımı açısından analiz edilmiş ve her bir alan günün değişik saatlerinde yazar tarafından ziyaret edilerek gözlemlenmiş ve mekânsal kalite formu doldurulmuştur. Formda yer alan her bir parametre için 5 ölçekli (-2: çok zayıf, -1: zayıf, 0: nötr, 1: iyi, 2: çok iyi) bir değerlendirme yapılmış her alan için bir ortalama “mekânsal kalite katsayısı” hesaplanmıştır. Son olarak elde edilen

tüm veriler birlikte değerlendirilerek her bir alan için peyzaj tasarım önerileri geliştirilmiştir.

Şekil 4.2. Tarihi öneme sahip alanların mekânsal kalite analizinde kullanılan kriterler. Greene (1992) ve Nasar (1988;1989)'dan uyarlanmıştır.

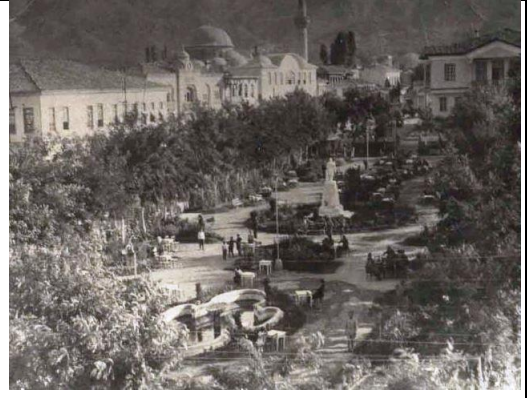
5. ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. Valilik Binası Çevresi

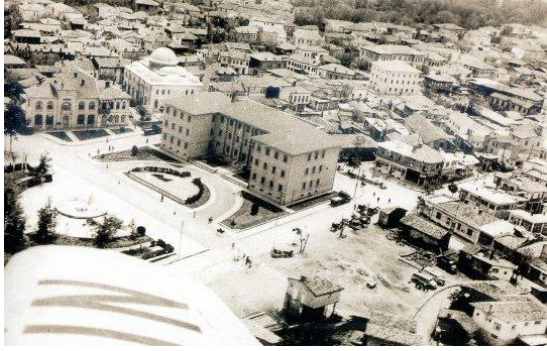
Isparta'nın ilk Hükümet Konağı 1591 yılında bir kısmı şimdiki Kutlubey, bir kısmı da İstiklal Mahallesi'nde olan Cami Atık Mahallesi'nde bulunuyordu. Bu ahşap konağın çevresinde, askeri kışla, telgrafhane ve bir askeri depo vardı. Ayrıca Hükümet Konağı'na bitişik, üç katlı ve 12 odalı bir harem dairesi bulunuyordu (bugünkü vali evi) (Demirgil, 2007). İlk Hükümet Konağı ahşap olduğu için, zamanla harap olup, tamir edilemez hale gelince, Teke ve Isparta Genel Valisi Çelik Mehmet Paşa'nın eski Selamlık Dairesi olan şimdiki Hükümet Binası'nın olduğu yerdeki, bir bina 1827 yılında Paşa'nın varislerinden Nasuhzade Süleyman Ağa'dan alınarak Hükümet Konağı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu bina da 1873 yılına kadar kullanılmış, daha sonra bu da zamanla harap olmuş ve yerine 1880 yılında Mutasarrıf Tahsin Paşa'nın tarafından yeni bir Hükümet Konağı (Şekil 5.1a) yapılmıştır. Yapılan 3. Hükümet Konağı'nda zamanla harap olması üzerine, 1937 yılında bugünkü hükümet binası (Şekil 5.1c, d) yapılmıştır (Demirgil, 2007). Şimdiki Hükümet Meydanı ve İstasyon Caddesi'nin devamının bulunduğu dikdörtgen şeklindeki alanda 1929 yılında Büyük Isparta Parkı (Şekil 5.1a, b, h) inşa edilmiş, park 1934 yılında yeniden düzenlenmiştir (Çetin ve Haştemoğlu, 2007). Parkın bu ilk tasarımı bulanan iki küçük heykel ve etrafındaki masalar 1932 yılında ortadan kaldırılarak yerlerine birer havuz yapılmış ortadaki yürüme bandının üzerine de Dr. Kenan Yontaş tarafından Gazi Heykeli (Şekil 5.1b) inşa edilmiştir (Çetin ve Haştemoğlu, 2007). Bu yıllarda kendi içinde tutarlı ve fonksiyonel bir alan olan Hükümet Meydanı'nın mekansal kalitesi daha sonraki yapılan düzenlemelerle bozulmuş ve Büyük Isparta Parkı da zamanla küçülerek şimdiki Atatürk Parkı'na dönüşmüştür (Şekil 5.1e, f). Hükümet meydanı ve çevresindeki yapılardan eski Belediye Binası, İş Bankası, Kadınlar Cezaevi ve Şehir Oteli gibi yapılar yıkılarak ortadan kaldırılmış ve meydan zaman içinde değişime uğramış ve bir kısım binalar da yeniden yapılmıştır (Türk vd., 2009; Çetin, 2011).

(a) Kaynak: (Anonim, 2001) (1929 yılı)

(b) Kaynak: (Anonim, 2001) (1932 yılı)

(c) Kaynak: (Anonim, 2001) (1959 yılı)

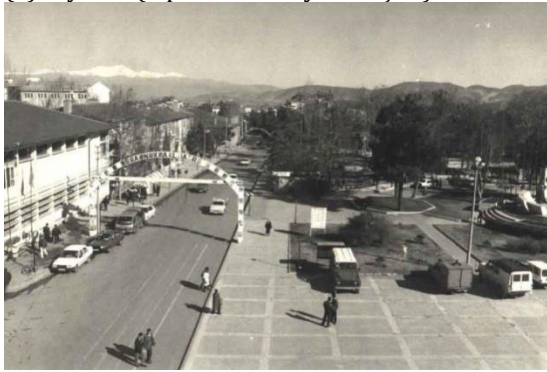
(d) Kaynak: (THK, 2007)

(e) Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

(f) Fotoğraf: Orijinal

(g) Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

(h) Kaynak: (Anonim, 2001) (1936 yılı)

Şekil 5.1. Valilik Binası ve çevresi ile ilgili görünümeler

Günümüzde, Atatürk Anıtı'nın da bulunduğu Hükümet Meydanı zamanla değişik şekillere bürünmesine rağmen, Hükümet Konağı yapıldığı hali ile görevini sürdürmektedir (Demirgil, 2007). Hâlihazırda Kutlubey Camii, Atatürk Parkı, Bedesten, Bey Hamamı, Yeni Hamam, Eski Üzüm Pazarı, Bankalar ve PTT Binası ile çevrelenen alan Isparta'nın en önemli kent meydanı olma özelliğine sahiptir (Şekil 5.1d).

5.1.1. Alanın mekânsal analizi

Valilik Binası çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı "1.81" olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.2; Çizelge 5.1).

Şekil 5.2. Valilik Binası çevresi

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı, konfor, güvenlik ve çeşitlilik parametreleri açısından iyi ve çok iyi bulunmuştur. Alanda ulaşım bir adet yeraltı otoparkı ve valiliğe ait otoparka sahip olduğu ve dört tarafından araç yolu geçtiği için araç kullananlar için oldukça kolaydır. Ayrıca yayalar için otobüs durakları mevcut olup, meydan geniş bir sert zemine sahip olması dolayısıyla alan yayaların dolaşması için oldukça uygundur. Ulaşım açısından alandaki tek sorun otopark yetersizliği nedeniyle yol kenarlarına yapılan usulsüz (çift park) parklar sonucu zaman zaman trafiğin aksamasıdır. Resmi ve ticari binalara yakın olan alan bir kent meydanı olması ve sürekli insanların mevcut bulunması alandaki güvenlik hissini artırmaktadır. Mevcut ticari alanlar, restoranlar, kafeler ve Atatürk Parkı'nın mevcudiyeti alanda rekreasyonel açıdan çeşitlilik sağlamaktadır. Bununla beraber alanda çocuklar için yeterli oyun mekânı bulunmamakta, Atatürk Parkı'nın yanındaki engelli çocuklar için tasarlanmış parkı kullanan çocuklar parka komşu araç yolundan kaynaklanan egzoz gazına maruz kalmaktadırlar. Ayrıca oturma banklarının sayısı yetersiz olup, bu durum özellikle yaşlı insanların alanı kullanmalarını olumsuz etkilemektedir. Alan kentin en önemli meydanı olduğu için insanların kullanımına uygun şekilde düzenlenmiştir. Alanda engelli bireyler için bir takım düzenlemeler yapılmış olmakla beraber bunlar yeterli düzeyde değildir. Örneğin alanın etrafındaki kaldırımlarda rampalar ve görme engelliler için yürüme yolu mevcut olup sert zemin yüzeyi düzgündür. Ancak meydanda ve Atatürk Parkı'nda bu tür düzenlemeler mevcut değildir.

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık, devamlılık ve denge açısından iyi ve çok iyi bulunmuştur. Örneğin, her yönden açık olan bir kent meydanı niteliğinde olduğundan alana girişler oldukça kolay olup alanın dört tarafı taşıt yollarıyla sınırlandırılmıştır. Meydan kentin kimliği açısından önemli bir merkez olup meydandaki Valilik Binası, Atatürk Heykeli ve Kutlubey Camii alan içinde önemli odak noktalarını oluşturmaktadır. Tasarım açısından alanda simetri mevcut olup, oturma mekânları ve etrafında bulunan çiçek parterleri ile diziler meydana getirmektedir. Alandaki Valilik Binası ve Atatürk Heykeli alanda ayrıca güçlü bir vurgu etkisi oluşturmaktadır.

Çizelge 5.1. Valilik Binası mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan	
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.67	1.58	
		Karşılıklı etkileşim	2			
	Güvenlik	Örtüşme, kesişme	2	1.33		
		Güvenlik	2			
		Mahremiyet	0			
	Konfor	Aktiviteler	2	1.33		
		Fiziksel kolaylıklar	1			
		Görsel rahatlık	2			
	Çeşitlilik	Kullanım kolaylığı	1	2.00		
		Seçenekler	2			
Çeşitlilik		2				
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	2	2.00	1.88	
		Sınırlar	2			
		Landmark	2			
		Perspektif	2			
	Açıklık	Zemin hattı	2	2.00		
		Strüktür, yapı	2			
		Açık ifade	2			
		Çevreleme	2			
	Devamlılık	Sistem	2	2.00		
		Sıra, dizi, silsile	2			
		Ritim	2			
	Denge	Desen	1	1.50		
		Vurgu	2			
	KİMLİK	Odak	Görsel odak	2	2.00	1.94
			Hareketlilik noktaları	2		
Birlik		Konsept	2	2.00		
		Tekrar	2			
Karakter		Bütünlük	2	2.00		
		Sadelik	2			
Müstesnalık		Sınırlama	2	1.75		
		Tarihsel kalite	2			
		Sembolizm	2			
		Eşsizlik	2			
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.89	
		Oran	2			
		Aslına uygunluk	2			
		Aşinalık	2			
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	2	1.75		
		Zıtlık	1			
		Gerilim	2			
		Hareket	2			
	Ahenk-Armoni	Işık	1	1.80		
		Renk	1			
		Tekstür	2			
		Çizgi, hatlar	2			
		Ses	2			
		Koku	1			
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	1	1.00	1.75	
		Doğal alanların genişliği	1			
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	1			
	Bakım Tanımlanmış Mekân	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	2	2.00		
		Mekândaki açıklık	2			
	Tarihi Önem	Mekânı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	2	2.00		
		Kentsel yerleşme	2			
		Mekân duygusu	2			
		İç bağlantılar	2			
		Stil ve tasarım	2			
	Ustalık	2				
	ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI					1.81

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak, birlik, karakter ve müstesnalık açısından çok iyi bulunmuştur. Alanda bulunan Valilik Binası, Kutlubey Camii ve Atatürk Heykeli'nin, şehir merkezinde bulunması ve etrafındaki yapılara göre daha gösterişli olması nedeniyle görsel bir odak noktası oluşturmakta ve kentin kimliğine önemi katkıda bulunmaktadır. Alan ulaşım, dinlenme vb. gibi farklı fonksiyonlara hizmet ettiği için meydan oldukça hareketlidir. Birbirini tekrar eden bitkiler, oturma alanları ve aydınlatmalar alanda tekrar özelliğini artırmaktadır. Alandaki mevcut binalar tarihi nitelikleri nedeniyle kent için önemli semboller olup alanın tarihsel kalitesini yükseltmektedir. Bu açıdan alan kent için eşsiz bir özelliğe sahiptir.

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi bulunmuştur. İnsanların aşinalık düzeylerinin oldukça yüksek olduğu alanda, Valilik Binası tarihi öneme sahip olduğu için aslına uygun olarak korunmuştur. Zaman içinde binaya sadece bakım ve etrafındaki bitkisel tasarımda bir takım değişiklikler yapılmıştır. Alan kent merkezinde olması, dört tarafının yollarla çevrili olması, bir meydanda yer alması ve kamu alanı olması nedeniyle hareketli bir mekân özelliği taşımaktadır. Aynı nedenlerden dolayı geceleri sürekli aydınlık olan mekânda mevsimlik bitkilendirmeler alanın renk ve koku özelliklerini artırmaktadır. Alandaki tek olumsuz yön yoğun trafikten kaynaklanan gürültüdür.

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem açısından iyi ve çok iyi bulunmuştur. Valilik Binası ve çevresindeki yeşil alanların miktarı ve büyüklüklerinin yeterli düzeyde olması mekân kalitesini artırmakla birlikte bunların birbiriyle bağlantıları zayıf bulunmuştur. Alanın temizliği, kamusal alan olması ve merkezde olması nedeniyle iyi olmakla birlikte alandaki mevcut yaya yollarının bakıma ihtiyacı bulunmaktadır. Atatürk heykeli, Valilik Binası, Kutlubey Camii mekânı tanımlayıcı dominant yapılar olarak alanın mekânsal kalitesini yükseltmektedir. Kentsel yerleşme açısından uygun olan alan her yerden kolaylıkla ulaşılabilir olması ve her yere yakın olması nedeniyle çok iyidir. Tasarım açısından incelendiğinde, önceki dönemlerde alanın mekânsal kalitesinin daha yüksek

olduğu, ancak zaman içerisinde alanda meydana gelen değişimlerin alanın mekânsal kalitesini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

5.2. Kutlubey Camii (Ulu Camii) Çevresi

Kutlubey Camii'nin bulunduğu yerde, bir kayda göre 1429 yılında Selçuklular tarafından yaptırılmış bir cami bulunduğu ifade edilmektedir. Bu caminin 1899 yılında bütünüyle yıktırılarak 1904 yılında tamamlanan yeni bir cami inşa edildiği belirtilmiştir (Anonim, 2009).

(a) Kaynak: (Anonim, 2001) (1928 yılı)

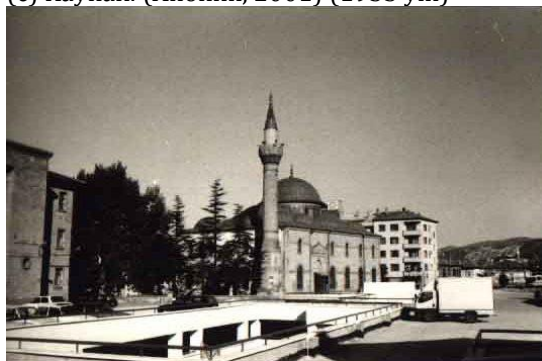
(b) Fotoğraf: Orijinal

(c) Kaynak: (Anonim, 2001) (1953 yılı)

(d) Fotoğraf: Orijinal

(e) Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

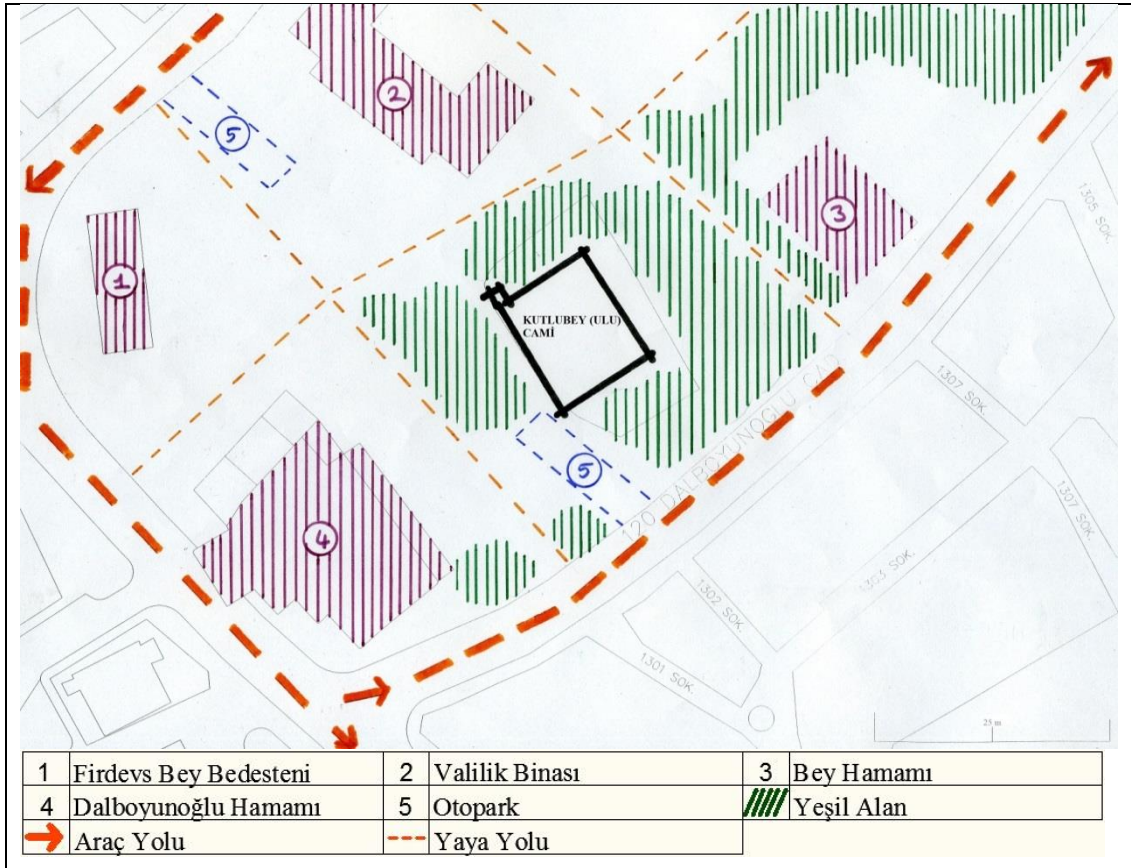
(f) Kaynak: (THK, 2007)

Şekil 5.3. Kutlubey Camii ve çevresi ile ilgili görünümeler

Bu eser, 1914 Büyük Isparta Depremi'nde büyük hasar gördüğü için yıkılmış ve eski temeller üzerine, köfke yapıdan, çok kubbeli olarak 1922 yılında halk tarafından yeniden tekrar yaptırılmıştır (Demirgil, 2007). Kutlubey Camii ve çevresinde yürütülen çevre düzenleme çalışmaları kapsamında şadırvan cami avlusuna taşınmıştır (Çetin, 2011). Kutlubey Camii günümüzde Yeni Hamam ve Bey Hamamı ile Valilik Binası arasında üç tarafı büyük ağaçlarla çevrili bir yeşil doku içinde yer almaktadır (Şekil 5.3f). Caminin güney batı köşesinde alandaki yer altı otoparkının girişi bulunmaktadır.

5.2.1. Alanın mekânsal analizi

Kutlubey Camii çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı "1.75" olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.4; Çizelge 5.2).

Şekil 5.4. Kutlubey Camii çevresi

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı, güvenlik, konfor ve çeşitlilik parametreleri açısından iyi ve çok iyi bulunmuştur. Alanın dört tarafında mevcut olan araç yolu, yayalar için otobüs duraklarının yakınlığı ve kent merkezinde yer alması ayrıca araç kullananlar için mevcut olan yeraltı otoparkı alana olan ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Ancak kent merkezinde yer alması ve insanlar tarafından sıklıkla kullanılması nedeniyle alanda bir otopark sorunu oluşmuştur. Kutlubey Camii'nin yer aldığı meydan geniş bir sert zemine sahip olduğu için yayaların alanda dolaşmasına uygun olup özellikle namaz saatleri öncesi ve sonrası cami çevresinde yoğunlaşan bir sosyal etkileşim göze çarpmaktadır. Caminin kent merkezinde bulunması ve tarihi özelliği nedeniyle sürekli açık olmasından dolayı insanlar tarafından yoğun bir şekilde ziyaret edildiği görülmektedir. Bu durum cami ve etrafında güvenlik hissini artırmaktadır. Ticari alanlar, restoranlar, kafeler, yakında bulunan Atatürk Parkı çeşitli aktivitelere ortam sağlamaktadır. Hükümet Meydanı'na komşu olan cami etrafında da engelliler ve yaşlılar için düzenlemeler yapılmıştır ancak meydandaki oturma alanları oldukça yetersiz sayıdadır. Caminin çevresinde ticari alanlar, dinlenme alanları, kamusal alanlar, rekreasyon alanları, resmi alanların mevcut olması mekandaki çeşitliliği artırmaktadır.

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık, devamlılık ve denge açısından iyi ve çok iyi bulunmuştur. Hükümet Meydanı'na komşu olan cami ve çevresine girişler oldukça kolaydır. Kutlubey Camii ve minaresi odak noktası niteliği taşımakta, etrafındaki diğer yapılara göre daha baskın özelliğe sahip bulunmakta ve alanda güçlü bir vurgu etkisi oluşturmaktadır.

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak, birlik, karakter ve müstesnalık açısından çok iyi bulunmuştur. Güçlü bir odak noktası olan yapılar arasında yer aldığından dolayı Kutlubey Camii kent içinde görsel bir odak noktası niteliği taşımaktadır. Kent içinde sıklıkla kullanılan meydan olduğu için ulaşım, dinlenme, rekreasyon amaçlı kullanılması bu alanın hareketliliğini artırmaktadır. Alanda mevcut olan oturma alanları, bitki materyalleri tekrar oluşturmaktadır. Kutlubey Camii, etrafındaki diğer tarihi yapılarla birlikte kent içinde önemli bir sembol niteliği taşımaktadır.

Çizelge 5.2. Kutlubey Camii mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.67	1.75
		Karşılıklı etkileşim	2		
	Güvenlik	Örtüşme, kesişme	2	1.67	
		Güvenlik	2		
		Mahremiyet	1		
	Konfor	Aktiviteler	2	1.67	
		Fiziksel kolaylıklar	2		
		Görsel rahatlık	1		
	Çeşitlilik	Kullanım kolaylığı	2	2.00	
Seçenekler		2			
Çeşitlilik		2			
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	2	2.00	1.63
		Sınırlar	2		
		Landmark	2		
		Perspektif	2		
	Açıklık	Zemin hattı	2	2.00	
		Strüktür, yapı	2		
		Açık ifade	2		
		Çevreleme	2		
	Devamlılık	Sistem	1	1.00	
		Sıra, dizi, silsile	1		
		Ritim	1		
	Denge	Desen	1	1.50	
		Vurgu	2		
KİMLİK	Odak	Görsel odak	2	2.00	1.94
		Hareketlilik noktaları	2		
	Birlik	Konsept	2	2.00	
		Tekrar	2		
	Karakter	Bütünlük	2	2.00	
			Sadelik		
	Müstesnalık	Sınırlama	2	1.75	
		Tarihsel kalite	2		
		Sembolizm	2		
		Eşsizlik	2		
Görünüş		1			
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.95
		Oran	2		
		Aslına uygunluk	2		
		Aşinalık	2		
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	2	2.00	
		Zıtlık	2		
		Gerilim	2		
		Hareket	2		
	Ahenk-Armoni	Işık	1	1.80	
		Renk	1		
		Tekstür	2		
		Çizgi, hatlar	2		
		Ses	2		
		Koku	1		
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	1	1.33	1.48
		Doğal alanların genişliği	1		
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	2		
	Bakım Tanımlanmış Mekân	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	1	1.00	
		Mekândaki açıklık	1		
		Mekânı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	2		
	Tarihi Önem	Kentsel yerleşme	2	1.60	
		Mekân duygusu	1		
		İç bağlantılar	1		
		Stil ve tasarım	2		
		Ustalık	2		
			2		
ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI					1.75

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi bulunmuştur. Yıllar içerisinde çeşitli nedenlerle gördüğü hasarlardan dolayı orijinal haline zarar vermeden binanın onarımı yapılmıştır. Resmi binalara ve Hükümet Meydanı'na yakınlığından dolayı geceleri ışıklandırılmakta ve meydandaki ağaçlar ve çiçek parterlerinde kullanılan çeşitli bitkiler alana renkli görünüm kazandırmaktadır. Bunun yanı güneyinde bulunan araç yolu ve yakınındaki otopark nedeniyle alana hakim olan yoğun trafik gürültüsü mekan kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından iyi bulunmuştur. Meydanda mevcut olan binaların yapımında kullanılan malzemeler binaların çevrelerindeki bitkilendirme doğal alanların miktarını ve genişliğini artırmaktadır. Meydanda ki çiçek parterleri, ağaçlar, çim alanlar alana parçalar halinde dağılmış durumdadır. Cami ve çevresinin temizliği yapılmakla birlikte bakım konusunda eksiklikleri mevcuttur. Örneğin sert zemin yüzeyi düzgün değildir bu da engelli ve yaşlılar için tehlike oluşturmaktadır.

5.3. Mimar Sinan Camii Çevresi

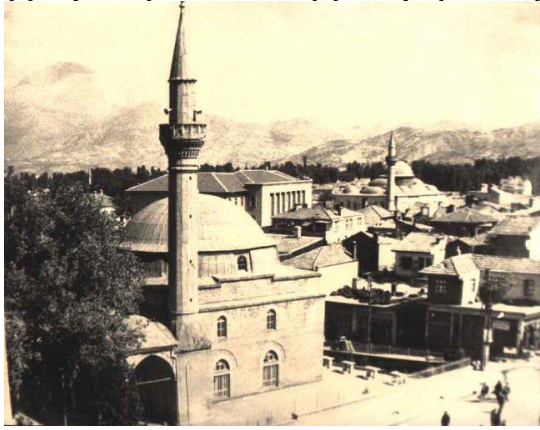
Üzüm Pazarı civarında, Isparta'nın en eski camileri arasında yer alan Mimar Sinan Camii, Isparta Valisi Firdevs Paşa tarafından 1561 yılında yaptırılmıştır. Camii, Mimar Sinan'ın sağlığında yaptığı 72. cami olup Mimar Sinan bunu kendi yazdığı Tezkeretül Enbiya isimli kitabında bildirmektedir. Kare planlı ve tek kubbeli olan cami, kuzeyde beş kubbeli bir son cemaat yeri ile kuzeybatı köşesinde bir minareye sahiptir. İnşa kitabesi bulunmamakla beraber 1565 tarihli bir vakfiyesi vardır (Anonim, 2011). 1914 tarihindeki Büyük Isparta Depremi'nde caminin giriş cephesindeki mermer sütunlar çatlamış, tamiri için bu sütunlar demir çemberlerle takviye edilmiş ve sağlam hale getirilmiştir (Demirgil, 2007). Caminin etrafındaki eski ahşap binalar istimlâk edilerek, yollar açılmış ve bugünkü haline getirilmiştir. Önünde büyük bir havuz ve dinlenme alanları vardır. Etrafı dükkânlarla çevrilmiştir (Demirgil, 2007).

(a) Kaynak: (Anonim, 2001) (1889 yılı)

(b) Kaynak: (Anonim, 2001) (1950 yılı)

(c) Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

Fotoğraf: Orijinal

(e) Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

(f) Kaynak: (THK, 2007)

Şekil 5.5. Mimar Sinan Camii ve çevresine ait görünüm

Günümüzde kentin en işlek caddelerinden birisine komşu olan Mimar Sinan Camii'nin giriş kısmında bulunan küçük meydan kent halkı tarafından oldukça yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Öncesinde önemli bir kent simgesi olarak belirgin bir konumda olan cami (Şekil 5.5c) günümüzde yüksek binaların arasında hapsolmuş bir durumda olup önceki özelliğini kaybetmiştir (Şekil, 5.5f).

Mimar Sinan Cami çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı “1.62” olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.6; Çizelge 3).

Şekil 5.6. Mimar Sinan Camii çevresi

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı, güvenlik, konfor ve çeşitlilik parametreleri açısından iyi bulunmuştur. Örneğin; bu mekânın şehir merkezinde yer alan Mimar Sinan Caddesi üzerinde olması ve otobüs duraklarına olan yakınlığı sayesinde ulaşım oldukça kolay sağlanmaktadır, bunun yanı sıra araç kullananlar için otopark önemli bir sorun haline gelmiştir ve bunun sonucu olarak araçlar yola usulsüz park edilmekte ve bu da trafik akışını aksatmaktadır. Şehir merkezinde yer aldığı ve pek çok aktivite alanına sahip olduğu için insanlar tarafından en çok kullanılan mekânlar arasında yer almaktadır. Alanın yoğun kullanılması ve bu nedenle kalabalık bir mekân olması ayrıca Mimar Sinan Caddesi üzerinde görev yapan polisin varlığı alandaki güvenlik hissi artmaktadır. Mimar Sinan Camii çevresinde insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri restoranlar, kafeler, çeşitli amaçla hizmet veren alışveriş alanları, oturma alanları, resmi kurumlar mevcuttur. Alanda fiziksel kolaylık sağlamak amacıyla engelliler için rampalar yapılmıştır ve alanın tamamı sert zemin ile kaplanmıştır, yaşlılar, engelliler ve diğer insanlar için dinlenme alanları düşünülmüştür ancak herkes tarafından kullanılan kalabalık bir mekân olduğu için oturma alanları yetersiz kalmaktadır. Alana olan ulaşım kolaylığı, resmi ve ticari alanlara olan yakınlığı nedeniyle mekânın çeşitlilik açısından oldukça zengin olduğu görülmektedir.

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık, devamlılık ve denge açısından iyi bulunmuştur. Araştırma alanına ulaşım Mimar Sinan Caddesi üzerinde yer almasından dolayı oldukça kolaydır ve alan Mimar Sinan Caddesi ve ticari alanlar ile sınırlanmış haldedir. Merkezi bir alanda yer alması ve çevresinde bulunan diğer yapılara göre sahip olduğu tarihi görünümü nedeniyle eskiden Mimar Sinan Camii şehir içinde baskın bir odak noktası olarak görülürken, şimdilerde kent içinde yüksek binalar arasında sıkışıp kalmış bir halde ve önceki baskınlığını kaybetmiş durumdadır. Mekânda bulunan oturma donatıları, bitki materyalleri ve çevrede bulunan binalar alanda bir sıra oluşturmaktadır. Bulunduğu alanda dikkat çeken bir yapıya (cami ve minaresi) sahip olduğu için güçlü bir vurgu etkisi oluşturmaktadır.

Çizelge 5.3. Mimar Sinan Camii mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.67	1.50
		Karşılıklı etkileşim	2		
	Güvenlik	Örtüşme, kesişme	2	1.33	
		Güvenlik	2		
		Mahremiyet	0		
	Konfor	Aktiviteler	2	1.00	
		Fiziksel kolaylıklar	1		
		Görsel rahatlık	1		
	Çeşitlilik	Kullanım kolaylığı	1	2.00	
		Seçenekler	2		
Çeşitlilik		2			
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	2	1.60	1.44
		Sınırlar	2		
		Landmark	1		
		Perspektif	2		
	Açıklık	Zemin hattı	1	1.67	
		Strüktür, yapı	1		
		Açık ifade	2		
	Devamlılık	Çevreleme	2	1.00	
		Sistem	1		
		Sıra, dizi, silsile	1		
	Denge	Ritim	1	1.50	
		Desen	1		
		Vurgu	2		
	KİMLİK	Odak	Görsel odak	2	2.00
Hareketlilik noktaları			2		
Birlik		Konsept	2	1.50	
		Tekrar	1		
Karakter		Bütünlük	2	2.00	
		Sadelik	2		
		Sınırlama	2		
Müstesnalık		Tarihsel kalite	2	1.75	
		Sembolizm	2		
		Eşsizlik	2		
	Görünüş	1			
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.85
		Oran	2		
		Aslına uygunluk	2		
		Aşinalık	2		
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	2	2.00	
		Zıtlık	2		
		Gerilim	2		
	Ahenk-Armoni	Hareket	2	1.40	
		Işık	1		
		Renk	1		
		Tekstür	1		
		Çizgi, hatlar	2		
		Ses	2		
		Koku	0		
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	1	1.00	1.50
		Doğal alanların genişliği	1		
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	1		
	Bakım Tanımlanmış Mekân	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	1	1.00	
		Mekândaki açıklık	1		
		Mekânı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	2		
	Tarihi Önem	Kentsel yerleşme	2	2.00	
		Mekân duygusu	2		
		İç bağlantılar	2		
		Stil ve tasarım	2		
		Ustalık	2		
			2		
ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI					1.62

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak, birlik, karakter ve müstesnalık açısından iyi ve çok iyi bulunmuştur. Şehir merkezinde yer alan Mimar Sinan Camii çevresinde bulunan diğer yapılara göre görsel odak noktası oluşturmakla birlikte ulaşım, dinlenme, alışveriş amaçlı çeşitli fonksiyonlarla da kullanıldığı için oldukça hareketli bir mekân özelliği taşımaktadır. Birbirinin tekrarı olan bitkiler ve oturma donatılarının kullanılması alandaki tekrar hissini artırmaktadır. Alanda yer alan Mimar Sinan Camii ve Eski Üzüm Pazarı Dükkânları sahip oldukları tarihi dokuları nedeniyle kent içinde sembol niteliğinde olup alanın tarihsel kalitesini önemli oranda artırmaktadır ve bu yapıların tarihi değerlerinden dolayı da mekân kent için eşsiz bir özelliğe sahip bulunmaktadır.

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından çok iyi bulunmuştur. Anıtsal yapılar içinde yer aldığı için orijinal halinde herhangi bir değişiklik yapılmadan çeşitli yıllarda onarım görmüştür. Şehir merkezinde yer alan yapı herkes tarafından sıklıkla kullanıldığı ve şehirde bir odak noktası olduğu için insanların aşına olduğu bir mekân niteliği taşımaktadır. Mimar Sinan Caddesi gibi yoğun trafiği olan cadde üzerinde konumlanan mekân, çevresinde sahip olduğu ticari alanlar nedeniyle insanlar tarafından sıklıkla kullanıldığı için hareketli bir mekândır. Bununla beraber Mimar Sinan Caddesine komşu olan alanda mevcut trafik gürültüsü alanın çekiciliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından iyi ve çok iyi olarak bulunmuştur. Mimar Sinan Camii çevresinde mevcut olan sıra ağaçlar ve ahşaptan yapılmış olan oturma donatıları alandaki doğal eleman miktarını artırmaktadır. Doğal elemanların birbiri ile olan bağlantısı mekân kalitesini artırmakla beraber mevcut bitkilendirme ve oturma alanları oldukça azdır. Merkezi bir bölgede yer aldığı için alanın temizliği düzenli yapılmakla beraber alanın sert zemininde ki olumsuz görüntüler bakım konusundaki eksikliği ortaya çıkarmaktadır. Alanda Mimar Sinan Camii alanı tanımlayıcı baskın bir öge durumundadır.

5.4. Kavaklı Camii Çevresi

Çelebiler mahallesinde, Kaymakkapı meydanı yakınında Abdi Paşa Camii, Peygamber Camii ve Çinili Cami olarak da adlandırılan yapı 1782-1783 yıllarında harap durumda bulunan Kadı Mescidi'nin yerine inşa edilmiştir. Caminin önünde eskiden çok büyük bir kavak ağacı bulunduğundan günümüzde Kavaklı Camii diye anılmaktadır.

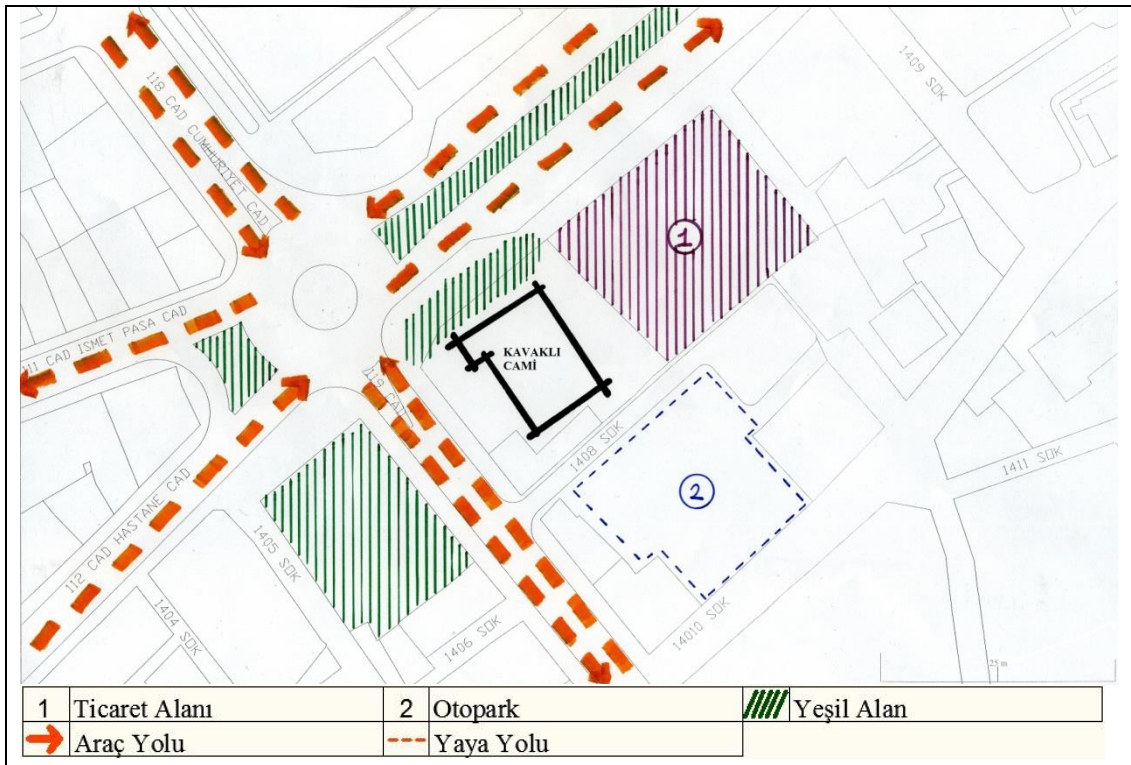

Şekil 5.7. Kavaklı Camii ve çevresine ait görünümeler

Caminin, 1832’de çürüyen bir direği değiştirilmiş, 1879’da onarımı yapılmış, sıva ve boyaları yeniden yaptırılmıştır. 1888 yılındaki depremde, batı yönündeki çinilerle süslü minaresinin şerefeden yukarısı harap olduğundan yeniden yapılmıştır (Demirgil, 2007). Kare planlı, ahşap tavanlı ve üstten kırma çatıyla örtülü cami 1914 ve 1950 yıllarında onarım görmüştür (Anonim,2011). Günümüzde kentin en işlek caddelerinden birinin üzerinde kalan ve hemen yanına inşa edilen Tuhafiyeciler Sitesi ve etrafındaki yüksek binalar yüzünden baskılanan (Şekil 5.7d) caminin avlusu kent halkı tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

5.4.1. Alanın mekânsal analizi

Kavaklı Cami çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı “1.25” olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.8; Çizelge 4).

Şekil 5.8. Kavaklı Camii çevresi

Çizelge 5.4. Kavaklı Camii mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan	
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.67	1.42	
		Karşılıklı etkileşim	2			
	Güvenlik	Örtüşme, kesişme	2	1.33		
		Güvenlik	2			
		Mahremiyet	0			
	Konfor	Aktiviteler	2	0.67		
		Fiziksel kolaylıklar	1			
		Görsel rahatlık	0			
	Çeşitlilik	Kullanım kolaylığı	1	2.00		
		Seçenekler	2			
Çeşitlilik		2				
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	2	1.20	0.97	
		Sınırlar	2			
		Landmark	-2			
		Perspektif	2			
	Açıklık	Zemin hattı	2	2.00		
		Strüktür, yapı	2			
		Açık ifade	2			
		Çevreleme	2			
	Devamlılık	Sistem	1	0.67		
		Sıra, dizi, silsile	1			
		Ritim	0			
	Denge	Desen	1	0.00		
		Vurgu	-1			
	KİMLİK	Odak	Görsel odak	-2	0.00	1.19
Hareketlilik noktaları			2			
Birlik		Konsept	2	1.00		
		Tekrar	0			
Karakter		Bütünlük	2	2.00		
		Sadelik	2			
		Sınırlama	2			
Müstesnalık		Tarihsel kalite	2	1.75		
		Sembolizm	2			
		Eşsizlik	2			
	Görünüş	1				
CAZİBE	Ölçek	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.78	
		Oran	2			
		Aslına uygunluk	2			
		Aşinalık	2			
	Uygunluk	Uyarıcı, teşvik edici	1	1.50		
		Zıtlık	1			
		Gerilim	2			
		Hareket	2			
	Canlılık	Işık	1	1.60		
		Renk	1			
		Tekstür	2			
		Çizgi, hatlar	2			
		Ses	2			
		Koku	0			
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	0	0.00	0.90	
		Doğal alanların genişliği	0			
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	0			
	Bakım	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	1	1.00		
		Tanımlanmış Mekân	Mekândaki açıklık			2
		Mekânı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	0			
	Tarihi Önem	Kentsel yerleşme	2	1.60		
		Mekân duygusu	1			
		İç bağlantılar	1			
		Stil ve tasarım	2			
		Ustalık	2			
	ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI					1.25

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı, güvenlik, konfor ve çeşitlilik parametreleri açısından iyi bulunmuştur. Alanın otobüs duraklarına komşu durumda bulunması, araç kullananlar için iki tarafında taşıt yolunun mevcut olması ve kent merkezinde yer alması alana olan ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Kavaklı Camii'nin arkasında bulunan otopark yetersiz kaldığı için alana özel araç ile ulaşımı oldukça sınırlandırmaktadır. Şehir merkezinde yer alan mekân insanlar tarafından oldukça yoğun bir şekilde kullanılmakta ve cami avlusuna gelen insanlar açısından sosyal kaynaşma imkânı sunmaktadır. Kavaklı Camii'nin merkezi bir yerde bulunması ve yakınında yer alan polis karakolu nedeniyle mekândaki güvenlik algısı yüksektir. Alanda yeme içme, dinlenme ve alışveriş alanlarının mevcudiyeti alandaki aktivite çeşitliliğini artırmaktadır. Alanda engelliler için yürüme yolları ve rampalar ve ayrıca yaşlılar için oturma donatılarına yer verilmekle birlikte alan kullanan insanların yoğunluğu nedeniyle oturma alanları yetersiz kalmaktadır.

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık açısından iyi, devamlılık ve denge açısından ise kabul edilebilir seviyede bulunmuştur. Örneğin; alan iki yönden caddeye komşu olduğu için girişler kolaylıkla algılanabilmektedir. Alanda Isparta Oteli ve Tuhafiyeciler Sitesi daha baskın yapıda oldukları için Kavaklı Camii eskiden sahip olduğu odak noktası özelliğini kaybetmiştir. Çevresinde bulunan yüksek binaların ve bitkilerin arasında gizlenmiş durumda olan Kavaklı Camii'nin mekânda oluşturduğu vurgu özelliği azalmış durumdadır.

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak açısından yetersiz, birlik, karakter ve müstesnalık açısından ise iyi seviyede bulunmuştur. Bulunduğu alanda önceden sahip olduğu görsel odak özelliği zamanla etrafına yapılan yüksek binalar dolayısıyla oldukça azalmıştır. Kent merkezinde bulunması ve pek çok ticari ve resmi alana yakın olması nedeniyle hareketli bir mekân özelliği taşıyan alanda mevcut olan oturma donatıları ve bitkiler alanda tekrar özelliği oluşturmaktadır. Kavaklı Camii'nin sahip olduğu tarihi değer mekânın tarihsel kalitesini büyük oranda yükseltmektedir. Sahip olduğu bu tarihsel kaliteden

dolayı alan kent için bir sembol niteliği taşımakta ve kent için eşsiz bir karakter sergilemektedir.

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Tarihi değerinden dolayı orijinal yapısında herhangi bir değişiklik yapılmadan çeşitli yıllarda onarım yapılmıştır. Kent merkezinde bulunan alanın herkes tarafından aşına olunan ve yoğun kullanılan bir mekân olması ve çevresindeki ticari alanlara ve otobüs duraklarına olan yakınlığı dolayısıyla oldukça hareketli olduğu görülmektedir. Merkezde yer almasından dolayı geceleri ışıklandırılması ayrıca alanın yakınında bulunan İl Özel İdare binasının yıkılıp yerine park yapılmış olması mekâna renklilik katmış ve alanın çekiciliğini artırmıştır. Bununla beraber iki ana cadde ve otobüs duraklarına komşu olan cami ve çevresinde trafik yoğunluğu alandaki hava ve gürültü kirliliğini artırarak mekân kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından iyi ve kabul edilebilir seviyede bulunmuştur. Kullanılan doğal elamanların miktarı ve büyüklüğü açısından değerlendirildiğinde bina önündeki sıra oluşturan ağaçlar, cadde üzerinde yer alan bitkilendirme ve yakınında küçük bir park mevcuttur, bunlar bulunduğu bölgede birbirleri ile bağlantılı halde bulunmaktadır. Alan kent merkezinde yer aldığından bakım ve temizliği düzenli yapılmaktadır. Kent içinde önceden sahip olduğu odak özelliğini kaybettiği için tanımlayıcı öğeler arasında yer almamaktadır.

5.5. Eski Üzüm Pazarı Çevresi

Kutlubey Mahallesi'nde Mimar Sinan Camii'ne gelir elde etmek üzere Bedestenle camii arasına 1561 yılında Firdevs Bey tarafından yaptırılmıştır (Anonim, 2011). Mimar Sinan Camii'nin güney yönünde bulunan ve Kaymakkapı Meydanı'na bakan Üzüm Pazarı dükkanları ikişer katlı olarak yapılmış olup 100'e yakın dükkanı barındırır. Isparta'nın kapalı çarşısı niteliğinde olan bu

dükkanlar, 1992 yılında Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından Kültür Varlığı olarak tescil edilip koruma altına alınmıştır (Anonim, 2011).

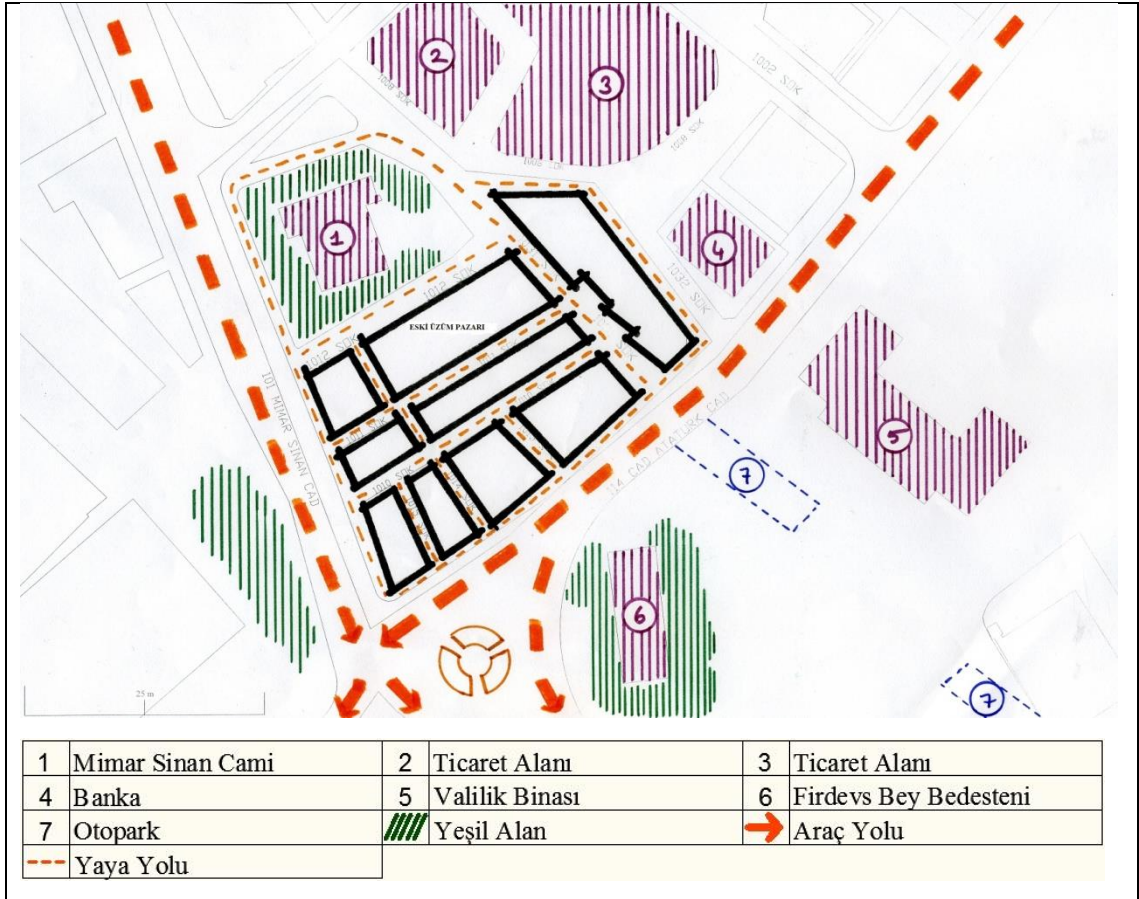
Kaldırım, ara sokak, dükkan üzerleri kapatıldığı için, Kapalı Çarşı haline gelen alanın içinde değişik türde dükkanlar, Üzüm Çarşısı Çesmesi ile Mimar Sinan Camii caddesine bakan kaldırım üzerindeki meşhur Karpuz Çesmesi'ni içinde barındırır. Sarraflardan, saatçilerden, konfeksiyonculara, kebabçıdan, iplik, yün, boncuğa kadar her çeşit ürün satan dükkanlardan oluşur. Eskiden tacirlerin başka yerlerden getirdikleri üzümler burada kurulan pazarda satıldığı için Üzüm Pazarı ismini almıştır (Demirgil, 2007). Eski üzüm pazarı içinde yer alan tescilli 16 adet dükkan 1967 yılında onarım görmüştür (Anonim, 2011). Üzüm Pazarı'nda nitelik kaybına neden olan kat ilaveleri ve geniş saçak uygulamaları yapılmış, ancak sonraki yıllarda bunların bir bölümü yıktırılmıştır (Çetin, 2011). Günümüzde yeniden onarım görmüş haliyle kentin kapalı çarşısı niteliğinde işlevini sürdürmektedir.

Şekil 5.9. Eski Üzüm Pazarı ve çevresine ait görünüm

5.5.1. Alanın mekânsal analizi

Eski Üzüm Pazarı çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı “1.15” olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.10; Çizelge 5).

Şekil 5.10. Eski Üzüm Pazarı çevresi

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan, bağlantı, güvenlik, konfor ve çeşitlilik parametreleri açısından iyi seviyede bulunmuştur. Eski Üzüm Pazarı'nın karşısında yer alan yer altı otoparkı ve otobüs duraklarına yakınlığı nedeniyle alana araç ve yaya ulaşımı kolaydır. Alanın şehir merkezinde yer alması, etrafında pek çok aktivite alanı bulunması ve özellikle Eski Üzüm Pazarı esnafının birbirlerini yakından tanıması dolayısıyla mekândaki sosyal etkileşim oldukça iyidir. Mimar Sinan Caddesi'nde sürekli görev yapan polislerin bulunması ayrıca resmi ve ticari alanlara yakınlığı sebebiyle alandaki güvenlik seviyesi yüksektir. Yine mekan Eski Üzüm Pazarı'nın içerisinde ve çevresinde

bulunan alışveriş mekânları, kafeler, restoranlar açısından oldukça çeşitlidir. Alanın çevresinde engelliler için yürüme yolları ve rampalar mevcut olmakla birlikte çarşının içinde bu donatılar mevcut değildir. Merkezi bir yerde bulunması dolayısıyla oldukça yoğun bir kullanıma sahip bulunan alanda yaşlı ve engelli bireyler için yeterli oturma alanı yoktur.

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık, devamlılık ve denge bakımından iyi ve kabul edilebilir seviyede bulunmuştur. Alana girişler kolay olup alanın iki tarafı taşıt diğer iki tarafı da yaya yollarıyla sınırlandırılmıştır. Kent içinde önemli bir odak noktası niteliğini taşımamakla birlikte kentin önemli bir mekanı olarak göze çarpmaktadır. Eski Üzüm Pazarı içerisinde 16 adet tescilli dükkân yer almaktadır ve bu dükkânlar diğer mevcut yapılar ile mekânda bir sıra özelliği oluşturmaktadır.

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak, birlik, karakter ve müstesnalık açısından iyi seviyede bulunmuştur. Eski Üzüm Pazarı kent merkezinde olması, resmi binalara yakınlığı, içerisinde ve etrafında çeşitli aktiviteler barındırması ve ulaşımın kolaylığından dolayı oldukça hareketli bir alandır. Alanda bulunan dükkânlar mekânda tekrar hissi uyandırmaktadır. İçerisinde ki 16 adet tescilli yapı bulundurması ve etrafında bulunan Mimar Sinan Camii ve Firdevs Bey Bedesteni gibi tarihi yapıların mevcudiyeti alanın tarihi önemini artırmaktadır. Tasarım açısından bakıldığında kapalı çarşı niteliğinde olan bir yapı olup kente kimlik kazandıran önemli bir sembol olarak değerlendirilebilir.

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. İnsanlar tarafından çok kullanılan alanlar içerisinde yer alması ve kent için bir sembol niteliği taşımasından dolayı herkesin aşına olduğu bir mekândır. Ulaşım, ticari alanlar, restoranlar kafeler alanın hareketliliğini artırmaktadır. Alanda çok az sayıda bitki bulunması ve mevcut taşıt yollarından kaynaklanan trafik gürültüsü alanın cazibesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Çizelge 5.5. Eski Üzüm Pazarı mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.67	1.50
		Karşılıklı etkileşim	2		
	Güvenlik	Örtüşme, kesişme	2	1.33	
		Güvenlik	2		
		Mahremiyet	0		
	Konfor	Aktiviteler	2	1.00	
		Fiziksel kolaylıklar	1		
		Görsel rahatlık	1		
	Çeşitlilik	Kullanım kolaylığı	1	2.00	
		Seçenekler	2		
Çeşitlilik		2			
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	2	1.40	0.56
		Sınırlar	2		
		Landmark	-1		
		Perspektif	2		
	Açıklık	Zemin hattı	2	1.00	
		Strüktür, yapı	1		
		Açık ifade	1		
		Çevreleme	1		
	Devamlılık	Sistem	-1	-0.67	
		Sıra, dizi, silsile	-1		
		Ritim	0		
	Denge	Desen	1	0.50	
		Vurgu	0		
	KİMLİK	Odak	Görsel odak	-1	0.50
Hareketlilik noktaları			2		
Birlik		Konsept	2	1.50	
		Tekrar	1		
Karakter		Bütünlük	2	2.00	
		Sadelik	2		
Müstesnalık		Sınırlama	2	1.25	
		Tarihsel kalite	2		
		Sembolizm	2		
		Eşsizlik	1		
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.66
		Oran	2		
		Aslına uygunluk	2		
		Aşinalık	2		
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	1	1.25	
		Zıtlık	0		
		Gerilim	2		
		Hareket	2		
	Ahenk-Armoni	Işık	0	1.40	
		Renk	0		
		Tekstür	2		
		Çizgi, hatlar	2		
		Ses	2		
		Koku	1		
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	-1	-1.33	0.69
		Doğal alanların genişliği	-1		
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	-2		
	Bakım Tanımlanmış Mekân	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	1	1.00	
		Mekândaki açıklık	2		
		Mekânı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	1		
	Tarihi Önem	Kentsel yerleşme	2	1.60	
		Mekân duygusu	1		
		İç bağlantılar	1		
		Stil ve tasarım	2		
		Uсталık	2		
ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI				1.15	

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık bakımından zayıf, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından iyi seviyede bulunmuştur. Alanda kullanılan doğal elemanların miktarının oldukça az olması mekânın kalitesini azaltmaktadır. Bitki materyalinin bağlantılı kullanılmasından daha çok binalar birbiri ile bağlantılı halde yapılmıştır. Alan kuzey yönde Mimar Sinan Camii ve iki yönde ana caddelerle oldukça iyi tanımlanmıştır. Kent merkezinde bir kapalı çarşı niteliği ile alan insanlarda güçlü bir mekan duygusu oluşturmaktadır. Alandaki bakım ve temizlik yeterli seviyededir.

5.6. İplikçi Camii Çevresi

Otel Isparta'nın arkasında, Dalboyunoğlu Hamamı'nın karşısında bulunan bu cami 1554 yılında Ispartalı zenginlerden Hacı Abdi ağa tarafından tek kubbeli ve üzeri kurşun kaplı olarak yaptırılmıştır (Demirgil, 2007). Caminin bulunduğu yerde İplik Pazarı kurulduğu için halk dilinde İplikçi Camii olarak da adlandırılmıştır. Sadrazam Halil Hamit Paşa, 1781'de caminin sağ ve sol cephelerini yıktırıp genişletmiştir ve cami bugünkü halini almıştır (Akdemir, 2008). Büyük Isparta depreminde hasar gören cami bu hali ile terk edilmiş araya 1. Dünya Savaşı da girince ilgilenilmemiştir. 1929 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü, bu camiyi tarihi eserler arasına alarak muhafaza etmiş, merkezi Ankara'da bulunan Hayırlar Yaptırma ve Koruma Kurumu 1951 yılına kadar koruma altında olan bu camiyi yıktırıp yerine eskisinden daha büyük ve daha geniş olmak üzere iki katlı olarak bugünkü camiyi inşa ettirmiştir (Demirgil, 2007). Günümüzde Isparta Otelinin gölgesinde kalan bu tarihi yapının arkasındaki boşluk köylülerin ürünlerini sattıkları küçük bir pazar haline gelmiştir. Otobüs duraklarının da bulunduğu giriş kısmı ana caddeye bakan caminin çevresi günün her saati yoğun ve kalabalıktır.

Kaynak: (Akdemir, 2008)

Fotoğraf: Orijinal

Kaynak: (THK, 2007)

Fotoğraf: Orijinal

Kaynak: (Anonim, 2009)

Şekil 5.11. İplikçi Camii ve çevresine ait görünüm

tarafından yoğun kullanılması nedeniyle alan güvenli bulunmakla birlikte, trafik güvenliği açısından alanda sorunlar bulunmaktadır. Alanın çevresinde çeşitli ticari alanlar, resmi binalar, Hükümet Meydanı ve köy pazarının mevcut olması alanın kullanımını artırmaktadır. Alan kent merkezine yakın olduğu için ulaşım kolay olmakla birlikte Isparta Otelı yanındaki otobüs durağının varlığı ve Isparta Oteline ait otopark nedeniyle alanın kullanımı özellikle engelli bireyler açısından zorlaşmaktadır. Ayrıca alanda yaşlılar ve engelliler için oturma alanlarının oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Alan çevresinde yer alan Cumhuriyet İlkokulu, köy pazarı, Isparta Oteli, kafe-restoranlar ve çeşitli alışveriş alanlarının varlığı nedeniyle seçenekler açısından çeşitliliğe sahiptir.

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık ve denge açısından iyi, devamlılık parametresi açısından ise zayıf seviyede bulunmuştur. Alan ana cadde üzerinde yer alması ve binanın tarihi değerinden dolayı önceleri daha dikkat çeken bir yapıya sahip iken odak ve vurgu özelliği çevresinde bulunan yüksek yapılardan dolayı azalmıştır. Bu alanda sıra oluşturacak yapıların bulunmaması alandaki tekrar özelliğini ortadan kaldırmıştır.

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak, birlik, karakter ve müstesnalık açısından iyi seviyede bulunmuştur. Alan çevresinde bulunan baskın yapılardan dolayı görsel bir odak noktası niteliği taşımamakla birlikte kent merkezinde yer alması, yanında mevcut olan köy pazarı ve araç yolu üzerinde yer almasından dolayı oldukça hareketli bir mekândır. İplikçi Camii'nin yapımının çok eski tarihlere dayanıyor olması nedeniyle sahip olduğu tarihi bir değerden dolayı kent için bir sembol özelliği taşımakta olup bu açıdan eşsiz bir mekândır.

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Tarihi değere sahip bir yapı olduğundan dolayı çeşitli yıllarda onarımı yapılmıştır ancak orijinal özelliğini değiştirecek herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Otobüs duraklarına yakın ve insanlar tarafından çok sık kullanılan bir alan olmasından dolayı herkesin aşına olduğu hareketli bir mekândır. Ancak alanda kullanılan bitkilendirmenin eksikliği alanın renklilik özelliğini azaltmıştır.

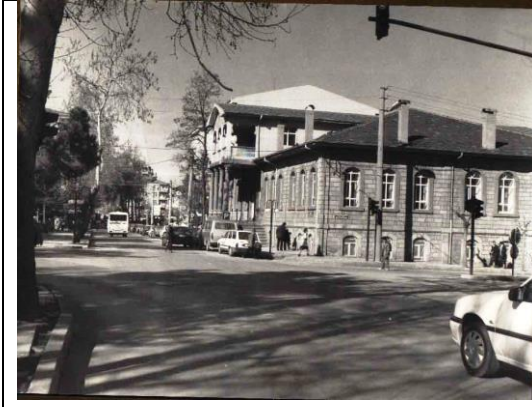
Çizelge 5.6. İplikçi Camii mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.67	1.08
		Karşılıklı etkileşim	2		
		Örtüşme, kesişme	2		
	Güvenlik	Güvenlik	1	0.33	
		Mahremiyet	-2		
		Aktiviteler	2		
	Konfor	Fiziksel kolaylıklar	0	0.33	
		Görsel rahatlık	1		
		Kullanım kolaylığı	0		
	Çeşitlilik	Seçenekler	2	2.00	
Çeşitlilik		2			
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	1	1.00	0.63
		Sınırlar	1		
		Landmark	-1		
		Perspektif	2		
		Zemin hattı	2		
	Açıklık	Strüktür, yapı	2	1.67	
		Açık ifade	2		
		Çevreleme	1		
	Devamlılık	Sistem	-1	-0.67	
		Sıra, dizi, silsile	-1		
		Ritim	0		
	Denge	Desen	1	0.50	
		Vurgu	0		
	KİMLİK	Odak	Görsel odak	-1	0.50
Hareketlilik noktaları			2		
Birlik		Konsept	2	1.00	
		Tekrar	0		
Karakter		Bütünlük	2	1.75	
		Sadelik	2		
Müstesnalık		Sınırlama	1	1.75	
		Tarihsel kalite	2		
		Sembolizm	2		
		Eşsizlik	2		
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.68
		Oran	2		
		Aslına uygunluk	2		
		Aşinalık	2		
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	2	1.50	
		Zıtlık	0		
		Gerilim	2		
		Hareket	2		
	Ahenk-Armoni	Işık	0	1.20	
		Renk	0		
		Tekstür	2		
		Çizgi, hatlar	2		
		Ses	2		
		Koku	0		
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	-1	-1.00	0.03
		Doğal alanların genişliği	-1		
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	-1		
	Bakım Tanımlanmış Mekan	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	-1	-1.00	
		Mekandaki açıklık	1		
	Tarihi Önem	Mekanı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	0	1.60	
		Kentsel yerleşme	2		
		Mekan duygusu	1		
		İç bağlantılar	1		
		Stil ve tasarım	2		
	Ustalık	2			
	ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI				

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân bakımından zayıf, tarihi önem açısından ise iyi bulunmuştur. İplikçi Camii çevresinde eksik olan bitkilendirme alanın mekânsal kalitesini azaltmıştır. Alanda sınırlı sayıda ağaç mevcuttur ancak bunların birbiri ile bağlantısı zayıftır. Alan bakım ve temizlik açısından değerlendirildiğinde ise İplikçi Camii yanında bulunan Isparta Oteli'ne ait olan otopark, kaldırım üzerinde bulunan büfe ve caminin yanına kurulan köy pazarı bu alanı bakımsız göstererek mekânsal kalitesini olumsuz etkilemektedir. Isparta Oteli mekânı tanımlayıcı baskın öğeler arasında yer almaktadır.

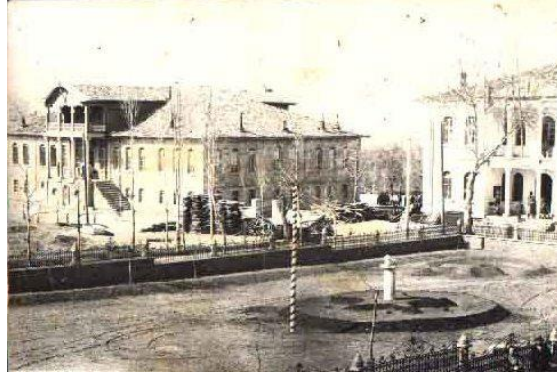
5.7. Milli Eğitim Müdürlüğü Binası Çevresi

Eski Ticaret Yüksekokulu ve İdadi Okulu olarak da bilinen Milli Eğitim Müdürlüğü binası 1900 yılında yapılmıştır. 1914 depreminden sonra binanın yıkılan üst katı tekrar yapılarak bugünkü halini almıştır. Cephe aksındaki giriş, her iki yandan kırma merdivenle çıkılan ve ikinci katta bulunan önü dört sütunlu kapıdandır. Kapı üstündeki çıkmanın üzerinde ahşap sütunlara dayanan balkon yer alır. Her iki kat pencereleri yuvarlak kemerlidir. Merdiven altındaki kapının iki yanında yuvarlak pencere bulunmaktadır. Binanın saçakları ahşap kaplamalı olup, üstü alaturka kiremitli kırma çatı ile örtülüdür. 1990 yılında onarılarak Milli Eğitim Müdürlüğü binası olarak kullanılmaya başlamıştır (Anonim, 2009).

Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

Fotoğraf: Orijinal

Kaynak: (Anonim, 2001) (1929 yılı)

Kaynak: (THK, 2007)

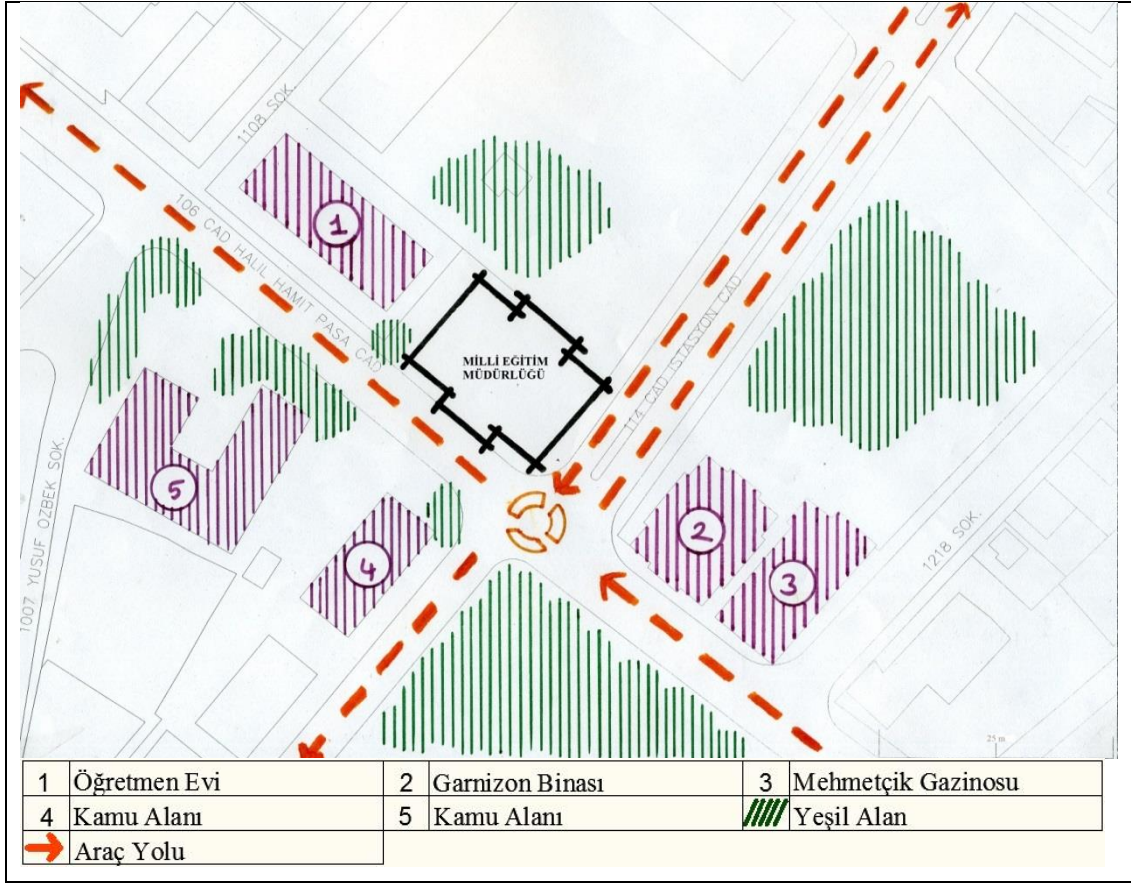
Kaynak: (Anonim, 2001) (1932 yılı)

Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

Şekil 5.13. Milli Eğitim Müdürlüğü ve çevresine ait görünümeler

5.7.1. Alanın mekânsal analizi

Milli Eğitim Müdürlüğü Binası çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı “1.24” olarak hesaplanmıştır (Şekil, 5.14; Çizelge 7).

Şekil 5.14. Milli Eğitim Müdürlüğü çevresi

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı, güvenlik ve çeşitlilik parametreleri açısından iyi, konfor açısından ise zayıf seviyede bulunmuştur. Kent merkezine yakın bir konumda bulunan alana ulaşım toplu ulaşım araçlarıyla kolaylıkla sağlanmaktadır. Ancak özel araçlar için alanda otopark sorunu mevcut olup bu sorun zaman zaman trafiğin aksamasına neden olmaktadır. Garnizon Binasına olan yakınlığı ve kent merkezinde yer alması alandaki güvenlik hissi üzerinde olumlu etkide bulunmaktadır. Alana komşu resmi ve ticari alanlar, Atatürk Parkı, kafeler, restoranlar nedeniyle alan insanlar için oldukça farklı seçeneklere sahiptir. Alanda engelli bireyler için tasarlanan yürüme yolu binanın engeline takılarak kaldırım boyunca devam etmemektedir ve bu durum insanlar için, özellikle de engelli ve yaşlı bireyler için geçişi zorlaştırmaktadır.

Çizelge 5.7. Milli Eğitim Müdürlüğü Binası mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan	
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.67	1.17	
		Karşılıklı etkileşim	2			
		Örtüşme, kesişme	2			
	Güvenlik	Güvenlik	2	1.33		
		Mahremiyet	0			
		Aktiviteler	2			
	Konfor	Fiziksel kolaylıklar	-1	-0.33		
		Görsel rahatlık	1			
		Kullanım kolaylığı	-1			
	Çeşitlilik	Seçenekler	2	2.00		
Çeşitlilik		2				
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	2	1.40	0.98	
		Sınırlar	1			
		Landmark	0			
		Perspektif	2			
		Zemin hattı	2			
	Açıklık	Strüktür, yapı	2	2.00		
		Açık ifade	2			
		Çevreleme	2			
	Devamlılık	Sistem	0	0.00		
		Sıra, dizi, silsile	0			
		Ritim	0			
	Denge	Desen	1	0.50		
		Vurgu	0			
	KİMLİK	Odak	Görsel odak	0	1.00	1.38
Hareketlilik noktaları			2			
Birlik		Konsept	2	1.00		
		Tekrar	0			
Karakter		Bütünlük	2	2.00		
		Sadelik	2			
		Sınırlama	2			
Müstesnalık		Tarihsel kalite	2	1.50		
		Sembolizm	2			
		Eşsizlik	2			
	Görünüş	0				
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.55	
		Oran	2			
		Aslına uygunluk	2			
		Aşinalık	2			
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	0	1.00		
		Zıtlık	0			
		Gerilim	2			
		Hareket	2			
	Ahenk-Armoni	Işık	0	1.20		
		Renk	0			
		Tekstür	2			
		Çizgi, hatlar	2			
		Ses	2			
		Koku	0			
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	0	0.00	1.15	
		Doğal alanların genişliği	0			
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	0			
	Bakım Tanımlanmış Mekan	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	1	1.00		
		Mekandaki açıklık	2			
		Mekanı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	2			
	Tarihi Önem	Kentsel yerleşme	2	1.60		
		Mekan duygusu	1			
		İç bağlantılar	1			
		Stil ve tasarım	2			
		Ustalık	2			
	ORTALAMA MEKANSAL KALİTE KATSAYISI					1.24

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık, devamlılık ve denge açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Kent merkezinde yer aldığı için girişleri tanımlı ve kolay olup iki cadde ile sınırlandırılmıştır. Bina sahip olduğu tarihi özelliğinden dolayı bulunduğu bölge için bir odak noktası ve vurgu değeri taşımaktadır. Tasarım açısından simetrik bir yapıya sahip olan binanın karşısında bulunan ağaçlar alanda bir sıra özelliği oluşturmaktadır.

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak, birlik, karakter ve müstesnalık açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Milli Eğitim Müdürlüğü Binası ve Garnizon Binası tarihi yapılar oldukları için görsel bir odak noktası özelliğinde olup alanın çevresinde bulunan resmi ve ticari kurumlar sayesinde ve iki taşıt yolu üzerinde yer alması sebebiyle alanın hareketliliği yüksektir. Alanda binalar ve ağaçlar birbirinin tekrarı durumundadır. Kent için sembol olma niteliği taşıyan bu yapılar eşsiz görünümlere sahiptirler.

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Tarihi değere sahip olan binanın onarımı yapılırken orijinal hali korunmuştur. Dikkat çeken bu yapıyla ve kent merkezinde yer almasından dolayı da herkesin aşına olduğu alan, çeşitli aktivitelere sahip olması ve araç yolları kesişiminde yer alması nedeniyle hareketli bir mekândır. Resmi yapı olması nedeniyle geceleri ışıklandırılan Milli Eğitim Müdürlüğü Binası'nın arka bahçesinde yapılmış olan bitkilendirme alana renk katsa da yetersiz kalmaktadır. İki taşıt yolunun kesişiminde bulunan alanda yoğun bir trafik gürültüsü mevcuttur.

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından iyi seviyede bulunmuştur. Doğal taş malzeme kullanılarak yapılmış olan Milli Eğitim Müdürlüğü Binası'nın arka bahçesinde mevcut olan bitkilendirme alandaki mekânsal kaliteyi artırmıştır ancak bitki materyalinin miktarı ve büyüklüğü yetersiz kalmaktadır. Resmi bir bina olduğu için alanda bakım ve temizlik yapılmaktadır. Milli Eğitim Müdürlüğü Binası ve Garnizon Binası mekânı tanımlayıcı baskın öğeler arasında yer almaktadır.

5.8. Garnizon Binası Çevresi

İbrahim Paşa tarafından 1900 yılların başında yapımına başlanan bina 1904 yılında tamamlanmıştır ve günümüzde halen kullanılmaktadır. Orijinali iki katlı olan binanın teras katı 1980'li yıllarda yapılmıştır. Yeni klasik üsluptaki mimari tarzda yapılan binanın ana cephesinde binanın iki katı boyunca yükselen dışa taşkın bir düzenleme yapılmıştır. İkinci kat seviyesinde bulunan ve korkuluğu bombeli olan balkon iki sütunla desteklenmiştir. Giriş bu sütunların bulunduğu bölümdendir. Sonradan yapılan üçüncü kat, doğu ve batı cephelerinden içeri çekilmiş ve böylece bu bölümlerde iki büyük teras oluşturulmuştur (Anonim, 2009).

Kaynak: (THK, 2007)

Kaynak: (Anonim, 2001) (1930 yılı)

Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

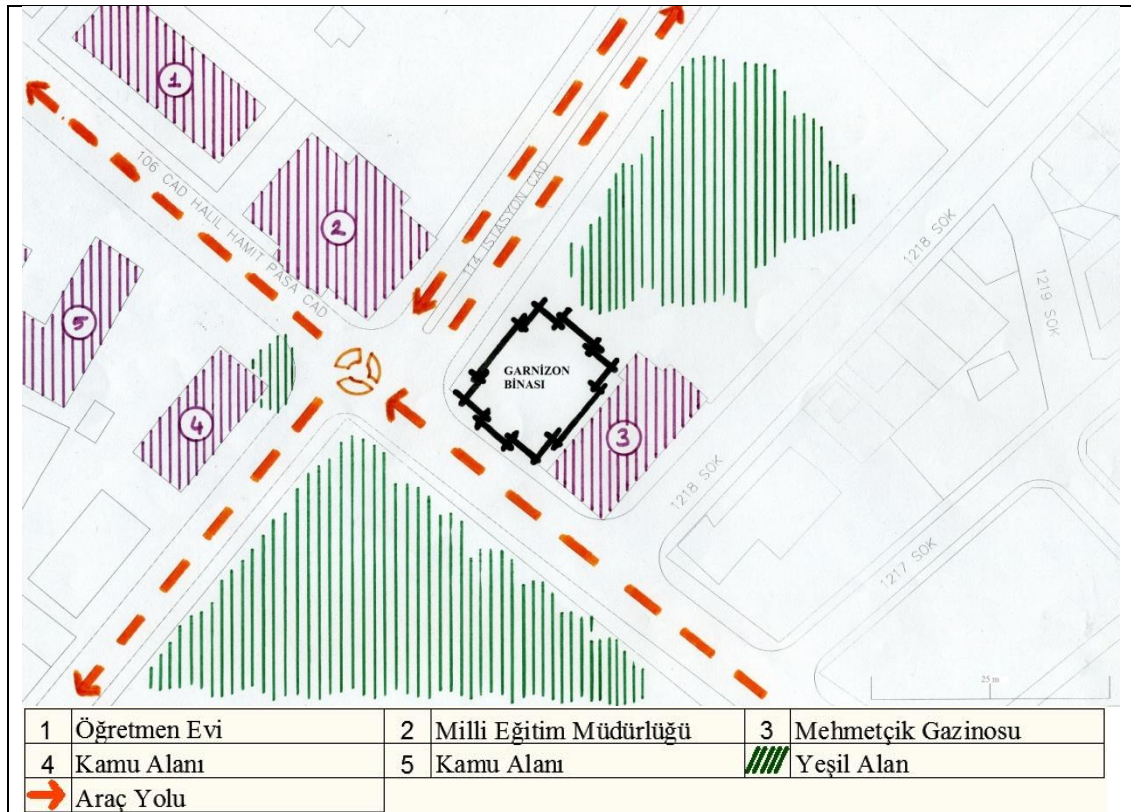

Kaynak: (Anonim, 2009)

Şekil 5.15. Garnizon Binası ve çevresine ait görünüm

5.8.1. Alanın mekânsal analizi

Garnizon Binası çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı “1.35” olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.16; Çizelge 8).

Şekil 5.16. Garnizon Binası çevresi

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı, güvenlik ve çeşitlilik parametreleri açısından iyi ve çok iyi konfor parametresi açısından ise yetersiz seviyede bulunmuştur. Alana ulaşım araç kullananlar için iki taşıt yolu ile çevrili olduğu ve yakınında otobüs durakları mevcut olduğu için oldukça kolay olmakla birlikte kent merkezine yakınlığı nedeniyle yoğun bir trafiğe sahip olan alanda otopark büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Cadde üzerine usulsüz park edilen araçlar zaman zaman trafikte aksamalara neden olmaktadır. Resmi bir bina olması alandaki güvenlik hissini artırmaktadır. Resmi ve ticari alanlar, dinlenme alanları ve rekreasyon açısından çeşitli fonksiyonlar mevcuttur.

Bu mekânı kullanan engelli bireyler için rampalar yapılmıştır ancak görme engelliler için yürüme yolları mevcut değildir. Ayrıca özellikle yaşlı ve engelli bireyler için yakında dinlenme alanı olarak kullanılabilecek Atatürk Parkı bulunmaktadır. Resmi binalar, alışveriş alanları, ticari alanlar, restoranlar ve Atatürk Parkı'na yakın olmasından dolayı çok sayıda seçeneği barındıran çeşitliliği yüksek bir mekândır.

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık parametreleri açısından iyi, devamlılık ve denge bakımından ise yetersiz seviyede bulunmuştur. Alan iki araç yolu ile sınırlandırılmıştır. Garnizon Binası ve Milli Eğitim Müdürlüğü Binası sahip oldukları tarihi, benzersiz görünümünden dolayı bulundukları alanın odak noktası olma özelliğini taşımaktadırlar. 1900 yıllarında yeni klasik üsluptaki mimari tarzda yapılmış olan Garnizon Binası tasarım açısından simetrik bir yapıya sahiptir. Atatürk Parkı'nda bulunan bitkilendirmeler dışında Garnizon Binası önünde herhangi bir bitkilendirme bulunmamaktadır bu yüzden Atatürk Parkı'nda bulunan bitkiler ve binanın arka bahçesinde bulunan bitkiler mekânda bir sıra hissi oluşturmaktadır. Garnizon Binası ve Milli Eğitim Müdürlüğü Binası bulundukları mekânda güçlü bir vurgu elemanı olarak göze çarpmaktadır.

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak, birlik, karakter ve müstesnalık açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Tarihi değeri olan Garnizon Binası farklı mimari tarzlarından dolayı insanların dikkatlerini çeken görsel bir odak noktası niteliği taşımaktadır. Kent merkezinde yer alması, resmi ve ticari kurumlara olan yakınlığı alanın hareketli bir mekân olmasına neden olmuştur. Çevrede mevcut olan tarihi yapılar mekânın tarihsel kalitesini artırmaktadır. Kent içinde sembol özelliği taşıyan Garnizon Binası tasarım açısından da dikkat çeken eşsiz bir görünüme sahiptir.

Çizelge 5.8. Garnizon Binası mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan
İŞLEV	<i>Bağlantı</i>	Ulaşım	1	1.67	1.33
		Karşılıklı etkileşim	2		
		Örtüşme, kesişme	2		
	<i>Güvenlik</i>	Güvenlik	2	1.33	
		Mahremiyet	0		
		Aktiviteler	2		
	<i>Konfor</i>	Fiziksel kolaylıklar	0	0.33	
		Görsel rahatlık	1		
		Kullanım kolaylığı	0		
	<i>Çeşitlilik</i>	Seçenekler	2	2.00	
		Çeşitlilik	2		
DÜZEN	<i>Tutarlılık</i>	Girişler	2	1.60	0.82
		Sınırlar	2		
		Landmark	0		
		Perspektif	2		
		Zemin hattı	2		
	<i>Açıklık</i>	Strüktür, yapı	2	1.67	
		Açık ifade	2		
		Çevreleme	1		
	<i>Devamlılık</i>	Sistem	0	0.00	
		Sıra, dizi, silsile	0		
		Ritim	0		
	<i>Denge</i>	Desen	0	0.00	
		Vurgu	0		
KİMLİK	<i>Odak</i>	Görsel odak	0	1.00	1.50
		Hareketlilik noktaları	2		
	<i>Birlik</i>	Konsept	2	1.00	
		Tekrar	0		
	<i>Karakter</i>	Bütünlük	2	2.00	
		Sadelik	2		
		Sınırlama	2		
	<i>Müstesnalık</i>	Tarihsel kalite	2	2.00	
		Sembolizm	2		
		Eşsizlik	2		
CAZİBE	<i>Ölçek Uygunluk</i>	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.61
		Oran	2		
		Aslına uygunluk	2		
		Aşinalık	2		
	<i>Canlılık</i>	Uyarıcı, teşvik edici	0	1.25	
		Zıtlık	1		
		Gerilim	2		
		Hareket	2		
	<i>Ahenk-Armoni</i>	Işık	0	1.20	
		Renk	0		
		Tekstür	2		
		Çizgi, hatlar	2		
		Ses	2		
		Koku	0		
KALİTE	<i>Doğallık</i>	Doğal elemanların miktarı	1	1.00	1.50
		Doğal alanların genişliği	1		
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	1		
	<i>Bakım Tanımlanmış Mekân</i>	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	2	2.00	
		Mekândaki açıklık	2		
		Mekânı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	2		
	<i>Tarihi Önem</i>	Kentsel yerleşme	1	1.00	
		Mekân duygusu	0		
		İç bağlantılar	0		
		Stil ve tasarım	2		
		Ustalık	2		
ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI					1.35

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Tarihi bir değere sahip olduğu için orijinal hali korunarak onarım yapılmıştır. Garnizon Binası'nın bulunduğu alanın şehir merkezine yakın olması, resmi ve ticari alanlara yakınlığı ayrıca iki araç yolu üzerinde yer alması alandaki gerilimi artırmış, ulaşım, dinlenme, rekreasyon, alışveriş gibi farklı fonksiyonlara sahip olduğu için de alandaki hareketlilik yükselmiştir. Garnizon Binası önünde herhangi bir bitkilendirme yapılmamıştır ancak arka bahçesinde yeşil alanın mevcut olması alanın renk özelliğine olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Bununla beraber iki araç yolu üzerinde yer alması dolayısıyla alanda oluşan gürültü alanın mekan kalitesini azaltmıştır.

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Alanda doğal taş kullanılarak yapılmış olan binalar mevcut olup bu binaların giriş kısmında herhangi bir bitkilendirme yapılmamıştır. Ancak Garnizon Binası'nın arka bahçesindeki bitki materyalleri alandaki doğal eleman miktarını artırmaktadır. Resmi bir kurum niteliği taşıdığı için alanın bakım ve temizliği düzenli yapılmaktadır. Bu mekanda, Milli Eğitim Müdürlüğü Binası, Garnizon Binası ve Atatürk Parkı mekanı tanımlayıcı baskın yapılar arasındadır.

5.9. Firdevs Bey Bedesteni Çevresi

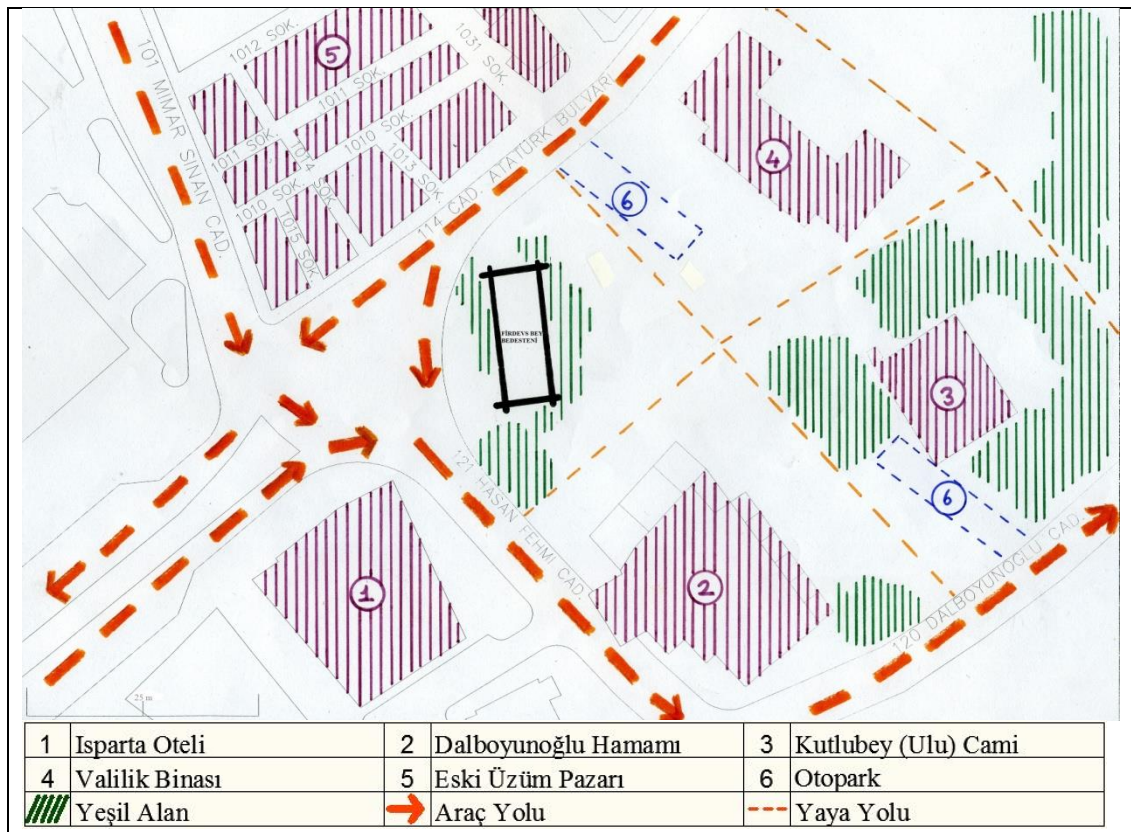
Mimar Sinan Camii'ne gelir sağlamak için Isparta Valisi Firdevs Bey tarafından 1561 yılında yaptırılmıştır. Bugün Hükümet Binası'nın arkasında bulunan ve eskiden iki yandan yolgeçen çarşı içinde bulunan Firdevs Bey Bedesteni'nde karşılıklı 12 dükkân bulunmakta ve ipek ticareti yapılmaktaydı. Depremlerde de çok az etkilenmiştir. Bir ara sarraf ve mücevhercilerin bulunduğu çarşı olması nedeni ile Sarraflar Çarşısı olarak da adlandırılmış, ayrıca ziynet takımları, kıymetli ve antika eserler ile zenginlerin kasalarının saklandığı yer olmuştur. 1950'li yılların sonu ile 1960'lı yılların başlarında da bazı tüccarlar tarafından depo olarak kullanılmıştır. 1967 yılında gördüğü onarımla değişerek ahşap çatı ile kaplanmış ve yenileme sonunda yine iki sıralı 12 adet dükkân ile ticarete

açılmıştır (Demirgil, 2007). 1990'lı yıllarda yapılan onarımla çatı tekrar kurşun kaplanmışdır (Anonim, 2009). Aynı yıllarda gerçekleştirilen çevre düzenleme çalışmaları sonucu, Kebapçılar Çarşısı, Bedesten ve Hükümet Konağı'nın sınırlandırdığı alan tümüyle boşaltılarak boşluğun altı otopark ve alışveriş merkezi olarak düzenlenmiş, güney ve batı yönünden otopark giriş ve çıkışları verilmiştir (Çetin, 2011). 1999-2004 tarihleri arasında Valilik Binası'na bakan tarafına Isparta'nın yetiştirdiği başbakanların büstleri ve tanıtım plakaları yerleştirilmiş, ışıklandırılmış ve çevresi düzenlenmiştir. Bugün bu yapı Firdevs Bey Bedesteni yazılı kapı üstü levhasıyla hizmete devam etmektedir (Şekil 5.17b) (Demirgil, 2007).

Şekil 5.17. Firdevs Bey Bedesteni ve çevresine ait görünüm

Firdevs Bey Bedesteni çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı “1.43” olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.18; Çizelge 9).

Şekil 5.18. Firdevs Bey Bedesteni çevresi

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı, güvenlik, konfor ve çeşitlilik parametreleri açısından iyi seviyede bulunmuştur. Kent merkezindeki bir meydan içerisinde bulunan alanın dört yönden taşıt yolu ile çevrili olması ve yakınında bulunan otobüs durakları alana olan ulaşımı kolaylaştırmaktadır ayrıca meydan geniş bir sert zemine sahip olduğu için yayaların alanda dolaşmasına uygundur. Alanda bulunan bir adet yer altı otoparkı araç kullananlar için uygun olmakla birlikte merkezi bir alanda yer aldığı için yetersiz kalmaktadır. Resmi ve ticari binalara yakınlığı ve kent merkezinde yer alması alandaki güvenlik hissini artırmaktadır. Bu alanda insanların ihtiyaç

duyduğu restoranlar, kafeler, resmi ve ticari alanlar, rekreasyon alanı gibi pek çok aktivite alanı mevcuttur. Alan yaşı ve engelliler düşünölerek tasarlanmıştır ve bu yüzden düzgün sert zemin, rampalar, görme engelliler için yürüme yolları yapılmıştır ancak herkes tarafından çok kullanılan bir mekân olduğu için oturma alanları yetersiz kalmaktadır. Resmi ve ticari alanlar, restoranlar, kafeler açısından oldukça çeşitliliğe sahip bir alandır.

Düzen açısından değeriendirildiğinde alan tutarlılık, açıklık, devamlılık ve denge açısından iyi seviyede bulunmuştur. Açık bir meydan niteliği taşıdığı için girişler iyi tanımlanmış dört yönden araç yolu ile sınırlandırılmış bir mekândır. Bu alanda Valilik Binası, Isparta Oteli gibi baskın yapıların yakınında yer aldığı için odak noktası özelliği taşımamaktadır. Alanda bulunan bitkiler ve oturma donatıları alana sıra özelliği katmaktadır. Çevresindeki baskın yapılardan dolayı Firdevs Bey Bedesteni ve çevresinde güçlü bir vurgu elemanı bulunmamaktadır.

Kimlik açısından değeriendirildiğinde alan odak, birlik, karakter ve müstesnalık açısından iyi seviyede bulunmuştur. Valilik Binası, Isparta Oteli, Kutlubey Camii gibi tarihi öneme sahip yapılara komşu olması alanın tarihi değeriini artırmakta ve hemen giriş kısmında bulunan saat kulesi de alanda görsel odak noktası olarak dikkat çekmektedir. Kentteki büyük meydan içerisinde yer aldığı için çok çeşitli aktivite alanlarına yakın ve hareketli bir mekândır. Isparta kent için eşsiz bir mekân niteliğinde olan Bedesten kentin önemli sembollerinden birisidir.

Cazibe açısından değeriendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. İnsan ölçeğine uygun olarak tasarlanan bina geçirdiği onarımlar ile orijinal hali değışmeden günümüze kadar gelmiştir. Kent merkezinde yer aldığı için herkes tarafından bilinen bu alanda, alanın etrafının taşıt yolları ile çevrili olması ve ayrıca çeşitli aktivite seçenekleri sunması nedeniyle hareketlilik yüksektir. Çevresinde bulunan bitkilendirmeler sayesinde renkli görünen alan kent merkezinde yer almasından dolayı geceleri ışıklandırılmaktadır. Dört tarafı araç yolu ile çevrili olan ve yeraltı otoparkı çıkışına komşu olan alanda trafik gürültüsü oldukça fazladır.

Çizelge 5.9. Firdevs Bey Bedesteni mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.67	1.50
		Karşılıklı etkileşim	2		
		Örtüşme, kesişme	2		
	Güvenlik	Güvenlik	2	1.00	
		Mahremiyet	-1		
		Aktiviteler	2		
	Konfor	Fiziksel kolaylıklar	1	1.33	
		Görsel rahatlık	2		
		Kullanım kolaylığı	1		
	Çeşitlilik	Seçenekler	2	2.00	
Çeşitlilik		2			
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	2	1.40	1.14
		Sınırlar	2		
		Landmark	-1		
		Perspektif	2		
	Açıklık	Zemin hattı	2	1.67	
		Strüktür, yapı	2		
		Açık ifade	2		
		Çevreleme	1		
	Devamlılık	Sistem	1	1.00	
		Sıra, dizi, silsile	1		
		Ritim	1		
	Denge	Desen	1	0.50	
		Vurgu	0		
KİMLİK	Odak	Görsel odak	-1	0.50	1.38
		Hareketlilik noktaları	2		
	Birlik	Konsept	2	1.50	
		Tekrar	1		
	Karakter	Bütünlük	2	2.00	
		Sadelik	2		
	Müstesnalık	Sınırlama	2	1.50	
		Tarihsel kalite	2		
		Sembolizm	1		
		Eşsizlik	2		
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.78
		Oran	2		
		Aslına uygunluk	2		
		Aşinalık	2		
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	1	1.50	
		Zıtlık	1		
		Gerilim	2		
		Hareket	2		
	Ahenk-Armoni	Işık	1	1.60	
		Renk	1		
		Tekstür	2		
		Çizgi, hatlar	2		
		Ses	2		
		Koku	0		
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	1	1.00	1.38
		Doğal alanların genişliği	1		
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	1		
	Bakım Tanımlanmış Mekân	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	1	1.00	
		Mekândaki açıklık	2		
		Mekânı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	1		
	Tarihi Önem	Kentsel yerleşme	2	2.00	
		Mekân duygusu	2		
		İç bağlantılar	2		
		Stil ve tasarım	2		
		Ustalık	2		
			2		
			2		
ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI					1.43

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından iyi seviyede bulunmuştur. Firdevs Bey Bedesteni'nin çevresinde mevcut olan bitkilendirmeler ve bu alanda yapılan bakım ve temizlik alanın mekânsal kalitesini artırmaktadır. Mekânda Valilik Binası ve Isparta Otelı alanı tanımlayıcı baskın öğeler arasında yer almaktadır.

5.10. Devlet Demir Yolları Gar Binası Çevresi

Cumhuriyet dönemini yansıtan simgesel yapılarından olan Devlet Demir Yolları (DDY) Gar Binası, ana hizmet binası, ambar, su depoları, kömür deposu, bakım atölyesi ile lojman yapılarından oluşmaktadır. Yapılar genelde malzeme ve mimari anlayış olarak birbirinin aynı olup kırma çatılı ve kesme taş malzemedendir. Ana hizmet binası dikdörtgen planlıdır. Hizmet binası ve lojman yapıları çeşitli dönemlerde bakım görmüştür (Türk ve Öçal, 2007; Anonim, 2009). İzmir-Eğirdir demiryolu yapıldığında Isparta'ya bağlantısı bulunmadığından 6 Mart 1930 yılında Atatürk bu istasyona kadar gelmiş, buradan Isparta'ya araba ile gitmiştir. Ziyaret sırasında tren yolunun Isparta'ya bağlanması isteği iletilince, şimdiki Gar binaları yapılarak 1936 yılında Başbakan İsmet İnönü tarafından demiryolu ve binaların açılışı yapılmıştır (Demirgil, 2007).

Kaynak: (Anonim, 2009)

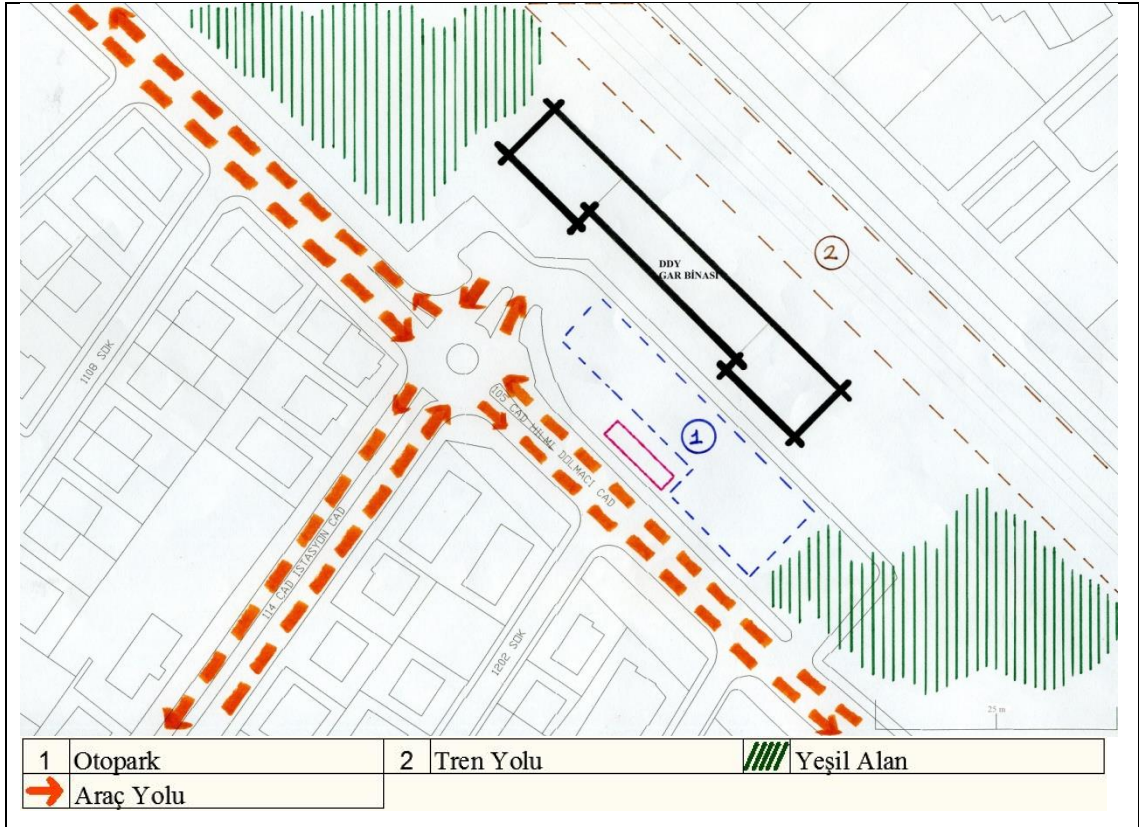

Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

Şekil 5.19. DDY Gar Binası ve çevresine ait görünüm

5.10.1. Alanın mekânsal analizi

DDY Gar Binası çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı “1.09” olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.20; Çizelge 10).

Şekil 5.20. DDY Gar Binası çevresi

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı ve konfor parametreleri açısından iyi, güvenlik ve çeşitlilik parametreleri açısından ise kabul edilebilir seviyede bulunmuştur. Taşıt yollarının kesişim noktasında yer alan DDY Gar Binası'na ulaşım Gar Binası'nın bahçesinde bulunan otopark alanı sayesinde özel araç kullananlar için oldukça kolaydır. Alana yaya olarak ulaşmak isteyenler için ise yakında otobüs durağı bulunmaktadır. Şehir merkezinden uzak ve insanlar tarafından sıklıkla kullanılan bir mekân olmadığı için güvenlik orta seviyededir. Gar binasına komşu alanlarda genellikle konutlar yer almakta ve çok fazla ticari alan bulunmamaktadır. Bununla beraber hemen bitişiğinde içinde çay bahçesinin bulunduğu İstasyon Parkı mevcuttur. Alanın ulaşım

kolaylığını artırmak amacıyla alanı kullanan yaşlı ve engelliler için düzgün sert zemin ve rampalar mevcuttur. Alan İstasyon Parkı dışında herhangi bir ticari alan, dinlenme alanı ve restoran gibi çok fazla aktivite çeşitliliğine sahip değildir.

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık ve açıklık parametreleri açısından çok iyi; devamlılık ve denge açısından ise yetersiz bulunmuştur. Açık bir mekân niteliği taşıdığı için girişleri kolaylıkla algılanabilen bir mekan olan DDY Gar Binası araç yolları ile sınırlandırılmıştır. Cumhuriyet döneminde simetrik olarak yapılan tarihi bina kent içinde bulunduğu bölgede odak noktası niteliği taşımakta olup çevresindeki yapılara göre vurgu etkisine sahiptir.

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan odak ve birlik açısından kabul edilebilir; karakter ve müstesnalık açısından ise çok iyi seviyede bulunmuştur. Kent merkezinden uzakta ve insanların daha az tercih ettiği bir mekân olduğu için alanda İstasyon Parkını kullanan insanlar dışında herhangi bir sosyal aktivite bulunmamaktadır. Cumhuriyet dönemini yansıtan bina tarihi öneme sahip olup kent için bir sembol niteliği taşımaktadır.

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan ölçek, uygunluk, canlılık ve ahenk-armoni açısından iyi ve çok iyi seviyede bulunmuştur. Tarihsel değerinden dolayı bina geçirdiği onarımlar sonrasında aslına uygun bir şekilde korunarak günümüze ulaşmıştır. Taşıt yollarının kesişiminde yer alan alanda trafiğin yoğun olması alanı hareketlendirse de alan insanlar tarafından çok fazla kullanılmamaktadır. Resmi bina niteliğinde olduğu için geceleri ışıklandırılan alana İstasyon Parkı'nda bulunan bitkiler renklilik katmakla birlikte yoğun bir trafiğe sahip olması alanın gürültülü bir mekâna dönüştürmüştür.

Çizelge 5.10. DDY Gar Binası mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan	
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	1	1.00	0.58	
		Karşılıklı etkileşim	1			
		Örtüşme, kesişme	1			
	Güvenlik	Güvenlik	0	0.33		
		Mahremiyet	1			
		Aktiviteler	0			
	Konfor	Fiziksel kolaylıklar	1	1.00		
		Görsel rahatlık	1			
		Kullanım kolaylığı	1			
	Çeşitlilik	Seçenekler	0	0.00		
Çeşitlilik		0				
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	2	1.80	0.95	
		Sınırlar	2			
		Landmark	1			
		Perspektif	2			
		Zemin hattı	2			
	Açıklık	Strüktür, yapı	2	2.00		
		Açık ifade	2			
		Çevreleme	2			
	Devamlılık	Sistem	0	0.00		
		Sıra, dizi, silsile	0			
		Ritim	0			
	Denge	Desen	0	0.00		
		Vurgu	0			
KİMLİK	Odak	Görsel odak	1	0.50	1.19	
		Hareketlilik noktaları	0			
	Birlik	Konsept	2	0.50		
		Tekrar	-1			
	Karakter	Bütünlük	2	1.75		
		Sadelik	2			
		Sınırlama	1			
	Müstesnalık	Tarihsel kalite	2	2.00		
		Sembolizm	2			
		Eşsizlik	2			
Görünüş		2				
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	2	2.00	1.68	
		Oran	2			
		Aslına uygunluk	2			
		Aşinalık	2			
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	1	1.00		
		Zıtlık	0			
		Gerilim	1			
		Hareket	2			
	Ahenk-Armoni	Işık	1	1.60		
		Renk	1			
		Tekstür	2			
		Çizgi, hatlar	2			
		Ses	2			
	Koku	0				
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	1	1.00	1.10	
		Doğal alanların genişliği	1			
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	1			
	Bakım Tanımlanmış Mekan	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	1	1.00		
		Mekandaki açıklık	1			
		Mekanı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	1			
	Tarihi Önem	Kentsel yerleşme	1	1.40		
		Mekan duygusu	1			
		İç bağlantılar	1			
		Stil ve tasarım	2			
		Ustalık	2			
	ORTALAMA MEKANSAL KALİTE KATSAYISI					1.09

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından iyi seviyede bulunmuştur. DDY Gar Binası'nın yanında bulunan İstasyon Parkı içinde ve alanda az da olsa bitkilendirilmiş alan mevcuttur. Bununla beraber alanın çevresinde geniş bir yeşil doku bulunmaktadır. Resmi bir bina niteliği taşıdığı için bakım ve temizliği düzenli yapılan mekânda DDY Gar Binası ve önünde bulunan tren mekânı tanımlayıcı öğeler arasında bulunmaktadır.

5.11. Aya Payana Kilisesi Çevresi

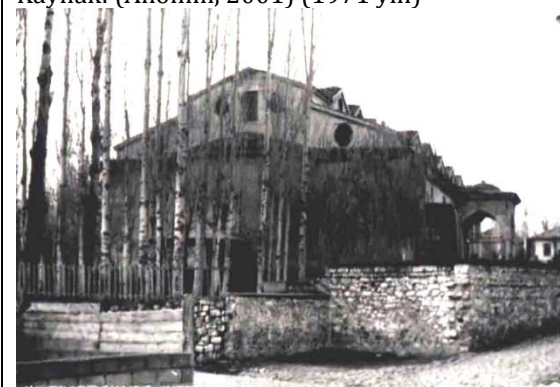
Bugün kentte ayakta kalan iki Rum kilisesinden birisi olan Aya Payana Kilisesi Turan mahallesinden Yenice Mahallesine çıkan 2309 sokaktadır. 1750 yıllarında yapıldığı tahmin edilen kilise 1960'lı ve 1970'li yıllarda askeri depo olarak kullanılmıştır.

Kaynak: (Anonim, 2001) (1971 yılı)

Fotoğraf: Orijinal

Kaynak: (Isparta Belediyesi Arşivi)

Fotoğraf: Orijinal

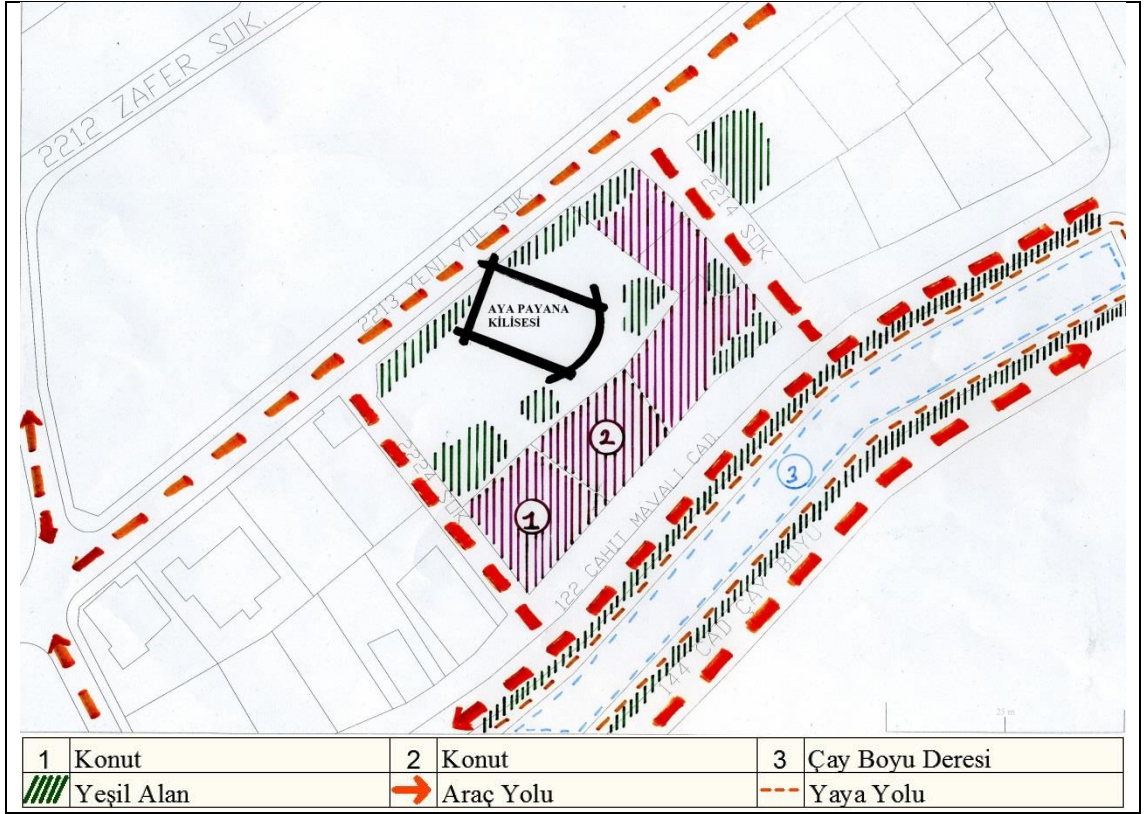
Şekil 5.21. Aya Payana Kilisesi ve çevresine ait görünümeler

Hazine aramak için tabanı yer yer kazılmış, harap durumda iken Göller Bölgesi Gelişim Projesi içinde 1993 yılında restorasyon kapsamına alınmış, 1999 yılında da kilisenin çatısı tamamen yenilenmiştir (Türk ve Öçal, 2007). 2006 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'ne devredilerek, sergi ve etkinliklerde kullanılması ve atıl durumdan kurtarılması sağlanmıştır (Demirgil, 2007). Kilise 15x26 metre ölçülerindedir. Moloz taştan yapılmış ve sıvanmıştır. Kuzey, batı ve doğu cephelerinde alınlıklı birer giriş kapısı vardır (Anonim, 2009). Her üç kapı da birbirine benzer şekildedir. Kuzey cephesindeki kitabede Türkçe olarak "Aya Baniya Kilisesi" yazmaktadır (Türk ve Öçal, 2007).

5.11.1. Alanın mekânsal analizi

Aya Payana Kilisesi çevresinde işlev, düzen, kimlik, cazibe ve kalite prensipleri kapsamında yapılan mekânsal analiz sonucunda alanın mekânsal kalite katsayısı "-0.22" olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.22; Çizelge 11).

İşlev açısından değerlendirildiğinde alan bağlantı, güvenlik, konfor parametreleri açısından zayıf, çeşitlilik açısından ise yetersiz bulunmuştur. Alanın kent merkezine uzak olması alana ulaşımı zorlaştırmaktadır. Aya Payana Kilisesi, Çay Boyu Deresi'nin alt sokağında yer almasına rağmen kilisenin herhangi bir amaçla kullanılmaması nedeniyle alan çok güvenli değildir. Çay Boyu Deresi üzerinde restoranlar, kafeler, oturma alanları, yürüyüş yolları, bisiklet yolları bulunmakla birlikte alanın dört bir tarafı konutlar ile çevrili olduğundan ve Aya Payana Kilisesi kullanılmadığından burada herhangi bir aktivite mevcut değildir. Kilise kullanılmadığı için bahçesi de kendi haline terk edilmiş ve bakımsız kalmıştır. Bu durum alanı kullanacak engelli bireyler için sorun oluşturmaktadır. Ancak bahçeye girişte mevcut olan rampa fiziksel kolaylık sağlamaktadır.

Şekil 5.22. Aya Payana Kilisesi çevresi

Düzen açısından değerlendirildiğinde alan tutarlılık ve açıklık parametreleri açısından iyi; devamlılık ve denge açısından ise zayıf bulunmuştur. Aya Payana Kilisesi bahçe içinde yer aldığından dolayı girişleri kolay algılanabilir. Çevresinde bulunan konutlar arasında gizli kalmasından dolayı bulunduğu bölgede bir odak noktası oluşturmamaktadır. Kilise simetrik yapıda yapılmış olup çevresindeki ağaçlar alanda dizi özelliği oluşturmaktadır. Kilise binası çevresindeki baskın yapılar sebebiyle vurgu etkisi oluşturmamaktadır.

Çizelge 5.11. Aya Payana Kilisesi mekânsal kalite analizi

Prensipler	Parametreler	Kriterler	Puan	Puan	T. Puan
İŞLEV	Bağlantı	Ulaşım	-2	-1.67	-0.92
		Karşılıklı etkileşim	-1		
		Örtüşme, kesişme	-2		
	Güvenlik	Güvenlik	-1	-0.67	
		Mahremiyet	-1		
		Aktiviteler	0		
	Konfor	Fiziksel kolaylıklar	-1	-1.33	
		Görsel rahatlık	-1		
		Kullanım kolaylığı	-2		
	Çeşitlilik	Seçenekler	0	0.00	
Çeşitlilik		0			
		0			
DÜZEN	Tutarlılık	Girişler	1	0.80	0.33
		Sınırlar	1		
		Landmark	-2		
		Perspektif	2		
		Zemin hattı	2		
	Açıklık	Strüktür, yapı	1	1.00	
		Açık ifade	1		
		Çevreleme	1		
	Devamlılık	Sistem	0	0.00	
		Sıra, dizi, silsile	0		
		Ritim	0		
	Denge	Desen	-1	-0.50	
		Vurgu	0		
KİMLİK	Odak	Görsel odak	-2	-2.00	0.31
		Hareketlilik noktaları	-2		
	Birlik	Konsept	2	1.00	
		Tekrar	1		
	Karakter	Bütünlük	1	1.25	
		Sadelik	1		
	Müstesnalık	Sınırlama	2	1.00	
		Tarihsel kalite	2		
		Sembolizm	2		
		Eşsizlik	2		
CAZİBE	Ölçek Uygunluk	İnsan ölçeğine uyum	0	0.00	-0.14
		Oran	0		
		Aslına uygunluk	2		
		Aşinalık	1		
	Canlılık	Uyarıcı, teşvik edici	-2	-0.75	
		Zıtlık	2		
		Gerilim	-2		
		Hareket	-1		
	Ahenk-Armoni	Işık	-1	-0.80	
		Renk	-1		
		Tekstür	0		
		Çizgi, hatlar	0		
		Ses	0		
		Koku	-2		
KALİTE	Doğallık	Doğal elemanların miktarı	-1	-0.67	-0.67
		Doğal alanların genişliği	-1		
		Doğal alanların bağlantısı ve sürekliliği	0		
	Bakım Tanımlanmış Mekân	Alandaki ilgi, bakım ve temizlik	-2	-2.00	
		Mekândaki açıklık	0		
		Mekânı tanımlayıcı öğelerin baskınlığı	0		
	Tarihi Önem	Kentsel yerleşme	-2	0.00	
		Mekân duygusu	-2		
		İç bağlantılar	0		
		Stil ve tasarım	2		
		Uсталık	2		
	ORTALAMA MEKÂNSAL KALİTE KATSAYISI				

Kimlik açısından değerlendirildiğinde alan birlik, karakter ve müstesnalık parametreleri açısından iyi; odak açısından ise zayıf seviyede bulunmuştur. Alan çevresinde bulunan yapılar arasında kaldığı için ve bakımsız kötü görünümünden dolayı görsel bir odak noktası oluşturmamaktadır. Alanda mevcut olan herhangi bir aktivite alanı da yoktur. Bu yüzden hareketli bir özellik taşımamaktadır. Alanın çevresinde bulunan ağaçlar alana tekrar özelliği katmaktadır. Rum kilisesi özelliği taşıyan Aya Payana Kilisesi mekanın tarihsel bir kalitesini artırmakta ve kent için önemli bir sembol değeri taşımaktadır. Ancak kendi haline terk edilmiş olan ve kullanılmayan kilise bakımsız ve kötü bir görünüme sahiptir.

Cazibe açısından değerlendirildiğinde alan uygunluk parametresi açısından iyi; ölçek, canlılık ve ahenk-armoni açısından ise zayıf seviyede bulunmuştur. Alan bir Rum kilisesi özelliklerine sahip olduğu için bina farklı ölçülerde yapılmıştır. Tarihi bir bina olduğu için orijinal hali değiştirilmeden aslına uygun olarak onarımları yapılmıştır. Alanda aktivite çeşitliliği olmaması ve kent merkezine uzak olması nedeniyle alanda hareketlilik yoktur. Kullanılmayan bir kilise olduğu için alanda ışıklandırma bulunmamaktadır. Kilisenin ön tarafında karşılıklı olarak bulunan ağaçlar ve diğer bitkiler alanı az da olsa renklendirmiştir.

Kalite açısından değerlendirildiğinde alan doğallık, bakım, tanımlanmış mekân ve tarihi önem bakımından zayıf ve çok zayıf seviyede bulunmuştur. Doğal elemanlar olarak kilisenin çevresinde bulunan ağaçlar ve konutların duvarlarından sarkan sarmaşıklar mevcut olsa da bu alanlar yetersiz bulunmuştur. Aktif kullanılmadığından dolayı kilise ve çevresi bakımsız kalmış olup kent merkezine uzak ve herkes tarafından bilinen bir mekân da olmadığı için mekânı tanımlayıcı bir öge olarak nitelendirilememektedir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma kentlerdeki tarihi ve kültürel değerlerinin değişimlerini Isparta kenti örneğinde bilimsel verilerle ortaya koymayı amaçlamıştır. İlgili literatür bilgileri ve bu konuda geliştirilen teoriler doğrultusunda Isparta kentindeki tarihi öneme sahip yapılar ve çevrelerindeki değişimleri, bu yapıların kent peyzajındaki rolünü ve kente kazandırdığı kimliği ortaya koymayı ve elde edilen veriler ışığında bu tür alanların korunarak gelecek nesillere aktarılması konusunda peyzaj mimarlığı disiplininin rolünü ve ilgili kurumların alması gereken önlemleri ortaya koymayı hedefleyen araştırmanın Isparta kenti özelinde, kentin tarihi ve kültürel peyzaj değerlerindeki değişimi ortaya koyacak ilk çalışma olma ve bu anlamda ilgili literatürdeki açığı kapatması beklenmektedir.

Araştırma kapsamında, öncelikle Isparta kentinin tarihi ve kültürel değerler taşıyan mekânları belirlenmiş ve belirlenen bu alanların tarihsel süreç içerisinde nasıl bir değişim gösterdiği alanlara ait tarihi kaynaklar, eski fotoğraflar, çeşitli plan ve projeler yardımıyla ortaya konulmuştur. Ayrıca, araştırma alanlarının mevcut durumları Grene (1992) ve Nasar (1989; 1998) tarafından ortaya konulan mekânsal değerlerin analizi ile ilgili yöntemler kullanılarak belirlenmiş, alanların tasarımıyla ilişkili mekân kalitesini ortaya koymak için işlev, düzen, kimlik ve cazibe prensipleri (Grene, 1992) ile genelleştirilmiş tercihler serisi (Nasar, 1988; 1989) yardımıyla analiz edilmiş, bu kapsamda doğallık bakım; açıklık ve tanımlanmış mekan; tarihsel önem ve içerik parametrelerinden yararlanılmıştır. Ayrıca bu alanların hâlihazırdaki durumları, aynı veya yakın perspektiflerden çekilen fotoğraflar yardımıyla karşılaştırılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre her bir araştırma alanı için yapılan mekânsal analiz bulguları çizelgeler ve şekiller halinde sunulmuştur. Araştırma bulguları kapsamında Valilik Binası ve çevresi genel olarak değerlendirildiğinde alan mekânsal kalite açısından oldukça iyi bulunmuştur. Bunda kentin en önemli merkezi olmasının etkisi olmakla beraber alanın mekânsal kalitesi yapılacak

tasarımlarla daha da artırılabilir. Örneğin Valilik Binası'nın önündeki geniş alandan bir kısmı meydanda etkinlik olmayan günlerde veya hafta sonlarında otopark olarak yararlanılabilir. Ayrıca mevcut oturma alanlarının sayısının ve çeşitliliğinin artırılması alanın mekânsal kalitesini işlev açısından yükseltecektir. Aynı şekilde alandaki bitkisel tasarım yeniden ele alınarak çeşitlendirilebilir. Hükümet Meydanının çevresinde, özellikle Atatürk Bulvarı kenarında yapılacak yoğun bir bitkilendirme ile meydan araç trafiğinden izole edilebilir. Ayrıca alandaki oturma mekânları gölge yapma özelliği iyi olan büyük ağaçlarla desteklenebilir. Alanda mevcut engelli çocuklar oyun alanı hâlihazırda bütün çocuklar tarafından yoğun bir şekilde kullanıldığından bu alan engelli çocukların da kullanabileceği şekilde tüm çocukların kullanımına uygun olarak yeniden tasarlanabilir. Engelli araçları ile erişim için uygun olan alan ayrıca görme engelli bireyler için de uygun hale getirilebilir. Hükümet Meydanı içerisinde yer alan Atatürk Heykeli çevresinde yapılacak olan uygun bitkilendirme ve meydandaki sert zemin tasarımının yönlendirmesi ile heykelin odak özelliği artırılabilir.

Kutlubey Camii ve çevresi genel olarak değerlendirildiğinde alan mekânsal kalite açısından oldukça iyi bulunmuştur. Bunda kent merkezine komşu olmasının etkisi olmakla beraber alanın mekânsal kalitesi yapılacak tasarımlarla daha da artırılabilir. Örneğin mevcut oturma alanlarının sayısının ve çeşitliliğinin artırılması alanın mekânsal kalitesini işlev açısından yükseltecektir. Aynı şekilde alandaki bitkisel tasarım yeniden ele alınarak çeşitlendirilebilir. Engelli araçları ile erişim için uygun olan alan ayrıca görme engelli bireyler için de uygun hale getirilebilir. Ayrıca kötü bir görünüme sahip bulunan Bey Hamamı yönü yapılacak bitkisel tasarımlarla estetik açıdan daha çekici hale getirilebilir. Caminin çevresinde karmaşık bir şekilde yer alan yürüme yolları insanları daha kolay yönlendirebilecek şekilde yeniden düzenlenip bakımı yapılmalıdır.

Mimar Sinan Camii ve çevresi genel olarak değerlendirildiğinde alan mekânsal kalite açısından oldukça iyi bulunmuştur. Bulunduğu konum ve çevresinde bulunan diğer yapılara göre sahip olduğu tarihi görünümü nedeniyle eskiden

kent içinde baskın bir odak noktası olarak görülen cami, günümüzde kent içinde yüksek binalar arasında sıkışıp kaldığından önceki yıllardaki odak özelliğini maalesef kaybetmiştir. Bununla beraber alanda gerçekleştirilecek peyzaj tasarım çalışmaları ile alanın mekânsal kalitesi artırılabilir. Örneğin Cami çevresinde küçük boylu çalılar ve mevsimlik bitkilerle yapılacak bitkilendirmelerle alanın görsel kalitesi yükseltilebilir. İnsanların gün içinde oldukça yoğun olarak kullandıkları mekânda oturma alanları çok yetersiz olup, alanın karakterine uygun şekilde tasarlanacak oturma alanları ile bu sorun çözüldüğü takdirde alanın mekânsal kalitesi işlev açısından iyileşecektir. Caminin önünde yer alan yapay havuz bulunduğu mekâna göre ölçek açısından çok büyük kalmakta ve alanı daraltmaktadır. Bu havuz alanın tarihi dokusuna uygun olacak şekilde yeniden ve daha küçük olarak tasarlanabilir. Cami çevresindeki rampalar ve yüzey zemini engelli ve yaşlı bireyler için çok uygun değildir. Zemin görme engelli bireylerin de kullanabileceği şekilde yeniden düzenlenmelidir. Ayrıca alanda mevcut olan sert zemine ve kullanılan donatılara bakım yapılmalıdır. Ayrıca camiyi çevreleyen bahçe duvarının dış görünümü yenilenerek duvar yer yer estetik değeri yüksek olan sarılcı bitkilerle desteklenebilir. Tarihi değere sahip olan ve eskiden odak noktası niteliği taşıyan Mimar Sinan Camii'nin ön cephesinde bulunan çok yaşlı ağaçlar kaldırılarak caminin görünürlüğü artırılabilir.

Kavaklı Camii ve çevresine genel olarak baktığımızda alan mekânsal kalite açısından iyi bulunmuştur. Mimar Sinan Camii'ne olduğu üzere bu cami de öncesinde alanda odak noktası özelliğiyle göz doldururken daha sonra inşa edilen Isparta Otel ve Tuhafiyeciler Sitesi gibi yüksek yapılar yüzünden eskiden sahip olduğu odak noktası özelliğini kaybetmiştir. Etrafında bulunan yüksek binaların ve bitkilerin arasında neredeyse gizlenmiş bir durumda olan Kavaklı Camii'nin mekânda oluşturduğu vurgu özelliği de azalmış durumdadır. Son yıllarda camiye komşu özel idare binasının yıkılarak yerine küçük bir park yapılması caminin biraz daha ön plana çıkmasını sağlamışsa da kent merkezindeki rant kaygısıyla şimdilerde bu parkın bulunduğu yerin de yapılaşacağı konuşulmaktadır. Tarihi bir mekânın yanında bulunan ve parka dönüşmüş bir alanın yeniden yapılaşmasına ilgili kurumlar kesinlikle izin

vermemelidir. Alanda yapılacak bir takım peyzaj çalışmalarıyla mekânın kalitesi yükseltilebilir. Örneğin eğer mümkünse Kavaklı Cami arkasında yer alan otopark alanı kamulaştırılarak caminin bahçesi ile bütünleştirilmeli ve tarihi konseptine uygun şekilde peyzaj tasarımı yapılmalıdır. Ayrıca caminin ön cephesinde yer alan ve oldukça yaşlı olan ağaçların yerine daha küçük boylu bitkiler dikilerek caminin tarihi görünümü ön plana çıkarılabilir. Yine gün içerisinde oldukça yoğun kullanılan bir yer olduğu için alandaki oturma mekânlarının sayısı artırılmalı ve özellikle cami avlusundaki atıl bulunan yerlere mevsimlik çiçekler ve küçük boylu dekoratif çalılar ile bitkilendirmeler yapılmalıdır. Ayrıca otobüs duraklarına komşu olan alanda trafik lambaları engelli ve yaşlı bireyler ve çocuklar düşünülerek yeniden düzenlenmelidir.

Eski Üzüm Pazarı genel olarak değerlendirildiğinde mekânsal kalite olarak iyi sayılabilecek bir seviyede bulunmuştur. Alan kapalı bir çarşı niteliğinde olduğu için mekânsal kalitenin geliştirilmesi anlamında peyzaj tasarımı açısından fazla önerilecek bir şey bulunmamakla birlikte, alanın etrafındaki caddelere komşu kaldırımları üzerinde yaya sirkülasyonunu engellemeyecek şekilde küçük ölçekli ve özellikle saksı içerisinde çeşitli bitkilendirmeler yapılabilir. Her iki yanından geçen işlek caddelerden dolayı mekâna yaşlı ve engelli bireylerin ulaşımı için daha güvenli bir trafik düzenlemesi yapılması zorunludur. Ayrıca Üzüm Pazarı içerisinde yer alan dükkânlar onarılmalıdır

İplikçi Camii ve çevresine genel olarak baktığımızda alan mekânsal kalite açısından kabul edilebilir seviyede bulunmuştur. Mekânın kalitesini azaltan faktörler arasında alandaki bitkilendirmenin yetersizliği ve caminin yanına kurulan köy pazarının oluşturduğu kaotik ortam bulunmaktadır. Mevcut köy pazarının buradan daha uygun ve kapalı bir mekâna taşınarak alanın bitkiler ve oturma donatıları açısından zenginleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca alanda trafik güvenliği açısından büyük sorun bulunmaktadır. Isparta Otelı yanındaki otobüs durağının varlığı ve Isparta Otelıne ait otopark nedeniyle alanın kullanımı yaşlı ve engelli bireyler ile çocuklar açısından oldukça zorlaşmaktadır. Otobüs duraklarının ve kaldırım üzerinde bulunan büfenin zaten oldukça yoğun olan bu alandan başka bir yere alınması ve bu alandaki kaldırımın genişletilerek

oturma donatıları ve uygun ölçekli bitkilendirmelerle desteklenmesi uygun olacaktır.

Milli Eğitim Müdürlüğü Binası ve çevresi genel olarak değerlendirildiğinde mekânsal kalite açısından iyi seviyede bulunmuştur. Bununla beraber binanın giriş merdivenleri binanın önündeki kaldırım kesintiye uğratmakta, yayalar merdivenleri kullanarak bu yollarına devam edebilirken engelli bireyler için tasarlanan yürüme yolu binanın merdivenlerinin başlangıcında sona ermektedir. Bu durum özellikle engelli ve yaşlı bireyler için kaldırımdan geçişi imkânsız hale getirmektedir. Bu alanda kaldırım genişletilerek yaya geçişinin kesintisiz olması sağlanmalıdır. Ayrıca engelli ve yaşlı bireylerin binaya erişimi için bir engelli asansörü gerekmektedir. Eski kent merkezinde birçok yapının yıkıldığı göz önüne alındığında orijinal haliyle günümüze kadar gelebilmiş yapılardan olan Milli Eğitim Müdürlüğü binasının gerekli güçlendirme çalışmaları ve bakımı yapılarak orijinal hali korunmaya devam edilmelidir. Binanın ana caddelere bakan kısımlarında peyzaj tasarımı kapsamında yapılacak fazla bir şey olmamakla birlikte arka bahçede bulunan mevcut bitkilendirmeler estetik ve fonksiyonel açıdan biraz daha geliştirilebilir. Ayrıca alana ulaşımın kolaylaştırılması kapsamında Milli Eğitim Müdürlüğü binasına komşu okulun (Şehit Ali İhsan Kalmaz Lisesi) bahçesi hafta sonları ve yaz aylarında otopark olarak halkın kullanımına açılabilir.

Garnizon Binası ve çevresinin mekânsal kalitesi genel olarak iyi seviyede bulunmuştur. Karşısında bulunan Atatürk Parkı ve arka bahçesindeki ağaçlar sayesinde iki taraftan doğal bir alanın içinde bulunan Garnizon Binası eski kent merkezinde orijinal hali bozulmada günümüze kadar gelebilen diğer bir yapı olup mevcut halinin iyileştirilerek korunması gerekmektedir. Halka açık olmayan bu askeri binanın bahçesinin kent merkezinde bulunması dolayısıyla halka açılması uygun olacaktır. Karşıda bulunan okulun (Şehit Ali İhsan Kalmaz Lisesi) bahçesinin hafta sonları ve yaz aylarında otopark olarak halkın kullanımına açılması alandaki otopark sorununu bir nebze olsun hafifletecektir. Ayrıca binanın giriş kısmına komşu kaldırım ile Atatürk Parkı arasında güvenli bir yaya geçidinin düzenlenmesi gerekmektedir.

Firdevs Bey Bedesteni genel olarak değerlendirildiğinde mekânsal kalite açısından iyi olarak değerlendirilmiştir. Kent merkezinde halen işlevini sürdürmekte olan yapı konumu itibariyle hem araç hem de yaya olarak ulaşımı kolay bir mekândır. Bununla beraber alandaki kapalı otopark özel araçla ulaşımı kolaylaştırmakla beraber otopark çıkışı alanın mekânsal kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Binanın çevresinde son yapılan peyzaj tasarımı olumlu bulunmakla beraber daha da geliştirilebilir. Binanın Hükümet Binası'na komşu alanda sert zemin miktarı oldukça fazla bırakılmış buna rağmen oturma mekânları ve bitkilendirmeler ise yetersiz kalmıştır. Yapılacak tasarımda bu durum göz önüne alınarak kent merkezinde bulunan bu değerli alan toplumun tüm kesimlerinin kullanımını artıracak şekilde düzenlenmelidir. Özellikle sert zemin içine küçük ss havuzları ve yer yer gölge özelliği bulunan ağaçlar dikilerek yaz aylarında insanların gölge altında oturma ihtiyaçları karşılanmalıdır. Kentin önemli sembollerinden birisi olan Bedestenin iki yanındaki caddeden kaynaklanan trafik gürültüsünün azaltılması için bu caddelere komşu ve yeterli genişlikte bulunan kaldırımlara sıra halinde ağaçlar dikilebilir.

Isparta DDY Gar Binasının ve çevresi genel olarak değerlendirildiğinde mekânsal kalite açısından iyi seviyede olduğu görülmektedir. İstasyon Caddesinin sonunda yer alan Gar Binasının bitişiğinde bulunan çay bahçesini ve etrafında bulunan yaşlı ağaçlar mekânın estetik kalitesini olumlu anlamda artırmaktadır. Binanın önünde bulunan otoparkın özellikle gölge özelliği olan türlerle ağaçlandırılması ve giriş kısmının daha detaylı bir şekilde tasarlanması özellikle oturma alanlarının artırılması alanın mekânsal kalitesini daha da artıracaktır. Gar Binası'nın önünde yer alan tarihi trene yapılacak bakım ve çevresinde yapılacak olan uygun bitkilendirmeler ile bir sembol niteliği kazandırılabilir. Alana ay bahçesi yanında değişik ticari alanlar, dinlenme alanları ve restoran gibi aktivite alanlarının getirilmesi alandaki sosyal etkileşimi ve alanın kullanımını artıracaktır. Cumhuriyet dönemine ait önemli örneklerden olan ve kent için bir sembol niteliğinde bulunan Gar Binası'nın orijinal haliyle korunması önem arz etmektedir.

Aya Panaya Kilisesi ve çevresi genel olarak değerlendirildiğinde alanın mekânsal kalitesi çok zayıf bulunmuştur. Kilisenin aktif olarak kullanılmaması ve kent merkezine uzak bir konumda olmasının alanın mekânsal kalitesinin düşük olmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Zamanla çevresinde bulunan konutlar arasında kalmasından dolayı bulunduğu bölgede eskiden sahip olduğu bir odak özeliğini de kaybetmiştir. Kent merkezinden uzak olan alanda mevcut olan herhangi bir aktivite alanının olmaması da kilisenin mekânsal kalitesinin azalmasına neden olmuştur. Kendi haline terk edilmiş olan ve kullanılmayan kilise bakımsız ve kötü bir görünüme sahiptir. Isparta'da bulunan ve daha sonra yıkılan Emre Kilisesi'nin akıbetine uğramaması için kilisenin yeniden restore edilerek bahçesinin de mevcut bitki örtüsü geliştirilerek yeniden tasarlanması düzenlenmesi ve geceleri ışıklandırılması gerekmekte, bu konuda ilgili kuruluşların çok geç olmadan gerekli tedbirleri almaları kilisenin geleceği için hayati bir önem taşımaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma alanlarının çoğunluğu mekânsal kalite olarak iyi durumda olmasına rağmen daha de geliştirilme potansiyeline sahiptir. Eski kent merkezindeki binalardan günümüze kadar orijinal haliyle sadece Firdevs Bey Bedesteni, Milli Eğitim Müdürlüğü Binası ve Garnizon Binası ulaşabilmiştir. Bu binaların çevreleriyle birlikte iyileştirilerek geleceğe taşınması önemlidir.

Alanların çoğunluğunun Hükümet Meydanı ve çevresi ile Kaymakkapı Meydanı civarında bulunması nedeniyle Mimar Sinan Caddesi ve Atatürk Bulvarının trafiğe kapatılarak yayalaştırılması Şehir ve Bölge Planlama disiplini kapsamında değerlendirilmelidir. Bu alanların Edirne ve bazı diğer kent merkezlerinde olduğu gibi bütüncül bir yaklaşımla, açılacak tasarım proje yarışmaları sonucunda tarihi dokusuna uygun şekilde yeniden tasarlanması düşünülmelidir.

Araştırmaya konu alanlarla ilgili kuruluşların daha hassas davranmaları ve bu alanları her zaman çevreleriyle birlikte bir bütün olarak ele almaları

gerekmektedir. İlgili kuruluşların birbirleriyle koordineli bir şekilde çalışmaları özellikle önem arz etmektedir. Özellikle Isparta Belediyesi'nin bu alanların çevreleriyle birlikte geliştirilmeleri kapsamında gerekli önlemleri alması bu alanların geleceği için hayati önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Ada, E., 2014. İstanbul Adaları Peyzajında Kültürel Dinamiklerin Etkisiyle Oluşan Değişimlerin Değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 352s, İstanbul.
- Akdemir, M. S., 2008. XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Isparta. Isparta Valiliği, 246s, Isparta.
- Anonim, 2001. Isparta 1880-1980. Isparta Valiliği, 248s, Isparta.
- Anonim, 2003. Isparta Valiliği İl Yıllığı. Isparta.
- Anonim, 2006. Isparta Çevre Durum Raporu. Isparta Valiliği İl Çevre Müdürlüğü, Isparta.
- Anonim, 2009. Isparta Kültür Envanteri (1). İl Kültür Turizm Müdürlüğü Yayınları, sf:182, Isparta.
- Anonim, 2011. Isparta Kültür ve Turizm Envanteri. İl Kültür Turizm Müdürlüğü Yayınları, Isparta.
- Arkun, A.K., 2012. Ulus Tarihi Kent Merkezi Kültürel Peyzaj Öğelerinin Değişimi ve Dönüşümü. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 456s, Ankara.
- Aru, K. A., 1995. Anılarda Mimarlık. YEM Yayınları, İstanbul.
- Atabeyoğlu, Ö., Turgut, H., Yeşil, P., Yılmaz, H., 2009. Tarihi Bir Kentin Değişimi: Erzurum Kenti. İTÜ Dergisi, 8(1), 41-53.
- Atabeyoğlu, Ö., Turgut, H., Yeşil, P., Yılmaz, H., 2012. Erzurum Tarihi Kent Dokusundaki Değişimlerinin Fraktal Analiz Yöntemiyle Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 2(13), 162-171.
- Atalan, Ö., 2008. Boğaziçi Kıyı Yerleşmelerinin Tarihsel Değişim Süreci ve Koruma Yöntemleri Üzerine Bir Araştırma; Ortaköy-Kuruçeşme Sahili. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 403s, İstanbul.
- Aykut, O., 1998. Ankara'nın Konutlaşma Sürecindeki Biçimsel Gösterge Değerlerinin "Kimlik" Kavramı ile İlişkilendirilmesine Ait Bir İnceleme. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 128s, İstanbul.

- Bakırcı, S., 2005. Kastamonu Tarihi Kent Merkezinin Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 140s, Ankara.
- Bekişoğlu, Ü., 2002. Safranbolu Yörük Köyü Tarihi Çevresinin Peyzaj Planlanması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 126s, Ankara.
- Beyhan, Ş.G., 2004. Kültürel Süreklilik ve Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Kavramsal Modeli: Pamukkale Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 312s. İstanbul.
- Bozhüyük, Z.R., 2007. Erzurum Kent Merkezindeki Bazı Tarihi Yapı ve Çevreleri Üzerine Görsel Etki Değerlendirmesi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 106s, Erzurum.
- Ceylan, D., 2013. Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarını Kentsel Peyzaj Planlama Açısından İrdelenmesi: Edirne Örneği. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 121s, Tekirdağ.
- Connolly, W.E., 1995. Kimlik ve Farklılık. Çev. Lekeşizalın, F. Ayrıntı Yayınları, 279s, İstanbul.
- Çelik, D., 2004. Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması: Beypazarı Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 221s, Ankara.
- Çelik, D., Yazgan, M.E., 2007. Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Yasa ve Yönetmeliklerin İrdelenmesi. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 9(11), 1-10.
- Çetin, M., 2001. Tarihsel Açısından Gaziantep'in Kentsel Gelişimi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 145s, Adana.
- Çetin, S., 2008. Isparta'da Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarisi. Mimarlık Kent Dergisi, 1, 19,23.
- Çetin, S., Haştemoğlu, H.Ş., 2007. Cumhuriyetin Isparta'daki Simgesi: İstasyon Caddesi. Mimarlık Dergisi, 338, 60-65.
- Çetin, S., 2011. Dönüşüm Sürecinin Tarihi Kent Merkezleri Üzerine Etkileri: Isparta Örneğinde Bir İnceleme. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 27(2), 185-199.
- Çetinkale, S., Açıksöz, S., 2007. Kentsel Peyzajda Geleneksel Dokunun Sürdürülebilirliği: Bartın Örneği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilgileri Dergisi, 13(2), 81-88.

- Çıdam, F.B., 2007. Diyarbakır Kent Dokusunun Turizm ve Rekreasyon Kaynaklarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 210s, Ankara.
- Demirci, D., 2011. Isparta Evleri. Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Isparta.
- Demirgil, S., 2007. Mazideki Isparta-I. Isparta Belediyesi Yayınları, Isparta.
- Emecen, F., 1999. Isparta. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 19, İstanbul.
- Erdem, B., 2007. Sivas Kenti Doğal ve Kültürel Değerlerinin Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 180s, Ankara.
- Eren, E., 2012. Kentsel Açık Yeşil Alanların Dağılımının Tarihi Süreç İçindeki Değişimi: Trabzon Kenti Boztepe-Ganita Aksı Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 175s, Trabzon.
- Erton, M., 1995. Kent Kimliği: İznik ve Mudurnu Yerleşmeleri Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 137s. İstanbul.
- Ertürk, T., 1996. Şehir Kimliği: Amasya Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 104s, İstanbul.
- Eryılmaz, S., 1999. Kamu Kullanımı Kentsel Açık Alanların Tarihsel Süreç İçerisinde Gösterdikleri Yapısal Değişimlerin İrdelenmesi-İstanbul Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 144s, İstanbul.
- Google Earth (2015). Google Earth Web Sayfası. <https://earth.google.com>. Erişim Tarihi: 25.05.2015
- Gök, T., 1980. Türkiye’de İmar Planlaması. ODTÜ Yayınları, Ankara.
- Greene, S., 1992. Cityshape: communicating and evaluating community design. Journal of the American Planning Association, 58(2), 177-189.
- Gürbüz, E., 2009. Tarih İçerisinde İstanbul’daki Mesire Olgusu ve Mesire Alanlarının Geçirdikleri Değişimin Kağıthane Mesiresi Örneği Üzerinden İrdelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 185s, İstanbul.
- Güvenç, B., 1993. Türk Kimliği. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- Holton, R.J., 1999. Kentler Kapitalizm ve Uygarlık. Çev. Keleş, R. İmge Yayınları, 207s, Ankara.
- İkincikaraya, M., 1992. Cumhurbaşkanlığı Köşkü Parkının Kuruluşundan Bugüne Tarihsel Gelişimi Üzerinde Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 185s, Ankara.
- Kale, B., 2011. Tarihsel Kent Peyzajlarının Korunması, Hamamönü Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 107s, Ankara.
- Kalem, S., 2001. Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunabilmesi İçin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde Bir Yöntem Yaklaşımı ve Kastamonu İli Kıyı Bölgesi ve Yakın Çevresinde Uygulanması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 271s, Ankara.
- Kalender, S., Demiroğlu, D., 2011. Tarihi Süreç İçerisinde Sivas Kent Meydanı'nın İrdelenmesi. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(3), 355-365.
- Kan, H., 2009. Taraklı Yerleşimindeki Tarihi Dokunun Sürdürülebilirliği Bağlamında Kentsel Koruma ve Geliştirme Stratejileri. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 174s, Bartın.
- Kaplan R., Kaplan S., Ryan, R.L., 1998. With People in Mind: Design and Management of Everyday Nature. Island Press, USA.
- Karaaslan, Ç., 2010. Tarihi Kentlerde Kimliksizleşme Sorunu ve Bir Çözüm Yolu Olarak Kentsel Canlandırma Projeleri. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 99s, Ankara.
- Karaca, H., 1999. Ankara'nın Tarihsel Dokusunun Kent Kimliğine Etkisi ve Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 199s, Ankara.
- Kart, N., 2008. İstanbul Tarihi Yarımada Yeşil Alanlarının Tarihsel Süreç İçerisindeki Değişiminin İrdelenmesi. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 434s, Ankara.
- Kaypak, Ş., 2010. Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(14), 373-392.
- Kımillı, Z.M., 2006. Depreme Duyarlı Bölgelerde Sürdürülebilir Mimari Tasarım; Isparta/Mavikent Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 110s, Isparta.
- Kır, İ., 2009. Kent Meydanlarının Kent Kimliği Üzerine Etkileri; İzmir Örneği. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 78s, İzmir.

- Kırzioğlu, M.I., 2008. Isparta Kenti İmar Planlama Çalışmalarında Sorun Oluşturabilecek Konuların Araştırılması, SDÜBAP Proje No:769, 91s.
- Koçan, N., 2004. Tarihi Özellikleriyle Safranbolu Kenti-Çarşı Kesimi ve Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 102s, Bartın.
- Köse, N., 2007. Kastamonu Taşköprü Tarihi Kent Dokusunun Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 183s, Ankara.
- Kuter, N., 2007. Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 309s, Ankara.
- Lang, J., 2005. Urban Design: Typology of Procedures and Products. Architectural Press, Oxford.
- Lim, W.S.W., 1984. Environmental Identity and Urbanism. Habitat International, Great Britain.
- Lynch, K., 1960. The Image of the City. The M.I.T Press, Cambridge.
- Lynch, K., 1984. A Theory of Good City Form, Cambridge. Mass: MIT Press, Massachusetts.
- Madran, E. 1989. Son Yirmi Yılda Koruma Yasaları Tarihî Kentlerde Planlama/Düzenleme Sorunları. Türkiye 11. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Ankara.
- Nasar, J.L., 1988. Environmental Aesthetics: Theory, Research, and Applications. Cambridge University Press, Cambridge.
- Nasar, J.L., 1989. Perception, Cognition and Evaluation of Urban Places. In I. Altman and E.H. Zube (Eds.) Public Places and Spaces: Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research, Volume 10. New York and London: Plenum Press, pp. 31-56.
- Nasar, J.L., 1998. The Evaluative Image of the City. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Ocakçı, M., 1993. Şehir Kimliği ve Çevre İlişkileri. Ders Notları, İstanbul.
- Öçal, H., 2008. Isparta Kent Kimliğinde Modernizmin Yansımaları ve Modernizm Etkisindeki Konut Mimarisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 107s, Isparta.

- Özsüle, Z., 2005. Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 232s, İstanbul.
- Özyaba, M., 2004. Koruma ve Planlama Teknikleri. Aydemir ve ark., (Ed.), Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı İçinde (503-555). Akademi Kitapevi, 557s, Trabzon.
- Pirgaip, G., 2007. Peyzajın Tarihsel Gelişiminin Beykoz İlçesi Örneğinde İrdelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 268s, İstanbul.
- Sargın, S., 2005. Isparta'da kentsel koruma. Doğu Coğrafya Dergisi, 10(14), 251-282.
- Taşcıoğlu, S., 2013. Tarihi Kentlerde Kimlik Sorunu: Kilis Örneği. Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 100s, Hatay.
- Tekeli, İ., Ortaylı, İ., 1978. Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi. Türk İdareciler Derneği, 312s, Ankara.
- Tekeli, İ., 2009. Kültür Politikaları ve İnsan Hakları Bağlamında Doğal ve Tarihi Çevreyi Korumak. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Türk Hava Kurumu, 2007. Isparta Şubesi Fotoğraf Arşivi.
- Tolacı, S., 2009. Burdur Tarihi Kent Dokusunun İncelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 301s, Isparta.
- Topal, K.A., 2004. Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye'de Kent Neresidir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1), 276-294.
- Tosun, Ş.G., 1999. Turizm Yapılarında (Özelde Tatil Köylerinde) Kimlik Sorunu.
- Tuncer, M., 2011. Ankara Tarihsel Kent Merkezi Gelişim Süreci ve Suluhan Çevresi Tahtakale Çarşısı. Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu, 25-26 Ekim, Ankara.
- Tüfekçioğlu, H., 2008. Tarihsel Çevrede Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi İstanbul Yedikule Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 136s, İstanbul.
- Türk, A., Öçal, H., 2007. Isparta Kenti Konut Dışı Sivil Mimari Yapıları ve Özellikleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11(1), 38-47.
- Türk, A., 2009. Isparta Kentinde Planlama Çalışmaları Kentin Mekânsal Gelişimi ve Değişimi. Mimarlık Kent Dergisi, 21-24.

- Türk, A., Kıstır, R., Şahin, E., 2009. Kent Merkezlerinin Mekânsal Gelişimi Ve Değişimi: Isparta Kent Merkezi Örneği. Mimarlar Dergisi, Sayı 2, 10-17.
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2015. İl ve İlçelere Ait İstatistikî Veriler. Erişim Tarihi: 28.05.2015. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2015. Erişim tarihi: 28 Haziran 2015. "1980 genel nüfus sayımı verileri" (html)
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2015. Erişim tarihi: 28 Haziran 2015. "1965 genel nüfus sayımı verileri" (html)
- Uçkaç, L., 2006. Kentsel Tasarımın Kent Kimliği Üzerine Etkileri: Keçiören Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 134s, Ankara.
- Ünügür, S.M., 1996. İstanbul'un Değişen Kentsel Kimliği Üzerine. Arkitekt, 444.
- Vural, H., 2002. Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama ve Erzurum Kenti Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, 126s, Erzurum.
- Yazgan, E.M., Erdoğan, E., 1992. Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları: 2, Ankara
- Yıldız, H., 2008. Isparta Merkezinde Geleneksel Konut Dokusunun Bugünkü Durumu. Mimarlık Kent Dergisi, Sayı 1, 13-23.
- Yiğit, P., 2006. Ihlamur Kasrı'nın Peyzaj Mimarisi Değerlerinin Tarihi Süreç İçinde İncelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 166s, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Büşra EZENCİ
Doğum Yeri ve Yılı : Senirkent, 1989
Medeni Hali : Bekar
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : busraezenci11@gmail.com.tr

Eğitim Durumu

Lise : Senirkent Çok Programlı Lisesi, 2005
Lisans : SDÜ, Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü